

CEZA İNFAZ KURUMLARINDAKİ MAHKUMLARDA
ALGILANAN SOSYAL DESTEĞİN KURUMDAKİ UYUM VE
RUHSAL DURUM İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

ASBURÇE RAVANOĞLU

İŞIK ÜNİVERSİTESİ

2018

CEZA İNFAZ KURUMLARINDAKİ MAHKUMLARDA
ALGILANAN SOSYAL DESTEĞİN KURUMDAKİ UYUM VE
RUHSAL DURUM İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

ASBURÇE RAVANOĞLU

Işık Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, 2014
Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans
Programı, 2018

Bu Tez, Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne
Yüksek Lisans (MA) derecesi için sunulmuştur.

IŞIK ÜNİVERSİTESİ

2018

İŞIK UNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

CEZA İNFAZ KURUMLARINDAKİ MAHKUMLARDA ALGILANAN SOSYAL
DESTEĞİN KURUMDAKİ UYUM VE RUHSAL DURUM İLE İLİŞKİSİNİN
İNCELENMESİ

ASBURÇE RAVANOĞLU

ONAYLAYANLAR:

Dr. Öğr. Üyesi Rukiye Hayran Işık Üniversitesi
(Tez Danışmanı)

Dr. Öğr. Üyesi Nazlı Balkır Işık Üniversitesi
Neftçi

Dr. Öğr. Üyesi Elif Ergüney Sabahattin Zaim
Okumuş Üniversitesi

ONAY TARİHİ: 05.06.2018

TEŞEKKÜRLER

Yüksek lisans eğitimim boyunca bana desteği olan çok güzel insanlar oldu hayatımda hepsine teşekkürü borç bilirim. Öncelikle tez çalışmam süresince bilgi ve tecrübelerini benden esirgemeyen Saygıdeğer Danışman Hocam Dr. Öğr Üyesi Rukiye HAYRAN'a tezime verdiği önem ve desteğinden ötürü teşekkür ediyorum. Ayrıca yüksek lisans eğitimim boyunca bana katkıda bulunan ve emeği olan tüm hocalarıma da çok teşekkür ederim.

Lisans ve yüksek lisans eğitimim başta olmak üzere, hayatımın her alanında bana yol gösteren ve beni mesleğe doğru kavramlar ile kazandıran Sevgili Aslı Ablam; Saygıdeğer Hocam Doç. Dr. Aslı AKDAŞ MİTRANI'ye gerek tez çalışmama gösterdiği sonsuz gönüllü desteği ve emeği için, gerekse bugün sahip olduğum mesleki ve manevi tüm birikimim için sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Yüksek lisansa başladığım dönem çalıştığım kurum olan Zile M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundaki tüm çalışma arkadaşlarıma gösterdikleri manevi destekler için, süreç boyunca karşılaştığım zorlukları atlatmamda sonsuz destek olan Zile M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürü Sayın Şahin KUBAN'a ve birlikte çalışmaktan çok keyif aldığım, her zaman yanımda olan Sevgili Meslektaşım Psikolog Dinçer TEKİN'e manevi desteklerinden ötürü teşekkür ederim.

Veri toplama süresince gerekli tüm imkânları sorgusuz sağlayan Metris 2 Nolu T ve R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürü Sayın Yusuf KAFADAR'a ve başta Psiko-Sosyal Servis birimi olmak üzere, tüm kurum çalışanlarına; her gittiğimde beni güler yüzle karşıladıkları ve yardımcı oldukları için teşekkür ederim. Yüksek lisansım boyunca benimle tüm süreci yaşayıp; desteklerini ve güler yüzünü asla esirgemeyen, yürekten yanımda olduğunu ve bundan sonra da olacağını bildiğim Sevgili Sena Berna SEZER'e, uzaklıkları yok etmeyi başaran ve her ihtiyacım olduğunda orada olduğunu bildiğim sevgili meslektaşım Uzman Psk. Elçin KİLECİOĞLU'na, gece gündüz demeden sonsuz destek veren sevgili meslektaşım Psikolog Erdi BAHADIR'a ve tüm izin sürecimde kaygılarımı azaltarak gerekli

prosedür desteği için elinden geleni yapan Sayın Ali Burhan ÖZKAN'a teşekkürü borç bilirim.

Yüksek lisans eğitimim ve araştırmam boyunca, bana her konuda sonsuz destek olan Metris Ceza İnfaz Kurumlarından Sorumlu Cumhuriyet Savcısı Sayın Fuat ARI'ya, Metris 1 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürü Saygıdeğer Mehmet OLCAR'a ve tüm bu süreçte bana yürekten destek verdiklerini hissettiren, Sevgili Birim Arkadaşlarım; Hanife ÇETİNKAYA, Şükrü SÜER, Abdurrahim DEMİRÇİ, Emine AKTEN'e yanımda oldukları için sonsuz sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

Son olarak; tüm hayatım boyunca beni her koşulda destekleyen Kıymetli Servet TURGUT'a ve bugünümde en büyük emeği olan Sevgili Annem Vicdan BÜTÜNER'e sonsuz teşekkür ederim.

ASBURÇE RAVANOĞLU

EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE SOCIAL SUPPORT
AS PERCEIVED BY THE INMATES, THE MENTAL STATUS AND
INSTITUTIONAL ADJUSTMENT IN CORRECTIONAL FACILITIES

Abstract

Objective: In this study, it is aimed to examine the relationship between the mental state and the institutional cohesion during the period of accommodation in the penitentiary institution with the perceived social support of the prisoners (convict and a convict with a non-final judgment). In this way, it is aimed to develop effective interventions focusing on improving related family and family members to prevent crime and criminality and to be productive on the issue of the execution period by discovering importance of ties between family and relatives during the conviction period of people for reintegrating them into the society.

Method: This investigation was conducted with 200 prisoners who were volunteers between 18-65 years, who were convict and a convict with a non-final judgment in the Metris 2 Nolu T Type Closed Penal Execution Agency in line with official permission from the General Directorate of Prisons and Detention Houses of the Ministry of Justice. In the study, informed voluntary consent forms were given to the participants. Sociodemographic Characteristics and Data Form, Visiting Evaluation Form, Brief Symptom Inventory (CSI) and Multidimensional Perceived Social Support Scale (CBCAS) were conducted to each prisoner. In the study, nominal data were defined by frequency analysis, data were expressed by means and standard deviation, and internal consistency values of the scales were given by item validity analysis. The Spearman Moments Multiplication Correlation Analysis was used, the χ^2 independence test for the difference between the categorical variables, the Mann-Whitney U test for the median differences for the two categorical variables, and Kruskal-Wallis H test and regression analysis were used to find the predictor variables. SPSS.22 (Statistical Package for Social Science) package program was used in analyzing the data.

Results: In the study, 179 (89.5%) of the participants were convict, 21 (10.5%) were a convict with a non-final judgment, 70.5% of the sample committed a violent crime, 29.5% of were crimes that are committed against property takes part in the study. When social support levels, mental status, internal consistency assessed by the individuals participating in the research are evaluated; There was a statistically significant and negative correlation between perceived social support and Brief Symptom Inventory, anxiety subscale, depression subscale, negative self-scale and somatization subscale. In addition, the median scores of psychological distress scores of those with high perceived social support were found to be generally low. When the analysis is shaped in the form of those with and without prison history, those who have not entered prison before have the highest median of internal compliance and perceived social support points; family/relative payments of relatives, the frequency of receiving letters, the frequency of phone calls with family/relatives, and the findings of depression. Also; it was found that the official age at which the prisoner accused from a type of crime (under 18 years old and older than 19 years old) and criminal offense (violence crime vs commodity crime) while the same variable significantly predicted 22% of the total internal compliance total score on the positive side.

Conclusion: According to the results of the findings of the research; it has been discovered that the increase in perceived social support by one is related to the improvement in one's mental health and that the continuation of relationship between family and relatives namely the social support perceived for the reintegration of person into the society and spiritual well-being is important.

Key Words: Penitentiary Institution, Mental Health, Perceived Social Support.

CEZA İNFAZ KURUMLARINDAKİ MAHKUMLARDA ALGILANAN SOSYAL
DESTEĞİN KURUMDAKİ UYUM VE RUHSAL DURUM İLE İLİŞKİSİNİN
İNCELENMESİ

Özet

Amaç: Bu araştırmada ceza infaz kurumlarındaki mahkumların (hüküm almış olan hükümlü ve hüküm özlü kişilerin) çevrelerinden algıladıkları sosyal destek ile kurumda kaldıkları süre zarfında ruhsal durumları ve kurum uyumları arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmaktadır. Bu yolla, topluma kazanımı istenen bireylerin hüküm sürecinde, aile ve yakınları ile bağlarının önemini keşfederek, infaz süresini verimli geçirebilme konusunda, suçu ve suçluluğu önlemekle ilgili aile ve aile üyelerini de iyileştirmede paydaş kılacak etkili müdahaleler geliştirebilmek hedeflenmiştir.

Yöntem: Bu araştırma Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nden alınan resmi izin doğrultusunda Metris 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü ve hüküm özlü bulunan, 18-65 yaş arası gönüllü 200 mahkum birey ile yapılmıştır. Araştırmada öncelikle katılımcılara bilgilendirilmiş gönüllü onam formu verilmiştir. Sonrasında sırası ile Sosyodemografik Özellikler ve Veri Formu, Ziyaret Değerlendirme Formu, Kısa Semptom Envanteri (KSE) ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ) verilerek uygulanmıştır. Araştırmada nominal veriler frekans analiziyle, ölçüm verileri ise ortalama ve standart sapma ile tanımlanmış ve ölçeklerin iç tutarlılık değerleri madde geçerlilik analizi ile verilmiştir. Araştırmada Spearman Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi, kategorik değişkenler arasındaki farklılığın tespiti için χ^2 bağımsızlık testi, iki kategorili değişkenler için medyanlar arası farklılık için Mann-Whitney U testi, ikiden fazla kategorili değişkenler için medyanlar arası farklılık için Kruskal-Wallis H testi ve yordayıcı değişkenlerin bulunması için regresyon analizi kullanılmıştır. Verilerin analiz edilmesinde SPSS.22 (Statistical Package for Social Science) paket programı kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan katılımcıların 179'u (%89,5) hükümlü, 21'i (%10,5) hüküm özlü bireyden ve bu örneklemin %70,5'i şiddet suçu işlemiş, %29,5'i mala karşı suç işlemiş bireyden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan bireylerin algıladıkları

sosyal destek seviyeleri, ruhsal durumu, kurum içi uyumu değerlendirildiğinde; Algılanan sosyal destek ile Kısa Semptom Envanteri, anksiyete altboyutu , depresyon altboyutu , olumsuz benlik altboyutu ve somatizasyon altboyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir ilişki olduğu görülmüştür. Ek olarak yüksek algılanan sosyal desteği olanların psikolojik rahatsızlık puan medyanları genel olarak düşük olduğu görülmüştür. Analiz daha önce cezaevi geçmişi olan ve olmayanlar biçiminde şekillendirildiğinde; daha önce cezaevine girmemiş olanların kurum içi uyum ve algılanan sosyal destek puan medyanlarının en yüksek olduğu ve algılanan sosyal desteğin; aile/yakınlardan para yatırılması, mektup alma sıklığı, aile/yakınlarla telefon görüşmesi sıklığı ve depresyon tarafından yordandığı bulgular arasındadır. Ayrıca; kişinin suçunun kayda geçtiği yaşın (18 yaş altı-19 yaş üstü) ve işlediği suç türünün (şiddet suçu-mala karşı suç) mükerrer suçu yordadığı, yine aynı değişkenin kurum içi uyum toplam puanının %22'lik kısmını pozitif yönde anlamlı bir şekilde yordadığı görülmüştür.

Sonuç: Araştırmanın bulgularının sonuçlarına göre; kişinin algıladığı sosyal destekteki artışın, kişinin ruh sağlığındaki iyileşmeyle ilişkili olduğu, kişiyi topluma kazandırma ve ruhsal iyilik halliliği için aile ve yakınları ile iletişiminin devam etmesinin yani algıladığı sosyal desteğin önemi keşfedilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ceza İnfaz Kurumu, Ruh Sağlığı, Algılanan Sosyal Destek.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜRLER	i
ABSTRACT	iii
ÖZET	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	x
KISALTMALAR LİSTESİ	xiii

BÖLÜM 1

1. Giriş	1
1.1. Ceza İnfaz Kurumuna Yönelik Kavramlar	4
1.1.1. Suç	4
1.1.2. Cezanın Amaçları	6
1.1.3. Ceza İnfaz Rejimleri	8
1.1.4. Ruh Sağlığı Ve Suç İlişkisi	8
1.1.4.1. Suça Yatkınlık ve Ruh Sağlığı	9
1.1.4.2. Ceza İnfaz Süreci ve Ruh Sağlığı	10
1.1.5. Ceza İnfaz Kurumlarında Sosyal Desteğin Önemi	12
1.1.6. Türkiye’de Ceza İnfaz Kurumu Sistemi	15
1.1.6.1 Ceza İnfaz Kurumlarında İş Hizmetleri	19
1.1.6.2. Ceza İnfaz Kurumlarında Eğitim Faaliyetleri	21

1.1.6.3. Ceza İnfaz Kurumlarında Sosyo-Kültürel Faaliyet ve Kurslar	22
1.1.6.4. Ceza İnfaz Kurumlarında Disiplin Cezaları	23
1.1.6.5. Ceza İnfaz Kurumlarında Psiko-Sosyal Servis Desteği	25

BÖLÜM 2

2. YÖNTEM.....	27
2.1. Örneklem.....	27
2.2. Veri Toplama Araçları ve Prosedür	27
2.2.1. Sosyodemografik Veri Formu (EK B).....	29
2.2.2. Ziyaret Değerlendirme Formu (EK C).....	29
2.2.3. Kısa Semptom Envanteri (EK D).....	29
2.2.4. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (EK E)	31
2.2.5. Kurum İçi Uyum Puanı	32
2.2.5.1 Kurum İş Hizmetlerinde Çalışma Puanı	33
2.2.5.2. Kurum Eğitim Faaliyetlerine Katılım Puanı	33
2.2.5.3. Kurum Sosyo-Kültürel Faaliyet Ve Kurslara Katılım Puanı	33
2.2.5.4. Kurum Disiplin Puanı	34
2.2.5.5. Kurum Psiko- Sosyal Servis Puanı	34
2.3. Verilerin Analizi	35

BÖLÜM 3

3. BULGULAR.....	36
------------------	----

BÖLÜM 4

4. TARTIŞMA	69
-------------------	----

BÖLÜM 5

5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	82
---------------------------	----

KAYNAKÇA

EKLER

ÖZGEÇMİŞ

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklerine İlişkin Dağılım (n=200).....	37
Tablo 2. Katılımcıların Ailevi Özelliklerine İlişkin Dağılım (n=200).....	38
Tablo 3. Katılımcıların Ceza İnfaz Kurumuna İlişkin Dağılım (n=200)	40
Tablo 4. Katılımcıların Ceza İnfaz Kurumu Öncesi Özelliklerine İlişkin Dağılım (n=200).....	42
Tablo 5. Katılımcıların Ceza İnfaz Kurumundaki Özelliklerine İlişkin Dağılım (n=200).....	43
Tablo 6. Katılımcıların Dış Dünya ile İletişiminin Özelliklerine İlişkin Dağılım	44
Tablo 6. Katılımcıların Dış Dünya ile İletişiminin Özelliklerine İlişkin Dağılım (devamı)	45
Tablo 7. Araştırma Ölçekleri İçin Güvenirlik Katsayıları	46
Tablo 8. Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Betimleyici İstatistiksel Tablo	47
Tablo 9. Araştırma Ölçek ve Altboyutları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	47
Tablo 10. Aile veya Yakınların Ziyarete Gelmesi Gelmemesine Göre Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Medyanları Arası Farkın İncelenmesi.....	48
Tablo 11. Aile veya Yakınların Yaşadığı Yere Göre Katılımcıların Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Medyanları Arası Farkın İncelenmesi	49
Tablo 11. Aile veya Yakınların Yaşadığı Yere Göre Katılımcıların Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Medyanları Arası Farkın İncelenmesi (devamı).....	50
Tablo 12. Ziyarete Gelen Kişilere Göre Katılımcıların Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Medyanları Arası Farkın İncelenmesi	51
Tablo 13. Açık Görüş Sıklığına Göre Katılımcıların Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Medyanları Arası Farkın İncelenmesi.....	52

Tablo 13. Açık Görüş Sıklığına Göre Katılımcıların Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Medyanları Arası Farkın İncelenmesi (devamı)	53
Tablo 14. Kapalı Görüş Sıklığına Göre Katılımcıların Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Medyanları Arası Farkın İncelenmesi	54
Tablo 14. Kapalı Görüş Sıklığına Göre Katılımcıların Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Medyanları Arası Farkın İncelenmesi (devamı).....	55
Tablo 15. Telefon Görüşmesi Sıklığına Göre Katılımcıların Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Medyanları Arası Farkın İncelenmesi	56
Tablo 16. Mektup Alma/Gönderme Sıklığına Göre Katılımcıların Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Medyanları Arası Farkın İncelenmesi	58
Tablo 16. Mektup Alma/Gönderme Sıklığına Göre Katılımcıların Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Medyanları Arası Farkın İncelenmesi (devamı).....	59
Tablo 17. Para Yatırılma Durumuna Göre Katılımcıların Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Medyanları Arası Farkın İncelenmesi	60
Tablo 18. Algılanan Sosyal Destek Düzeyine Göre Katılımcıların Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Medyanları Arası Farkın İncelenmesi	61
Tablo 19. İlk Suç Yaşı Grubuna Göre Katılımcıların Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Medyanları Arası Farkın İncelenmesi.....	62
Tablo 20. İlk Suç Yaşı ve Mükerrer Suç Sayısı İçin Ki-Kare Test İstatistiği Sonucu	63
Tablo 21. Daha Önce Cezaevine Girme Durumuna Göre Katılımcıların Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Medyanları Arası Farkın İncelenmesi.....	64
Tablo 22. Cezaevi Geçmişine Göre Katılımcıların Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Medyanları Arası Farkın İncelenmesi.....	65
Tablo 23. Kurum İçi Uyum Toplam Puanı Yordayıcılarını Bulmak İçin Yapılan Regresyon Analizi	66
Tablo 24. Suç Türü ve Mükerrer Suç Varlığı İçin Ki-Kare Test İstatistiği Sonucu ..	67
Tablo 25. Suç Türü ve Mükerrer Suç Sayısı İçin Ki-Kare Test İstatistiği Sonucu	67
Tablo 26. Suç Türüne Göre Katılımcıların Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Medyanları Arası Farkın İncelenmesi.....	68

KISALTMALAR LİSTESİ

ASD	: Algılan Sosyal Destek
CGTİHK	: Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun
ÇBASDÖ	: Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği
KİUP	: Kurum İçi Uyum Puanı
KSE	: Kısa Semptom Envanteri
ORT	: Ortalama
SPSS	: Statistical Package for Social Science
SS	: Standart sapma

BÖLÜM 1

1. Giriş

Ceza infaz kurumları; suç sebebiyle doğan mağduriyeti telafi amacı ile suç işleyen kişileri cezalandırmanın yanı sıra bu kişilerin eğitici ve iyileştirici faaliyetler ile yeniden topluma kazandırmayı hedefleyen bir yapıya sahiptir. Yapısı gereği yasa ve yönetmeliklere bağlı işleyiş gösteren cezaevlerinde kişilerin dış dünya ile iletişimi birtakım kısıtlayıcı unsurlar çerçevesinde devam etmektedir. Hürriyetin kısıtlandığı cezaevlerinde mahkumların kurum kural ve düzenine alışıp bu düzeni benimseyerek hayat akışı haline getirebilmekte zorlandıkları ve kişi üzerindeki olumsuz etkileri dikkate alındığında kişide bir takım kişisel ve sosyal sorunlar yaratacağı kuşkusuzdur. Bireylerin ceza infaz sürecinde kendi tanıdık, sosyal ve aile yaşantılarından koparak yeni bir düzen ve yaşam alanına alışmak zorunda kalmasının kişinin ruhsal sağlığı ve infaz sonrası sosyal yaşama yeniden uyumunda sorunlara yol açtığı bilinmektedir (Kızmaz, 2007). Kişilerin hürriyeti kısıtlayıcı cezaların etkisiyle, hüküm sürelerinde toplumsal yaşamdan ve aile yaşamlarından kopuk olmaları, hüküm sonrası bu kişilerin toplumsal yaşama uyum sağlamaları, rehabilite olmaları açısından bir problem teşkil etmektedir. Hüküm sürecinde dış dünyadan uzak olan mahkumların, aradan geçen süre zarfında dışarıda değişen koşullara (sosyal, ailevi, ekonomik) adapte olmaları güçleşmektedir. Oysa kişilerin hüküm sonrası topluma uyumları, mükerrer suçu önlemede çok önemli bir unsur olarak belirlendiğinden (Kızmaz, 2007), infaz kurumlarında birçok psikososyal rehabilitasyon programları uygulanmaktadır.

Kurallar çerçevesinde genel olarak kısıtlayıcı bir yapıya sahip olan cezaevlerinin, kişiler üzerinde bir süre sonra yalnızlaşma etkisi yarattığı gözlenmiştir (Boğa, 2016). Literatüre bakıldığında özgürlüğün kısıtlanması cezasının, kişilerin ruh sağlığı üzerinde olumsuz etkisi olduğu, bu kişilerde intihar ve kendine zarar verme davranışının daha sık görüldüğü belirtilmiştir (Çaynak ve Kutlu, 2016).

Günümüzde adalet anlayışının uğradığı değişim ile birlikte onarıcı adalet kavramı öne çıkarak; suçlu, mağdur ve koşullar üzerine odaklanılmaya başlanılmıştır (Akdaş ve Oral, 2006). Kişilere uygulanan infazın amacının büyük bir kısmının eğitim ve iyileştirme çabaları ile verilen zararın giderilerek tekrar topluma kazandırma olduğu düşünüldüğünde, kişilerin ruh sağlığı ve içeride geçirdikleri süreyi verimli geçirmeleri de önem kazanmaktadır. Kişilerin ruh sağlığı, sosyal çevrelerinden dışlanma veya destek alma arasındaki dengeye göre değişim göstermektedir (Özkürkçügil, 1998). Mahkumların infazları süresince, içinde buldukları alt kültüre alışıp, kabullenerek toplumun dışına itilmiş olma düşüncesi ile tanımlanan marjinalleşme_ cezaevlileşme olgusunun, kişinin kurum dışındaki yakınları ile ilişkilerini sürmesinin yetersiz olmasından veya var olan desteği yeteri kadar hissedememesinden de kaynaklanabilmektedir (Sezal, 2002). Ceza infaz kurumlarında kalan bireylerin infaz süresince aile bağlarının ve desteğinin azalmasının kişinin ruhsal sağlığı üzerinde etkisi olduğu gözlenmektedir (Akdaş Mitrani ve Sözen, 2017). Kuşkusuz ki, cezaevlileşmeyi önlemede mahkumların infaz sürelerince eğitim ve iyileştirme faaliyetleri ile sistemin içerisinde ruh sağlığının desteklenmesinin ve sosyal desteğin sürdürülmesinin kolaylaştırılmasının önemi büyüktür.

Mahkumlar, dış dünyadan algıladıkları sosyal destek arttıkça ve dışarıda devam eden bir hayatın parçası oldukları hissini sürdürdükçe, bu hal onların kurum içi uyum ve ruh sağlıkları üzerinde olumlu etkiye neden olacaktır. Bu yolla, cezaevlileşme olgusundan, hem mahkum hem toplum açısından toplumsal kazanıma doğru yol almak mümkün olacaktır. İnfaz süreci ve sonrası aileleri tarafından kabul görmeyen ve sosyal destek almayan mahkumların, infaz sonrası sosyal hayata adapte olmakta güçlük çektiği ve suç işleme olasılıklarını da arttığı görülmüştür (Kamer, 2013). Suç mağduriyetinin geniş kitleleri ve tüm toplumu olumsuz (sosyal, ekonomik, psikolojik) etkilediği bilgisinden hareketle, psikososyal iyileşme ve kazanım mahkum ve yakınlarıyla birlikte, tüm toplumun faydasıdır.

Bu araştırmada ceza infaz kurumlarındaki mahkumların (hüküm almış olan hükümlü ve hüküm özlü kişilerin) çevrelerinden algıladıkları sosyal destek ile kurumda kaldıkları süre zarfında ruhsal durumları ve kurum uyumları arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. Bir başka deyişle; yapılan bu çalışmada psikososyal rehabilitasyon programlarının yanı sıra, aile ve sosyal yaşantılarıyla temaslarının hüküm süresince desteklenmesinin rehabilitatif/iyileştirici etkisi incelenmiştir. Literatür incelendiğinde mahkumların yüksek yararı ve olumsuz yaşam etkileri üzerine

birçok çalışma olmakla beraber, aile ve yakınardan alınan desteğin kişi tarafından algılanışı, bu algılama biçiminin kişi üzerinde ki ruhsal etkileri ve kuruma uyum etkilerini inceleyen kısıtlı bilgi bulunmakta, mahkum grubun bu bağlamda kendi içlerindeki farklılıklarının keşfedilmemiş olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı:

Topluma kazanımı istenen bireylerin infaz sürecinde, aile ve yakınları ile bağlarının önemini keşfedilerek, infaz süresinin verimli geçirilebilmesi konusunda, suçu ve suçluluğu önlemekle ilgili aile ve aile üyelerini iyileştirmede paydaş kılacak etkili müdahalelere zemin hazırlamaktır.

Araştırma Hipotezleri:

- 1) Mahkumların aile ile temas (ziyaret, telefon, mektup) sıklığı arttıkça, ruhsal sağlıklarında iyileşme ve kurum içi uyumlarında artma beklenmektedir.
- 2) Mahkumların aile görüşmelerinde fiziksel yakınlık (açık/kapalı görüş, görüş sıklığı) arttıkça, ruhsal sağlıklarında iyileşme ve kurum içi uyumlarında artma beklenmektedir.
- 3) Mahkumların *algıladıkları sosyal destek* arttıkça, ruhsal sağlıklarında iyileşme ve kurum içi uyumlarında artma beklenmektedir.
- 4) Aile ile temas ve algılanan sosyal destek ile kurum içi uyum arasında ilişki vardır.

Araştırmanın Önemi ve Gerekeçesi:

Mükerrer suçu önlemede ve hüküm sonrası toplumsal yaşama uyumda kurum içi psiko-sosyal iyileştirmenin yanı sıra ailenin ve sosyal desteğin iyileştirme bağlamındaki rolü incelenen literatürde görece ihmal edilmiş bir alan olarak saptanmıştır. Ceza infaz kurumunun önemli bir fonksiyonu olan iyileştirme alanında kurum içi rehabilitasyon programlarına ilave ve destekleyici olarak aile bağlarını sürdürme ve sosyal bağların etkisini keşfederek iyileştirmenin ve infaz rejiminin daha verimli hala getirilebilmesi için gerekli düzenlemelere zemin oluşturabilir.

Araştırmanın Sayılıları:

- 1) Katılımcıların (hükümlü/hüküm özlü) araştırmanın ölçeklerini içten ve doğrulukla doldurdıkları sayılmaktadır.
- 2) Araştırmanın envanterlerinin ölçülmesi hedeflenen ölçtüğü sayılmaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları:

- 1) Araştırma, Metris 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan 179 hükümlü, 21 hüküm özlü erkek birey ile sınırlıdır.
- 2) Araştırma, katılımcılara uygulanan ölçekler ile sınırlıdır.

1.1. Ceza İnfaz Kurumuna Yönelik Kavramlar

1.1.1. Suç

Toplumsal bir varlık olan insanın, bir arada yaşadığı toplu düzende belli bir uyum çerçevesinde yaşaması beklenmektedir. Bahsedilen bu uyumun amacı toplumsal düzenin sağlanarak, o toplumda yaşayan her bir bireyin hak ve özgürlüklerinin korunmasının hedeflenmesidir. Toplumsal düzenin bozulmasında büyük etki sebebi olan, bireyin şahsi istek ve çıkarları doğrultusunda, bir başkasının hak ve özgürlüklerini hiçe sayma davranışdır. Bu bağlamda zarara sebebiyet verecek davranışların çerçevelenerek, zarara uğratan ve uğrayanın hakları korunması yaşanan olaya bağlı mağduriyetin cezalandırma ve iyileştirme kapsamında çözümlenmesi toplumsal düzenin bozulmaması ve toplumda yaşayan her bir bireyin hak ve özgürlüklerinin korunması adına önemli bir noktadır. Her bir toplumun kendi yaşadığı dönem, bölge ve kültüre göre kendine ait bir yaşam biçimi benimsediği, hayatta kalma politikaları incelediği düşünüldüğünde, belli başlı konular harici dünya genelinde ortak kural ve kanunlardan söz etmek pek mümkün olmamaktadır. Bir başka deyişle; bir toplumda suç çerçevesine giren bir davranış biçimi, başka bir toplumda girmeyebilir. Bu durumun topluma ait ihtiyaçlar, örfler, adetler ve geleneksel yapılar gibi birçok sebebi olabilir. Bir örnek ile açıklanması gerekirse; akla gelebilecek ilk örnek ötenazi olabilir. Tüm bunlar dikkate alındığında eşitlik ve düzenin korunmasını hedefleyen kanun ve kuralların ihtiyaçlara bağlı olarak ortaya çıktığından söz edebilirken, suç davranışını açıklamak için tek bir tanımdan söz edemiyoruz.

En genel anlamı ile toplumsal olarak yaşayan her bir bireyin huzur ve güvenliği için uyması gereken kurallar bütününe aykırı olan davranış biçimi olarak tanımlayabileceğimiz suç kavramı için birçok tanımlama mevcuttur. Türk Dil Kurumunun tanımlamasına göre ‘yasalara aykırı davranış, cürüm’ olarak tanımlanan suç kavramı bir başka deyişle yasalar tarafından yasaklanmış davranış biçimi olarak açıklanabilir. En basit anlamı ile suç davranışını gerçekleştiren birey olarak açıklayabileceğimiz suçlu kavramı Türk Dil Kurumunun tanımlamasına göre ‘suç işlemiş, suçlu olan (kimse), kabahatli, mücrim’ olarak tanımlanmıştır.

Tek bir kavramla ele alınamayacak kadar geniş bir kapsama sahip olan suç davranışının sebebi yine aynı şekilde tek bir bağlamda ele alınamamaktadır. Psikolojik, biyolojik ve toplumsal olarak bir bütün olan insanın davranışı sonucu oluşan suç davranışının derinlemesine incelenmesi ile ortaya çıkan bir bilim dalı olan kriminoloji; suç bilimi olarak tanımlanmaktadır. Kriminoloji ile birlikte yola çıkan adli psikoloji; yasal ve kriminal konuların psikolojik alt boyutu ile incelenmesini sağlamaktadır (Canter, 2010). Yaşayan canlının olduğu her yerde var olduğundan söz edebileceğimiz psikoloji biliminin hukuk ile bir arada yürütüldüğü nokta olan adli psikoloji; adaletin sağlanması için uygulanan yasalar sırasında psikolojinin kuramsal ve pratik bilgisinden yararlanmamızı sağlamaktadır (Akdaş ve Oral, 2006). Adli psikoloji; işlenen suç sonrası, suçta herhangi bir akıl hastalığı etkisi olup olmadığı, suç davranışının farkındalığı, zarara uğramış tarafların psikolojik hasarının tespiti, ceza almış bireyin cezası süresince davranışının sebep ve sonuçlarını anlamasına yardımcı olarak iyileştirme ve değiştirme, cezası biten bireylerin tahliye sonrası topluma uyum ve yeniden kazandırma gibi birçok alanda çalışmaktadır (Şenol-Durak ve Emiral-Coşkun, 2017). Sosyoloji, psikoloji, hukuk gibi birçok disiplinle bir arada işleyen adli psikoloji 19.yüzyıldan itibaren suç davranışı ve sonrasında incelenmesi, suçlu ve mağdur yönünden ayrı ayrı bakarak gerekli iyileştirici etkiler sunmaktadır.

Cezanın amaçları başlığının altında daha ayrıntılı açıklanacak olan, suç sonrası bir yaptırım biçimi olarak karşımıza çıkan cezanın amacı özel ve genel önleme kapsamında toplumu korumak ve bilinçlendirmek olmakla beraber, en temel hedefi kişinin davranışını iyileştirerek tekrar suça karışmasını önlemektir. Tekrar suç işlemek olarak ifade edilen mükerrer suç tanımı; kişide cezaevinin caydırıcı unsuru etkili olmadığı veya kişi infazı süresince cezaevinin alt kültürü ile sosyalleşmiş ve iyileştirici hedeflere gerekli katılımı sağlamamış ise ortaya çıkabilmekle beraber birçok değişkene bağlı olarak da ortaya çıkabilmektedir. Genel ve özel önleme

kapsamında cezaevinin caydırıcılık özelliğine bakıldığında; daha önce suç işlememiş bireylerde hürriyetinin kısıtlanması yani hapsedilecek olma durumu kişiyi caydırıcı bir unsur iken, daha önce cezaevine girmiş bireylerde daha az caydırıcı bir etki göstermektedir (Kızmaz, 2007). Bu bilgiden hareketle; daha önce cezaevi deneyimi olan bireyde cezaevinin caydırıcılık unsuru yani genel önleme rejimi daha az etkili oluyor ise, kişinin tekrar suç işlemesini önlemek adına özel önleme rejimine odaklanmakta fayda olduğu açıktır.

1.1.2. Cezanın Amaçları

Türk Dil Kurumunun tanımlamasına göre ‘yasanın, topluma zarar verdiğini kabul ettiği eylemlere karşı öngördüğü yaptırım’ olarak tanımlanan ceza kavramı, hukuk oluşturulan yasa ve kanunlar tarafından suç olarak kabul edilen davranış sonucu uygulanan cezalandırma biçimi şeklinde de ifade edilebilir. Ceza davranışın fiil ve boyutuna, kasıt durumuna, planlı plansız oluşuna, suçu işleyen kişinin yaşı, ruhsal veya fiziksel durumuna göre çeşitlilik göstermekle beraber, suç kabul edilen davranışa verilen ceza, davranışın sorumluluk derecesi ile orantılı bir şekilde, kanunlarda davranışa karşılık gelen cezai yaptırım ile verilmektedir. Bir başka tanımlama olarak ceza; kanunlarla belirlenmiş topluma zarar verdiği düşünülen davranışları gerçekleştiren bireylerin, davranışının toplum tarafından onaylanmadığını göstermek amacıyla uygulanan, bireyi birtakım şeylerden yoksun bırakarak cezalandıran bir sistemdir (Demirbaş, 2008).

Yanlış olan davranışın cezalandırılması toplumun en küçük parçası olan ailede başlayarak her alanda karşımıza çıkar. Bahsedilen ceza sistemi aile ve sosyal hayatta uygulandığında kişi için kısa süreli, baş etmesi kolay ve telafisi kendi elinde olur bir düzeydeyken, hukuka aykırı davranış sonrası verilen cezanın şartları o kadar kolay olmamaktadır. Hukuk tarafından suç kabul edilen davranış sonrasında verilen cezanın genel amacı, toplumsal düzeninin devamlılığı ve toplumu korumaktır. Genel amaca ek olarak ceza yaptırımının temel amaçları mevcuttur. Davranış sonrası bir çeşit yaptırım olarak karşımıza çıkan cezanın temel amacına ilişkin birçok fikir olmakla beraber temel iki noktada toplanmış iki ana fikirden söz etmek mümkündür. Bahsi geçen iki ana görüşlerden biri cezanın amacı olarak; yapılan davranış sonucu verildiği ve hatanın bedeli niteliğinde geçmişe yönelik oluşunu, bir diğeri ise gelecekte tekrar aynı davranışın yapılmaması adına geleceğe yönelik oluşunu savunmaktadır (Dönmezer ve Erman, 1987). Bu iki temel yaklaşıma ek olarak Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı

Hakkında Kanun'un infazda temel amaç başlıklı 3. maddesine göre infazın temel amacı şu şekilde tanımlanmaktadır;

Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı ile ulaşılmak istenilen temel amaç, öncelikle genel ve özel önlemeyi sağlamak, bu maksatla hükümlünün yeniden suç işlemesini engelleyici etkenleri güçlendirmek, toplumu suça karşı korumak, hükümlünün; yeniden sosyalleşmesini teşvik etmek, üretken ve kanunlara, nizamla ve toplumsal kurallara saygılı, sorumluluk taşıyan bir yaşam biçimine uyumunu kolaylaştırmaktır (CTE, 2017).

Genel ve özel önleme kavramlarına daha yakından bakmak gerekir ise; genel önleme; suç kabul edilen davranışın yasa gereği cezalandırıldığını, yasaklılığı öğreterek tekrar yapılmasını engellemeyi hedeflemektedir. Yani genel önlemede suçu işleyen birey cezalandırılırken hem bireyin bir daha bu suçu işlememesi, hem de toplumun bu konuda bilinçlendirilerek, bu davranışın suç olduğunu bilmesi ve ceza yaptırımını ile caydırıcılık sağlanıp, tekrar ortaya çıkmaması hedeflenmektedir. Genel önleme kavramına daha yakından bakıldığında; kanunlara uymayan davranış sonrası cezalandırmanın toplumun düzen ve güveninin devamlılığı için gerekli olması genel önleme açısından pozitif genel önleme, cezanın caydırıcı ve korkutucu etkisinin bulunması negatif genel önleme olarak değerlendirilmektedir. Bireyin gelecekte başka suçlar işleyerek mükerrer suçlu olmasını engellemek adına hizmet eden özel önleme kavramı ise kişinin ıslah edilerek tekrar topluma kazanımını hedeflemektedir. Özel önleme kavramına yakından bakıldığında; kişinin rehabilite edilip topluma kazandırılması pozitif özel önleme olarak değerlendirilirken, topluma zararı dokunmuş ve infaz süresince rehabilite olmamış, kişi üzerinde genel ve özel önlemenin hedeflediklerinin etkisiz kaldığı noktada, toplumu, topluma kazanımı sağlanamayan bireyden korumak negatif özel önleme olarak değerlendirilmektedir. Bu bilgiler ışığında, ceza ve güvenlik tedbirlerine göre yasalara uymayan davranışın cezalandırılmasındaki temel amaç suç davranışını gerçekleştiren kişilerin cezalandırılırken genel ve özel önleme kapsamında cezalandırılması ve zarar gören toplumun genel ve özel önleme kapsamında korunmasıdır. Çift yönlü bir kazanım hedefleyen bu amaç; suçlu kişiyi iyileştirerek topluma kazanımını sağladığında hedefine ulaşmış olacaktır.

1.1.3. Ceza İnfaz Rejimleri

Suç davranışını sergileyen bireyin hürriyetinin kısıtlanarak cezalandırılma biçimi olan ceza infaz kurumlarında hapis cezalarının tek amacı kişiyi sadece cezalandırmak değil, kişilerin beden ve ruh bütünlüğünün korunması için bireyselleştirilmiş programlarla, kişilerin belli güvenlik önlemleri ile ceza süreleri bitimine kadar kurum içerisinde kanun, tüzük ve yönetmeliklere uygun bir biçimde konaklaması şeklindedir. Ceza infaz kurumlarında, cezaevine girmiş bireylerin iyileştirilmesinin hedeflendiği birtakım programlar mevcuttur ve bu programlar ceza infaz rejimlerinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Bu programlardaki temel hedef, o an orada bulunuyor olmanın sebebinin farkındalığının kazandırılarak, davranışın sağlıksızlığının temelinin fark ettirip bu davranışla baş etmeyi öğretmektir. Suç teşkil eden davranış örüntülerinin ve alışkanlıkların keşfi ile üzerinde çalışılarak sağlıksız olanı sağlıklı olan ile değiştirmek istenilmektedir. Bir başka deyişle; suç davranışının açıklanma biçimi olarak ele alabileceğimiz kriminojenik nedenler ve ceza infaz rejimleri arasında doğrudan bir ilişki mevcuttur (Akdaş Mitrani, 2017). Bireyselleştirme hedefli iyileştirme programlarını yürüten ceza infaz kurumları, ceza infaz rejimleri ile her hükümlü/tutukluya bireysel ihtiyaçlarına yönelik bir yol çizerek, davranışın temelinin keşfederek yanlışlığını göstermeyi hedeflediği gibi, bu yolla kişinin bir daha suça karışmasını da önlemeyi hedeflemektedir. Ceza yaptırımında genel önleme ile caydırıcılık kapsamında suçun tekrarının önlenmesi noktası olan hürriyetin kısıtlanması; kişinin suç tekrarını önlemede yeterli olmamaktadır (Ritchie, 2011). Bu sebeptendir ki; kişinin mükerrer bir örüntüye girmesini önlemek amacı ile faydacılık rejimini temel alarak suç işleyen bireyi iyileştirmeyi hedefleyen faydacılık rejimini temel alan psiko-sosyal programlar, 1980'lerden itibaren ülkemizde artış göstermiştir (Akdaş Mitrani, 2017).

1.1.4. Ruh Sağlığı ve Suç İlişkisi

Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımlamasına göre; 'sağlık, yalnızca hastalık ile engellerin olmaması değil aynı zamanda fiziki, ruhsal ve sosyal açıdan tam bir iyilik hali' olarak, ruh sağlığı ise 'ruhsal sağlık; bireylerin kendilerini ve yeteneklerini gerçekleştirdikleri, yaşamın normal stresleriyle başa çıkabildikleri, verimli ve sonuçları yararlı olacak şekilde çalışabildikleri ve toplumlarıyla katkılı bir birliktelik içinde oldukları durumu' şeklinde tanımlanmıştır (WHO, 1998). Bir başka tanım

olarak ruh sağlığını bireyin kendi ve çevresi ile denge ve uyum içerisinde olup bu durumu sürdürebilmesi olarak ele alabiliriz. Fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden bir bütün olan organizmayı yani insanı oluşturan fiziksel, zihinsel ve duygusal tüm yapılar kişinin ruhsal yönünü, sosyal yönünü ve toplumsal yönünü oluşturmaktadır. Sağlıklı bir ruhsal duruma sahip kişilerin kendine ait değer ve kavramların farkında olarak kendi ve çevresine katkıda bulunabildiği, ek olarak stres faktörüne karşı etili bir baş etme mekanizmasına sahip olduğu bilinmektedir.

Ruh sağlığı ile ilgili sorunlar ve tedavileri ile ilgilenen bilim dalı Psikoloji; Yunancada Psykhe (ruh) ve logos (bilgi) kelimelerinin birleşiminden türetilerek ismini almıştır. Psikoloji bilimi; bireylerin davranış ve davranış temellerini zihinsel süreçleriyle inceleyen bir bilim dalıdır. Bir başka deyişle, bireyin sergilediği davranışının temelindeki zihinsel ve düşüncenin temelini incelemektedir. İnsan psikolojisinin; kişinin fizyolojik ve biyolojik faktörleriyle de alakalı olması kimi zaman kişinin biyopsikososyal bir bütün olarak ele alınmasının gerekliliğini destekleyicidir. Ruhsal bozukluk; her organizmada bulunan, doğuştan veya sonradan kazanılan gereksinim, dürtü ve güdülerin biyolojik, psikolojik ve sosyolojik olarak iyi ve denge durumu hali olan homeostasis'in (denge durumu) bozulması, savunmaların yetersiz veya uygunsuz kalması ve dengenin tekrar oluşumu için patolojik savunmalara başvurulması olarak tanımlanmaktadır. Bu denge; kalıtımsal özelliklere, gelişim dönemi etmenlerine, yaşam koşulları, çevresel veya kültürel etmenlere bağlı olarak bozulma gösterebilmektedir. Bu başlıklar biyolojik, psikolojik, toplumsal etkenler olarak gruplandırılmaktadır. Bu bağlamda; biyolojik, psikolojik ve toplumsal anlamda bir bütün olan insanın yapısını anlayabilmek adına biyopsikososyal yaklaşım en kapsamlı yöntem olacaktır. Ruhsal durum ve ruh sağlığının kişinin davranışlarını etkilediği düşüncesi göz önüne alındığında ruh sağlığı ve suç ilişkisinin incelenmesi suçu önleyici bir etki yaratacağından, literatürde bu konu ile ilgili birçok çalışma mevcuttur.

1.1.4.1. Suça Yatkınlık ve Ruh Sağlığı

Suç davranışının sebeplerini açıklamaya çalıştığımızda; çevresel ve kişisel etmenler kapsamında iki ana başlıkta söz etmek mümkün iken suç davranışının gerçekleşmesi konusunda eşit etkiye sahip olmadıkları için genelleme yapılamayarak bütüncül bir yaklaşımla değerlendirmek gerekmektedir (Agnew, 2005). Çevresel etmenler dediğimizde kişinin sahip olduğu evre ve sosyal destek sistemi inceleme

konusu iken; kişisel etmenlerde, kişinin kişilik özellikleri ve ruhsal rahatsızlıklarından söz etmek mümkündür. Yaşayan bir yapı olan insanın; kişilik özellikleri ve çevresel faktörlerin iç içe döngü halinde devamlılığı dikkate alındığında davranışının sürdürülmesi de bu döngünün bir parçası olması kaçınılmazdır (Moffitt, 2006).

Ruh sağlığı ve suç davranışı arasındaki ilişkinin keşfinin önem kazandığı günümüzde; araştırmalar sonucunda belirli psikiyatrik rahatsızlıkların, bireyin suç işleme davranışını sergilemesi üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir (Özkürkçügil, 1998). Bireylerin suç davranışını gerçekleştirme sebebini araştırarak davranışsal ve bilinçsel süreçlerle anlamlandırmayı hedefleyen suç psikolojisi, en temelde; davranışın nasıl öğrenildiği, ortaya çıkış sebepleri ve sürdürülüşünü açıklamaya çalışır. Suç davranışı denildiğinde akla ilk gelen hukuksal boyut olmakla beraber, davranışın sergileyen kişi dikkate alındığında bireysellikte ön plana çıkmaktadır (Demirbaş, 2017). Birey denildiğinde akla gelen iki ana nokta, suça yönelen bireyin davranışını açıklamak isterken karşımıza çıkmaktadır. Bahsedilen ana noktalar; kişiye ait bireysel ve çevresel sebeplerdir. Bireysel sebeplere yakından baktığımızda; kişinin biyolojik, fizyolojik, bilişsel ve kişilik yapısı öne çıkmaktadır. Çevresel sebeplere yakından baktığımızda ise; kişinin yetiştiği çevre ve bu çevreye ait kazandığı değerler öne çıkmaktadır. Bir başka deyişle çevresel faktörler için; suç işlemeye sebep öğrenilen kaynaklar (aile, arkadaşlar ve çevre etkisi) denilebilir (Canter, 2011). Suç davranışını sergilemiş bireyler üzerinde yapılan çalışmalarda, suçlu profilinde birtakım ortak özelliklerin gözlendiği görülmüştür. Öztürk'e (1988) göre; genel suçlu profilinde empatiden yoksunluk, kişiler arası ilişkilerde tutarsızlık ve dürtü kontrolünde yetersizlik bulunmaktadır. Genel suçlu profiline bakıldığında; şiddet davranışı ile ilişkili olduğu bilinen kişilik bozuklukları ve psikotik bozukluklar öne çıkmaktadır (Kılıç ve Balcıoğlu, 2012). Ceza infaz kurumunda bulunan 100 tutuklu ile 50 suça karışmamış bireyin karşılaştırıldığı bir çalışmada; suç işleyen bireylerin, işlemeyen bireylere göre; yüksek oranda psikotik eğilim içerisinde olduğu bilgisi edinilmiştir (Aral, 1997).

1.1.4.2. Ceza İnfaz Süreci ve Ruh Sağlığı

Ceza infaz kurumu; bireylerin, hürriyetinin kısıtlandığı yeni kural ve düzene adapte olarak, davranışları sonrası karşılaştıkları ceza süreçlerinin yüksek verim ve topluma kazanımla geçirmelerinin beklendiği kurumlarıdır. Bireyler kuruma girdikleri andan itibaren değişen hayat koşullarından etkilenmekte ve yeni düzenlerini tanıyıp,

uyum sağlayarak alışmaya çalışmaktadır. Elbette ki değişen düzen, tanıdık sosyal çevrenden uzaklaşmak, belli kurallar çerçevesinde yaşamaya alışmak beraberinde birtakım uyum sorunları ve ruhsal sıkıntılar getirebilmektedir. Cezaevinde infazı devam eden bireylerin, dışarıda normal hayatı devam eden bireylere göre intihar etme ve kendine zarar verme oranlarının daha yüksek olduğu bilinmektedir (Hayes ve Rowan, 1988). Bu bilgiye paralel olarak; ceza infaz kurumdan infaz süresince karşılaşılan ölümlerin başında intihar davranışı gelmektedir (WHO, 2000).

İlgili literatüre bakıldığında şiddet içeren ve içermeyen bireyler arasındaki farklılığı baz alan bir çalışmada; şiddet içerikli suç işleyen bireylerin, diğer gruba göre daha fazla depresyon semptomları sergilediği ve antisosyal davranış örüntülerine sahip olduğu bilgisi edinilmiştir (Erkunt, 2003). Hükümlü bireylerin stres düzeylerinin araştırıldığı, 1270 hükümlü bireyin katıldığı bir çalışmaya göre; ceza infaz kurumuna yeni giren ve uzun süredir infazı devam eden bireylerin stres seviyeleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (Mackenzie ve Godstein, 1985). Hükümlü/tutuklu bireylerin ruhsal sağlıklarındaki bozulmanın yalnızlık ile ilgisi olduğunu savunan bir araştırmaya göre; ruhsal sağlık ve yalnızlık arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür (Aydın, 2010). Wood (2006) tarafından, hükümlü/tutukluların katılımı ile yapılan bir çalışmada ise, 136 katılımcıdan %32'sinde kişilik bozukluğu saptanmıştır. Önceki çalışmalara ek olarak 2006 yılında Walker ve arkadaşları tarafından yapılan bir başka cezaevi örneğinde ise; katılımcıların %64'ünde kişilik bozukluğu saptanmıştır. Hükümlü/tutuklu bireylerin genel psikiyatrik tanılarını elde edebilmek adına yapılan tarama çalışmasında 22790 katılımcının, cezaevinde olmayan bireylere göre daha yüksek oranda psikoz ve majör depresyon tanısı aldığı saptanmış olup, erkek katılımcıların %65'inde kadın katılımcıların ise %42'sinde kişilik bozukluğu saptanmıştır (Fazel ve Danesh, 2002). Ceza infaz kurumunda bulunan 305 hükümlü/tutuklu bireyin katıldığı bir çalışmada ise; katılımcılardan %29,2'sinde duygudurum bozukluğu, %27,9'unda ve %3,6'sında somatoform bozukluk bulunduğu gözlenmiştir (Kaya ve ark., 2004). Tülü ve Ergen (2013) tarafından hükümlü bireylerdeki bilişsel çarpıtmaların incelendiği çalışmada; cinsel suç işleyerek ceza infaz kurumuna girmiş 106 kişi ile hiç suç işlememiş 100 kişi karşılaştırılmış olup; cinsel suç işlemiş bireylerin daha fazla bilişsel çarpıtma içinde olduğu gözlenmiştir. Özetle, hapsedilme ile psikolojik sorunlar arasında ilişki olduğu açıktır. Ayrıca bireylerin hapsedilme öncesi ile hapsedilme süreci arasında ne tür psikolojik uyum sorunları gösterdikleri net değildir.

1.1.5. Ceza İnfaz Kurumlarında Sosyal Desteğin Önemi

İnsan yapısı gereği iletişim kuran bir varlık olduğu; doğduğu andan itibaren çevre ve yakınları ile iletişim içinde büyüdüğü ve ilk iletişimin aile ile gerçekleştiği düşünüldüğünde, aile ve çevrenin kişinin kendini bulabilmesi ve gerçekleştirebilmesi adına önemli bir yeri olduğu görülmektedir. Aile ve ebeveynlerden bekledikleri sevgi ve saygı görmeyen çocukların, kendini gerçekleştirebilme ve bulma güdüsü ile dış dünyaya yöneldiği bilinmektedir (Oral, 2015). Yönelim gösterilen dış dünya ile ortaya çıkan beklenmedik ve istenmeyen davranışlar suç teşkil ettiğinde, hukuki yaptırımla karşılaşmaktadır. Beklenen sosyal desteğin eksikliği ile dış dünyaya yönelim eğer cezaevinde gerçekleşmişse, kişinin birincil ve kendini yakın gördüğü çevresi artık aile ve yakınları değil, cezaevi arkadaşlarından oluşacaktır. Bahsi geçen ve cezaevi alt kültürünün oluşacağı yeni çevre ile birlikte ise yeniden sosyalleşme kavramı anlamsız kalacaktır. Mükerrer suçlulukta önemli bir rolü olduğu bilinen cezaevi alt kültürü, kişinin ıslah edilerek yeniden topluma kazanımını zorlaştırmakla beraber, suça devam edebilme eğilimini arttırmaktadır (Kızmaz, 2007). Hürriyeti kısıtlanan birey için uyum sağlaması ve kendini kabul ettirmesi gereken bir alan şeklinde algılanan ceza infaz kurumları, kapalı bir kültüre sahip olması ile kişide yalnızlaşma veya ait olma güdüsüyle marjinalleşme_ cezaevlileşme etkisi yaratmaktadır (Sezal, 2002). Cezaevlileşme kişide alt kültüre adaptasyon ve benimsemenin yanı sıra, suçu daha çok öğrenmeye sebep olmakla beraber, mükerrer suçlulukta önemli bir yer oynamaktadır. Cezaevi alt kültürünü yani cezaevlileşme olgusunu odaklanan Clemmer'a (1940) göre; cezaevlileşme bir başka deyişle mahkumlaşma, kişinin yeni girdiği alt kültüre alışma ve uyum sağlama çabası ile birlikte, o kültürün bir parçası olması şeklinde ifade edilmektedir. Bu süreçte bireyin cezaevinde bulunan düzen, iletişim ve ilişki biçimlerini öğrenerek, kendine yeni düzeninde yer edinmesi, içselleştirmesi durumu olan cezaevlileşme-mahkumlaşma olgusu; kişinin yeni suç kalıpları öğrenmesine olanak sağlayarak, tekrar suç işlemesini artırıcı bir faktördür (Clemmer, 1940). Cezaevi alt kültürünün kişi tarafından içselleştirilmesinin bir başka zararı ise, kişinin dışarıda bıraktığı hayatından uzaklaşması ve buna bağlı olarak infaz sonrası topluma kazanımının zorlaşmasıdır.

Mükerrer suçlulukta önemli etkisi olan cezaevi alt kültürünün içselleştirilmesi ve cezaevlileşmeyi önlemek adına, dış dünya ile devam eden aile ve yakınlarla ilişkilerin desteklenmesi bu yönde önem kazanmaktadır. Mükerrer suçluluğu öngören

faktörlere yakından bakıldığında, suç davranışının tekrarında; sosyo-ekonomik seviye, cinsiyet ve ırk gibi demografik birtakım değişkenlerin, ilk suç yaşı, daha önce suç geçmişi olup olmaması, suç türü ve tutukluluk döneminin süresi gibi suç işleyen bireye ait suç değişkenlerin, ebeveyn, aile ve sosyal ilişkilerinin, büyüdüğü ortam ve çevre gibi aile ve sosyal faktör değişkenlerinin, eğitim, eğitim başarısı ve zihinsel yeterlilik gibi zihinsel değişkenlerinin, madde kullanımı gibi dışsal değişkenlerinin ve ruhsal sorunlar gibi klinik değişkenlerinin etkili olduğu görülmüştür (Cottle ve ark., 2001). İlgili literatür incelendiğinde yukarıdaki tüm değişkenlerin mükerrer suçlulukta yordayıcı faktör olması ile beraber; aile arası iletişim ve suç geçmişinin mükerrer suç yordayan en önemli faktör olduğu üzerinde durulmaktadır. Mükerrer suç ve suçluların incelendiği bir çalışmaya göre; aile, sosyal çevre, suç geçmişi ve madde kullanımı suçun tekrarını öngörücü etkenler olarak değerlendirilmiştir (Gendreau ve ark., 1996). Mükerrer suçluluğun öngörücü faktörlerine ilişkin yapılan bir başka çalışmada ise; ilk suç yaşı, madde kullanımı ve bir çevreye ait olma ile başlayan çete üyeliği algısının öngörücü faktörlerde öne çıktığı ifade edilmiştir (Benda ve ark., 2001). Benzer sonuçların elde edildiği bir başka çalışma ise Capaldi ve Patterson (1996) tarafından yapılmış olup, madde kullanımı ve aileye ait değerler yordayan faktörler öne çıkmıştır.

Mükerrer suçu önlemede suçu işleyen bireyi iyileştirmenin öneminin yanı sıra bireyin dışarıdaki dünyadan kopmayarak topluma tekrar kazanımını sağlayabilmek için yürütülen programlar kadar aile ilişkilerinin desteklenmesi de büyük önem kazanmaktadır. İnsan hayatını sürdürürken birçok şey hedefleyerek istemektedir. Kişi bu süreci yaşarken birçok sıkıntı veya zorlayıcı durumla karşı karşıya kalabilir. Zorlayıcı durumlarda bireyin çevre ve yakınlarından aldığı destek olarak tanımlanan sosyal destek kavramı kişiye sunulan bir çeşit kaynak olarak değerlendirilmektedir (Şahin, 1999). İlgili literatüre bakıldığında; sosyal desteğe sahip olan bireylerde depresyonun, sahip olmayan bireylere göre daha düşük görüldüğü ve sosyal desteği olan bireylerin benlik algılarının yüksek olduğu, daha sağlıklı bir yaşam sürdürdükleri görülmüştür (Taysi, 2000). Sosyal destek kavramına yakından baktığımızda; Tardy'e (1985) göre üzerine odaklanması gereken beş boyut mevcuttur. Bu beş boyut; desteğin yönü; yani destek alan veya veren olma tarafı, desteğin eğilimi; yani destek kaynakların hazır bulunabilirliği ve kullanılabilirliği, desteğin tanımı; yani bilgisel, araçsal veya duygusal destek olması ve sosyal ağ kavramıdır. Toepfer'e (2010) göre ise beş boyuttan değil dört boyuttan söz edilmektedir. Bu dört boyut; kişinin çevresinde güven duyduğu bireyler olması, bu bireylerden beklediği manevi

desteği görebiliyor olması, gerektiğinde maddi destek alabiliyor olması ve çevresinde onaylanabiliyor olmasıdır. Sosyal destek kavramı için farklı boyutlardan söz etmek mümkün olsa da; aslında en temel olan Şey; kişinin evre ile ilişki içerisinde olarak, ihtiyaç duyduğunda çok yönlü desteği hissedebiliyor olması olarak genelleleyebiliriz.

Kişinin hissettiği ve beklediğine değindiğimizde kuşkusuz ki akla algılama, yani algılanan sosyal destek kavramı gelecektir. Sosyal desteğin var olup olmamasından söz ederken; var ise algılanıŐ biçiminden de söz etmek kaçınılmazdır. Algılanan sosyal desteği; var olan ve evre tarafından verilen sosyal desteğin kişi tarafından algılanma biçimi olarak tanımlamamız mümkündür. Bir başka deyişle; kişinin baŐkaları tarafından değerli olduğunu algısına bağlı bir Şekilde fark etmesidir (Güngör, 1996). İlgili literatürde sosyal destek sorgulandığında karşı taraftan alınan ve kişi tarafından algılanan olarak bir ayırmadan söz edildiği görülmüştür. Stokes'e (1985) göre sosyal desteğin varlığından çok, kişinin var olanı algılamasının ruhsal durumu üzerinde etkisi olmaktadır. Algılanan sosyal destek kavramına daha yakından baktığımızda, destek kaynağı olarak üç temel kaynaktan söz etmek mümkündür. Bu kaynaklar arkadaş, aile ve kişi için özel olan bir kimse Şeklindedir (een, 2008). Son dönemlerde odak noktası olan algılanan sosyal destek kavramı çalışmalarına baktığımızda; psikolojik dayanıklılık ve sosyal desteğin ilişkisinin incelenmesi amacıyla, 140 niversite öğrencisinin katıldığı bir çalışmada değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Terzi, 2008). Araştırma sonrası elde edilen bulgulara göre; kişinin evre ve yakınlarından elde ettiği sosyal destek ile hissediyor olduğu yalnızlık duygusunun azalarak, gelecek için daha olumlu bir bakış açısı geliŐtirebileceđi üzerine odaklanılmıŐtır (Terzi, 2008). Saldırđanlık davranışı ve algılanan sosyal destek arasındaki ilişkinin incelendiği bir başka çalışmaya göre ise; araştırmaya katılan 639 lise öğrencisinin algıladıkları sosyal destek ve kuruyor olduğu arkadaŐlıklarından memnuniyet düzeyleri ile saldırgan tutum sergilemeleri arasında bir bağ olduğu görülmüştür (Yalçın, 2004). Yaşam doyumunu, sağlık ve depresyonun sosyal destek ile ilişkisinin araştırıldığı bir çalışmada; sosyal desteğin kişinin ruhsal ve fiziksel dayanıklılığını destekleyerek, sağlıklı olmasını sağladığı görülmüştür (Wallace ve ark., 2001). Bir başka çalışmada; 255 hükümlünün algılanan sosyal destek ve algıladıkları ebeveyn tutumları incelenmiş olup, araştırmanın sonucuna göre; daha önce suç geçmişi olan mükerrer suçlu bireylerin, ailelerinden algıladıkları reddedilmenin, ilk defa suç işleyen bireylerin algıladıklarından yüksek olduğu bulunmuştur (Oral, 2015). Suç ve sosyal desteğin incelenmesi için 975 kişinin katıldığı

bir çalışmada; algılanan sosyal destek seviyesi düşük olan ergenlerin, depresif semptomlarının fazla olduğu ve suça yatkınlık seviyesinin yükseldiği gözlenmiştir (Windle, 1990). Sosyal destek ve kişilik örüntüsü arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada, sosyal destek kaynakları güçlü olan bireylerini dayanıklı bir kişilik yapısına sahip olduğu sonucu edinilmiştir (Ganellen ve Blaney, 1984). Algılanan sosyal desteğin incelendiği 198 kişinin katıldığı bir başka çalışmada; öz güven ve sosyal destek kavramları arasında bir pozitif yönlü bir bağ olduğu ve kişilerin yaşları büyüdükçe sosyal desteği algılamakta güçlük çektiği, bu yüzden de algılamada azalma olduğu gözlenmiştir (Malecki ve Elliott, 1999).

Suç işlemenin ve tekrarının önlenmesinde iyileştirme ve rehabilitasyon öneminden söz ettik. Bu önem bağlamında suçu ve mükerrer suçu yordayan özelliklerin belirlenmesi; rehabilitasyon faaliyetlerinin bu noktada şekillenerek yürütülmesi mümkün olur. Kişinin ceza infaz kurumunda bulunduğu süre zarfında yürütülen eğitici ve iyileştirici, topluma kazandırma hedefli faaliyet ve programlara ek olarak sosyal uyum ve aile/yakın ilişkilerden söz ettik. Bireyin sosyal çevresini oluşturan kişilerin, bireyin sosyal destek kaynakları olduğu bilgisinden hareketle çevre ve ilişkilerin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır (Yıldırım, 2004). Kişinin sosyal çevresinden uzaklaştırılarak hürriyetinin kısıtlı olduğu ortam olan cezaevlerinde aile ve yakınlar ile ilişkilerin desteklenmesi, bireyin dış dünya ile iletişiminin tamamen kesilmeyerek, cezaevinin değil dış dünyanın sosyal bir parçası olması önem kazanmaktadır.

1.1.6. Türkiye’de Ceza İnfaz Kurumu Sistemi

Ceza infaz kurumları; hukuki yönden tanımlanan suç kavramına dair deliller sebebi ile yargılanan kişilerin ıslah ve cezalandırılması için, ceza sürelerince barındırıldıkları kurumlardır (Sağlam, 2003). Hürriyetin birtakım şart ve standartlara göre kısıtlanarak, belli kural ve düzene tabii bir işleyişi olan ceza infaz kurumları bünyesinde mahkeme kararınca değişim gösteren üç durumda bulunabilmektedirler. Bahsi geçen üç durum; kişinin eylemi sonrası aldığı cezanın belirli ve kesin olması ile bağlı olarak değişim göstermektedir. Adalet Bakanlığı hukuk sözlüğüne göre; ceza gerektiren eylem gereğince yargı sürecinde gerekli tedbir amacı gözetilerek ceza infaz kurumunda kalan bireylere tutuklu, eylemi gereğince yargı süreci sona ermiş ve mahkeme tarafından ceza süreci kesinleşmiş dosyası sonuçlanmış olan bireylere hükümlü, mahkeme tarafından cezası verilmiş ancak kişinin bir üst mahkemeye

başvurması nedeni ile cezası, dosya durumu henüz kesinleşmemiş olan bireylere ise hüküm özlü denilmektedir. Hukuki sürece bağlı olan bu kavramlar sırası ile tutuklu, hüküm özlü ve hükümlü şeklinde ifade edilmektedir.

Hapis cezalarının infazı için kalınan kurumlar olan cezaevleri güvenlik ve ek birtakım önlemlere göre sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırma kapsamında ülkemizde kapalı ceza infaz kurumları, yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumları, kadın kapalı ceza infaz kurumları, çocuk kapalı ceza infaz kurumları, gençlik kapalı ceza infaz kurumları, gözlem ve sınıflandırma merkezleri, açık ceza infaz kurumları ve çocuk eğitim evleri olmak üzere sekiz tür cezaevi bulunmaktadır. Bahsi geçen cezaevi türleri güvenlik ve infaz rejimi olarak birbirlerinden farklılık gösteriyor olsalar da, infazın temel amacı arasında yer alan genel ve özel önlemeyi sağlama hedefli, kişilere bireysel ve grup iyileşme yöntem ve tedbirleri uygulanmaktadır. İyileşme yöntem ve tedbirleri denildiği anda hiç kuşkusuz ki akla eğitim ve iyileştirme faaliyetleri gelmektedir. Ceza infaz kurumu bünyesinde hükümlü/tutuklu bireylerin kuruma girdiği andan itibaren bireysel farklılıkları tespit edilerek gerekli yönlendirme ve destek için bir arada çalışan psiko-sosyal servis ve eğitim birimi çalışmaları, ek iyileştirme politikaları alt başlıklarda açıklayıcı bir biçimde verilecektir.

Hükümlü/tutuklu bireyi topluma tekrar faydalı bir birey olarak topluma kazandırmayı hedefleyen ceza infaz kurumları; bireyin infazı süresince, kurumda iyi halli bir tutum sergilemesi beklenmektedir (Giddens, 2000). Ceza infaz kurumunda iyi hallilik, kişinin bireysel iyileşmesine katkıda bulunacağı gibi, eğitim ve iyileştirme politikalarında bahsedilecek olan faaliyet ve etkinliklere katılımında temel koşul görevi görmektedir. Suç davranışı sergileyerek cezaevine girmiş bireyin, içeride de yanlış olan davranış ve tutumlarını devam ettirme olasılığı dikkate alındığında kişi birtakım yaptırımlarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum ise kişinin iyi hallilik durumunu bozmaktadır. Hürriyetin kısıtlandığı bir ceza biçimi olan hapis cezaları, hükümlü/tutuklu kişinin dış dünya ile iletişimde de belli kısıtlayıcı faktörlere sebep olmaktadır. Bu kısıtlamak kişinin dış dünyadan soyutlanarak, içerideki alt kültüre yaklaşmasına, cezaevlileşme olgusuna kapılmasına ve kişinin iyi halinin bozulacağı davranışlar sergilemesine neden olabilmekle beraber, hükümlü/tutuklu bireyin ruh ve beden sağlığında bozulmalara sebep olabilmektedir. Yeterli sosyal destek kaynağı olmayan bireylerin, yeterli sosyal kaynağa sahip bireyden daha fazla suç davranışı sergileme olasılığı olduğu bilinmektedir (Ali ve Ark., 2016). Ceza infaz kurumunun temel amacı suç davranışının cezalandırılırken yanlışlığının gösterilip kişinin

iyileşmesini sağlamak olduğundan; kişinin dışarıdan tamamen koparılmadan, var olan ilişkilerinin sağlıklı bir biçimde devamını sağlayabilmek; gerek hükümlü/tutuklu birey için, gerekse dışarıda onu bekleyen aile ve yakınları için önem kazanmaktadır. Hükümlü/tutuklu bireyin dışarı ile iletişiminin birtakım kural, kanun ve yönetmeliklere bağlı bir çerçeve ile sınırlandırıldığı cezaevlerinde dışarı ile iletişim yönetmeliğın izin verdiği ölçüde devam etmektedir. Hükümlü/tutuklu bireyin dış dünya ile iletişim hakkı ilgili yönetmelikler ile birlikte aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

CGTİHK'nın 66. maddesine göre hükümlü/tutuklu bireyin infazı süresince dışarıda bulunan aile ve yakınları ile telefon ile haberleşme hakkı mevcuttur. Kuruma telefon evraklarını bildirmiş olan hükümlü/tutuklular kapalı ceza infaz kurumlarında özel haller dışında (alt soy, üst soy, eş ve kardeşlerinin ölüm, ağır hastalık veya doğal afet haller) haftada bir kez on'ar dakika kurum içerisinde bulunan telefonlardan, hükümlü/tutuklu bireyin önceden belirttiği eş, üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımlar ve vasisisine ait telefon numarası ile görüşme yapabilmektedir. Ancak hükümlü/tutuklu birey haberleşme ve iletişim araçlarından yoksun bırakma disiplin cezası ve hücre cezası süresince telefon görüşü hakkını kullanamamaktadır. Telefon görüşmeleri güvenlik amacı ile idarece dinlenip kayıt altında tutulmaktadır. CGTİHK'nın 66. maddesine göre hükümlü/tutuklu bireyin telefon ile haberleşme hakkı şu şekilde düzenlenmiştir;

1)Kapalı ceza infaz kurumlarındaki hükümlüler, tüzükte belirlenen esas ve usullere göre idarenin kontrolündeki ücretli telefonlar ile görüşme yapabilirler. Telefon görüşmesi idarece dinlenir ve kayıt altına alınır. Bu hak, tehlikeli halde bulunan ve örgüt mensubu hükümlüler bakımından kısıtlanabilir. 2) Açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitim evlerinde hükümlüler, ücretli telefonlarla serbestçe görüşme yapabilirler. 3) Açık ve kapalı ceza infaz kurumlarındaki hükümlüler alt soy, üst soy, eş ve kardeşlerinin ölüm, ağır hastalık veya doğal afet hallerinde, kuruma ait telefon ve faks cihazından derhal yararlandırılırlar. Görüşmeler, tutanak ile belgelenir ve tutanaklar özel bir dosyada saklanır (CTE, 2017).

CGTİHK'nın 68. maddesine göre hükümlü/tutuklu bireyin infazı süresince dışarıda bulunan aile ve yakınlarına mektup, telgraf ve faks gönderme ve alma hakkı mevcuttur. Gönderilmek istenen veya alınan mektuplar, kurum bünyesinde ki mektup okuma komisyonu tarafından okunarak sakıncalı bir durum yok ise hükümlü/tutukluya veya hükümlü/tutuklunun gönderdiği yakınına teslim edilmesi için postaya verilmekte olup, ücreti karşılandığı takdirde herhangi bir sayı kısıtlaması bulunmamaktadır.

CGTİHK'nın 68. maddesine göre hükümlü/tutuklu bireyin mektup, telgraf ve faks gönderme ve alma hakkı şu şekilde düzenlenmiştir;

1) Hükümlü, bu maddede belirlenen kısıtlamalar dışında, kendisine gönderilen mektup, faks ve telgrafları alma ve ücretleri kendisince karşılanmak koşuluyla, gönderme hakkına sahiptir. 2) Hükümlü tarafından gönderilen ve kendisine gelen mektup, faks ve telgraflar; mektup okuma komisyonu bulunan kurumlarda bu komisyon, olmayanlarda kurumun en üst amirince denetlenir. 3) Kurumun asayiş ve güvenliğini tehlikeye düşüren, görevlileri hedef gösteren, terör ve çıkar amaçlı suç örgütü veya diğer suç örgütleri mensuplarının haberleşmelerine neden olan, kişi veya kuruluşları paniğe yöneltecek yalan ve yanlış bilgileri, tehdit ve hakareti içeren mektup, faks ve telgraflar hükümlüye verilmez. Hükümlü tarafından yazılmış ise gönderilmez. 4) Hükümlü tarafından resmi makamlara veya savunması için avukatına gönderilen mektup, faks ve telgraflar denetime tabi değildir (CTE, 2017).

CGTİHK'nın 83. maddesine göre hükümlü/tutuklu bireyin infazı süresince dışarıda bulunan aile ve yakınları tarafından ziyaret edilme hakkı mevcuttur. Kapalı ceza infaz kurumlarında yönetmeliğe bağlı olarak hükümlü/tutuklu bireylere ayda dört kez aile ve yakınları ile görüşme hakkı tanınır. Bu görüşmelerin üç tanesi kapalı ziyaret, bir tanesi açık ziyaret şeklinde düzenlenmiştir. Kapalı ziyaretler; hükümlü/tutuklu bireylerin aile ve yakınları arasında fiziksel temasın engelleneceği biçimde, bu amaç için ayrılmış ve düzenlenmiş, alanlarda yapılmaktadır. Açık ziyaretler; fiziksel temas engeli bulunmayan, bu amaç için ayrılmış ve düzenlenmiş, alanlarda yapılmaktadır. Bu bilgiler ışığında; hükümlü/tutuklu birey; aile ve yakınları ile iki farklı görüşme türü ile görüşebilmektedir. CGTİHK'nın 83. maddesine göre hükümlü/tutuklu bireyin ziyaret edilmesi hakkı şu şekilde düzenlenmiştir;

1)Hükümlü, belgelendirilmesi şartıyla eşi, üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları ile vasisi veya kayyımı tarafından haftada bir kez ve ayrıca kuruma kabullerinde, zorunlu haller dışında bir daha değiştirilmemek üzere, ad ve adreslerini bildirdiği en fazla üç kişi tarafından, yarım saatten az ve bir saatten fazla olmamak üzere çalışma saatleri içinde ziyaret edilebilir. 2) Birinci fıkrada belirtilenler dışındaki kimselerin ziyaretine Cumhuriyet başsavcılığı tarafından yazılı olarak izin verilebilir. 3) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükümlüyü; eşi, alt soy ve üst soyu, kardeşleri ve vasisi, belirlenen gün, saat ve koşullar içerisinde on beş günlük aralıklarla ve günde bir saati geçmemek üzere ziyaret edebilir. 4) Hükümlüyü ziyaretin esas ve usulleri, kapalı ve açık görüş olmak üzere kurumların yapısı dikkate alınarak yönetmelikte düzenlenir (CTE, 2017).

Hükümlü/tutuklu bireyin dış dünya ile iletişiminin devamını sağlamak için sahip olduğu haklara ek olarak, kişinin kurum içerisinde kazanabileceği ek

imkânlardan söz etmek mümkündür. Bahsi geçen ek imkânlar; kişinin kurumdaki genel durumu, kurum içi uyumu, eğitim ve iyileştirmeye ilgisi gibi, kişinin ceza infaz süresini verimli geçirerek kazanım sağlamaya ve rehabilite olmaya yönelik davranış ve tutumlarının değerlendirilerek ödüllendirilmesidir. Ödüllendirmede ki temel hedef kişinin yanlış olan davranışının cezalandırıldığı gibi, uygun ve doğru olanında ödüllendirildiği noktasına ek olarak, kişinin tutumunun devamlılığı adına teşvik etmektir. Hükümlü/tutuklu bireye uygun davranış, tutum ve kazanımları sonucu verilebilecek ödüller, kurumun fiziki yapısına bağlı olarak değişiklik göstermekle beraber, kurum güvenliğini tehlikeye atmayacak esaslar çerçevesinde uygulanmaktadır. Bireyin topluma kazanımı çerçevesindeki olumlu davranış ve tutumları sonucu kurum tarafından verilebilecek ödüller, hükümlü ve tutukluların ödüllendirilmesi hakkındaki yönetmelik madde 7 şu şekilde düzenlenmiştir;

- a) Kapalı ceza infaz kurumlarındaki evli hükümlü ve tutuklulara, kurum personelinin yakın nezareti olmaksızın eşleri ile mahrem görüşme, b) Haftalık açık veya kapalı ziyaret süresini uzatma, c) Kapalı ziyaret yerine açık ziyaret yapma, ç) Üst üste kullanılmayan ziyaret sürelerini toplu olarak kullanma, d) Haftalık telefonla görüşme sayı veya süresini artırma, e) Sosyal, kültürel veya sportif etkinliklerden öncelikli ve daha uzun süreli yararlanma, f) Haftalık harcama miktarını yarı oranında artırma, g) Tek kişilik odada televizyon bulundurma, ğ) Hediye, h) Takdir belgesi, ı) Tavsiye mektubu (CTE, 2017).

1.1.6.1 Ceza İnfaz Kurumlarında İş Hizmetleri

Ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü/tutuklu bireyler; infazları süresince topluma yararlı birer birey olabilmeleri adına birçok iyileştirici faaliyete tabii tutulmaktadır. Genel hedefi meslek edindirmek olan ceza infaz kurumlarında iş hizmetleri de bu faaliyetlerden biridir (CTE, 2017). Ülkemizde; her cezaevinin fiziki yapısına göre uygun iş hizmetleri bulunmaktadır. Açık ceza infaz kurumlarında iş hizmetleri kapalı ceza infaz kurumlarına göre daha fazla çeşitlilik göstermekle beraber, bu çeşitlilik kurumun fiziki yapısı ve güvenlik önlemlerine göre değişmektedir. Hükümlü/tutuklu bireyin topluma dönmesinin bir adım öncesi olan açık ceza infaz kurumları; güvenlik tedbirleri bakımından daha esnek bir yapıya sahip olmaları ve buna bağlı olarak mesleki eğitim ve alanı içinde barındırabilmeleri bakımından hükümlü/tutuklu bireyin infazı sonrası toplumda kendine tekrar yer edinebilmesi ve meslek sahibi olarak çıkmasında büyük bir önem vardır. Açık ceza infaz kurumlarında hükümlüler; iş yurtları kapsamında; kurumun içinde veya dışarısında bulunan atölye, tesis ve benzer amaçlı alanlarda çalıştırılırken, kapalı ceza infaz kurumlarında fiziki

yapıya ve güvenlik tedbirlerine bağılı olarak hükümlü/tutuklular ceza infaz kurumu içerisindeki iş imkânları ile çalıştırılabilmektedir.

Bedensel ve ruhsal olarak sağılıғы yerinde olan hükümlü/tutuklu birey bir meslek sahibi ve çalışmaya istekli ise veya bir meslek edinmeye istekli ise kurum bünyesinde çalışırken, emeklerinin karşılığı ise kurumun imkânları ve iş yurtlarına bağılı olarak belirlenen ücret karşılığıyla verilmektedir. Yani bireyin topluma kazanımı sağılanırken, bireye maddi olarak da kendine yetebilme imkânı sağılanmaktadır.

Ceza infaz kurumunda hükümlü/tutuklu bireyin ekonomik yönden yetersiz kaynaklara sahip olması, aile ve yakınlarının dışarıda yaşıyor oldukları sıkıntılar ve kişinin tahliye sonrasında hayata devam ederken yaşayacağı maddi güçlükler dikkate alındığında; infazı süresince kişi maddi anlamda birçok güçlükle karşı karşıya kalmaktadır (Andrews ve Bonta, 2010). Ceza infaz kurumundan tahliye olmuş kadınların incelendiğı bir çalışmanın bulgularına göre kadınların yüksek oranda ekonomik sıkıntılara bağılı olarak suç işledikleri bilgisi edinilmiştir (Saruç, 2013). Ek olarak; Birden fazla kez suça karışmış bireylerin, ceza infaz kurumuna girmeden önce maddi kaynaklarını çoğunlukla aile ve yakınlarından sağıladığı, maddi sorumluluk almaktan kaçındığı gözlenmiştir (Yıldız, 2009). Bir işte çalışıyor olmak kişinin yaşamını devam ettirmek için gerekli maddi kaynak olmakla beraber, kişiye aynı zamanda yeterlilik hissi yaratan bir kaynak mekanizması olarak değerlendirilebilir. Kişinin işi sayesinde; geçimini sağılıyor olmasına, kendini bir yere ait ve yeterli hissetmesine ek olarak kişinin kimlik ve statü sahibi olmasını da sağılıyor olduğu gerçeğı dikkate alınmalıdır (Lordoğılu ve Özkaplan, 2007). Bireyin çalıştırılacağı alan belirlenirken; öncelikle bireyin yetenek, eğilim ve becerileri dikkate alınmakla beraber hükümlü/tutuklu bireyin iş hizmetlerinde çalışabilmesi için iyi halliliğı esastır. Kurum kural ve yönetmeliğıe aykırı davranış sergileyerek, kurum disiplin kurulu tarafından ceza almış hükümlü/tutuklu bireylerin iyi hallilik durumu ceza türüne göre belirlenen süre zarfında elinden alınacağı için iş yurtlarında çalıştırılmamaktadır.

1.1.6.2. Ceza İnfaz Kurumlarında Eğitim Faaliyetleri

Ceza infaz kurumlarında eğitim ve iyileştirme faaliyetleri kapsamında eğitim birimi tarafından yönetilen birçok program mevcuttur. Bu programlar; hükümlü/tutuklu bireyin eğer dışarıda devam ettiği bir eğitim hayatı var ise, infazı süresince eğitim hayatının sekteye uğramaması ve devam etmesi mümkün olmakla beraber, eğer dışarıda devam eden bir eğitim hayatı yok ise eğitim hayatına

başlamasına veya kaldığı yerden devam etmesine olanak sağlamaktadır (CTE, 2017). Bu sayede hükümlü/tutukluların eğitim konusunda teşvik edilerek salıverilme sonrası topluma kazanımı ve toplumda kendine yetenek, bilgi ve becerileri ile yer edinebilmesi hedeflenmektedir. Programlar bireyselleştirme kapsamında hükümlü/tutuklu kişinin eğitimi, yaşı, yetenekleri ve ilgi alanlarına uygun bir biçimde belirlenerek oluşturulur. Açık ceza infaz kurumları ve çocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlü bireyler özgün ve yaygın eğitimden yararlanabilirken kapalı ceza infaz kurumunda bulunan hükümlü/tutuklu bireyler yaygın öğretimden faydalanabilmektedir. Bu kapsamda kapalı ceza infaz kurumunda bireyler; okuma-yazma, ilköğretim, ortaöğretim, lise ve üniversite eğitimlerine devam edebilmektedirler.

Hükümlüler üzerinde yapılan, 234 hükümlü bireyin katıldığı bir araştırmaya göre; katılımcıların %60'ının ilkokul mezunu olduğu ve eğitimlerine bağlı bir meslek alanı olmadığı sonucu elde edilmiştir (İçli, 1992). Eş sonuç olarak bir Sümer (1994) tarafından yapılan, 57 hükümlü bireyin katıldığı bir başka çalışmada; katılımcıların yüksek oranın ilkokul mezunu olduğu ve bir meslek sahibi olmadıkları bilgisi edinilmiştir. Silverman ve Vega tarafından 1994 yılında yapılan bir çalışmaya göre; eğitim seviyesi yüksek olan hükümlülerin, cezaevinde karşılaştıkları stres verici durumlarla baş etmekte daha başarılı oldukları gözlenmiştir. Özdemir'e (1999) göre; bireyin içeride eğitim hayatına devam etmesi, infaz süresince ve sonrasında çift yönlü bir kazanım olmakla beraber; kişiye hem kişisel gelişim hem de mesleki gelişim olanağı sağlamaktadır. Bu bilgiler ışığında ceza infaz kurumunda bulunan hükümlü/tutuklu bireylerin toplumda mesleki ve kültürel yer edinebilmesi kapsamında bakıldığında; eğitimin önemi bir kez daha öne çıkmaktadır.

1.1.6.3. Ceza İnfaz Kurumlarında Sosyo-Kültürel Faaliyet ve Kurslar

Ceza infaz kurumlarında; kurumun fiziki yapısı dikkate alınarak, olanak ve imkânlarla bağlı olarak kurumda bulunan hükümlü/tutuklu bireylerin kültür ve sanat faaliyetlerinden uzak kalmaması için düzenlenen birtakım etkinlikler ve kurslar mevcuttur. Bu etkinlik ve kurslardaki temel hedef; hükümlü/tutuklu bireylerin bilgilerinin artırılarak kendilerini ifade yeteneklerine katkıda bulunabilmektir (CTE, 2017). Ceza infaz kurumlarında eğitim ve iyileştirici faaliyetlerin başında gelen; kurumun fiziki yapısına bağlı olarak açılan ve belli bir devamlılık sonucu belge alınan meslek edindirme ve hobi kurslarına ek olarak ayda bir belli saat aralığında katılım sağlanan, hükümlü/tutukluyu belirlenen konu hakkında bilgilendirerek kişiye belli bir

kazanım sağlamayı hedefleyen konferans, seminer ve benzer etkinlikler düzenlenmektedir.

Eğitim ve iyileştirme faaliyetleri kapsamında kurumda yapılan konferans, seminer, münazaralar, bilgi yarışmaları, konserler ve kurslar bireyi bilgilendirici ve geliştirici bir nitelik taşımasının yanı sıra hükümlü/tutukluların katılım sağlayabilmeleri için iyi halli olmaları gerekliliği, kişilerde iyi halde kalmayı teşvik niteliği de taşımakla beraber, ek olarak; ruhsal durumlarında olumlu etkisi olmaktadır. Hükümlü/tutuklularla yapılan geçmiş çalışmalara bakıldığında; kurum bünyesindeki kurslarla boş zamanlarını verimli değerlendiren bireylerin daha az yalnızlık hissettiği sonucu edinilmiştir (Özkürkçügil, 1998). Kurum eğitim ve iyileştirme kapsamındaki etkinlik ve faaliyetlerin kişinin kişisel gelişimini desteklemesinin yanı sıra kişinin öz güveninde de artışa neden olduğu saptanmıştır (Ryan ve McCabe, 1994). Lindquist tarafından 1997 yılında, 198 hükümlü/tutuklu birey ile yapılan bir çalışmada; kurum içerisinde aktif olup olmama ve güvenli hissedip hissetmeme durumunun ruhsal durumu üzerinde etkisi olduğu gözlenmiştir. Ceza infaz kurumunda bulunan ilköğretim mezunu hükümlülerin, üniversite mezunu hükümlülere göre yalnızlık seviyesinin yüksek olduğunu bulan bir çalışmada ise bu durum; yüksek eğitim seviyesine sahip bireylerin, kurum içerisinde olanak sağlanan etkinlik ve faaliyetlere uyumları ile alakalandırılmıştır (Aydın 2010). Bir başka çalışmada ise eğitim birimi tarafından yapılan kurs ve etkinliklere katılım gösteren hükümlü/tutuklu bireylerin, kendilerini ceza infaz kurumu etkilerinden uzaklaşmış hissettikleri için kurs ve etkinliklerin rahatlatıcı bir yanı olduğunu ifade ettikleri bilgisi edinilmiştir (Yıldız, 2009).

1.1.6.4. Ceza İnfaz Kurumlarında Disiplin Cezaları

Hükümlü/tutuklu bireylerden ceza infaz kurumu içerisindeki düzen ve uyumun sağlanabilmesi ve suç işleyen bireylerin her birinin infazları süresince zarar görmeden, haklarının korunarak infazlarını tamamlayabilmeleri adına oluşturulmuş belli kurallara uymalara beklenmektedir. Bireyin bu kurallara uymaması sonucu gerek zarar gören hükümlü/tutuklu bireylerin haklarının korunabilmesi, gerek davranışın yanlışlığının öğretilmesi adına yapılan davranışa göre belli yaptırımlar ile karşılaşmaktadır. Davranışın şekli ve amacının incelenerek cezalandırılması gerekip gerekmediği, gerekiyor ise büyüklüğüne göre hangi ceza ile cezalandırılacağı kurum bünyesinde bulunan disiplin kurulu tarafından değerlendirilmektedir. Disiplin Kurulu; mahkum bireylerin kurum kural ve kanun, tüzük, yönetmeliğe uymayan davranışı sonucu,

davranışın niteliği ve ağırlığının incelenerek uygun yaptırımın belirlenmesi için, kurum müdürü başkanlığında idare memuru, psikososyal servis uzmanı, öğretmen, atölye şefi ile sorumlu infaz koruma baş memuru tarafından toplanan kuruldur. 5275 sayılı kanunda belirlenen, yetişkin hükümlü/tutuklu bireylere uygulanabilecek disiplin cezaları ağırlık sıralamasına göre; kınama, bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma, ücret karşılığı çalışılan işten yoksun bırakma, haberleşme veya iletişim araçlarından yoksun bırakma veya kısıtlama, ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma, hücreye koyma cezasıdır (CTE, 2017). İnfaz süresince kurum kural ve düzenini bozan davranış sonucu uygulanan altı farklı ceza tipi, davranışın büyüklüğü ve şekline göre değişmekle beraber, ceza sonrası kişinin cezasının kaldırılarak tekrar iyi halini alabilmesi için geçmesi beklenen sürelerde de farklılık göstermektedir.

Kınama cezası; kurum içerisinde hükümlü/tutuklunun yaptığı davranışın yanlışlığını anlayabilmesi ve bir daha yapması sonucu daha büyük yaptırımlarla karşılaşabileceğini fark etmesi adına kişinin uyarılması niteliği ile verilen ceza olan kınama cezasının kaldırılması ve hükümlü/tutuklu bireyin iyi halini tekrar kazanması infaz sonrası 15 gün içerisinde olmaktadır (CTE, 2017).

Bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma cezası; hükümlü/tutuklunun kurumda bulunan kültürel ve sosyal etkinliklere katılma hakkının minimum bir, maksimum üç ay süre ile durdurularak yapılan davranışın cezalandırılmasıdır. Disiplin kurulu tarafından verilen cezanın infazı sonrası hükümlü/tutuklu bireyin tekrar iyi hali bir ay sonra verilmektedir (CTE, 2017).

Ücret karşılığı çalışılan işten yoksun bırakma cezası; hükümlü/tutuklu bireyin, kurumun fiziki imkânları ile doğru orantılı olarak iş yurtları bünyesinde ücret alarak çalışıyor olduğu işten minimum bir, maksimum üç aya kadar yoksun bırakılarak cezalandırılmasıdır. Verilen cezanın infazın tamamlanması ile birey tekrar iyi halini üç ay sonra kazanmaktadır (CTE, 2017).

Haberleşme veya iletişim araçlarından yoksun bırakma veya kısıtlama cezası; hükümlü/tutuklu bireyin dış dünya ile iletişim hakkı olan mektup, faks, telgraf almak ve yollama haklarının, radyo dinleme, televizyon izleme haklarının ve haftalık on dakika hakkı olan telefonla konuşma haklarının ve diğer iletişim araçlarının kısmi veya tamamen olarak kısıtlanması ile minimum bir maksimum üç aya kadar cezalandırılmasıdır. Ancak kişinin cezası süresince resmi mercilerle yapılan görüşmeleri ve olağanüstü yaşanan durumlar, birinci derece akrabalarının ölümü, ağır hastalığı gibi durumları cezanın dışında tutularak iletişimi sağlanmaktadır. Cezanın

infazının tamamlanması sonrası birey iyi halini üç ay sonra kazanmaktadır (CTE, 2017).

Ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası; hükümlü/tutuklu bireyin haftalık hakkı olan aile ve yakınları ile görüşme, ziyaret edilme hakkından minimum bir maksimum üç ay süreye kadar yoksun bırakılmasıdır. Ancak kişinin cezası süresince resmi mercilerle ve avukatlarıyla yapılan görüşmeleri ceza kapsamında değerlendirilmemektedir. Cezanın infazının tamamlanması sonrası birey iyi halini üç ay sonra kazanmaktadır (CTE, 2017).

Hücreye koyma cezası; hükümlü/tutuklu bireyin ceza gerektiren davranışı sonrası davranışın niteliği ve ağırlığına göre minimum bir maksimum yirmi güne kadar, dış dünya ile her türlü iletişinden yoksun bırakılarak, cezası süresince günde bir saat açık havada bulunabilme hakkı verilerek tek başına bir hücrede kalmasıdır. Ancak kişinin cezası süresince resmi mercilerle ve avukatlarıyla yapılan görüşmeleri ceza kapsamında değerlendirilmemektedir. Cezanın infazının tamamlanması sonrası birey iyi halini bir günden on güne kadar hücre cezası almış ise üç ay sonra, on bir günden yirmi güne hücre cezası almış ise altı ay sonra kazanmaktadır (CTE, 2017).

İnfaz süresince kurum kural ve yönetmeliğine aykırı olan davranışların cezalandırılma biçimleri yukarıda belirtildiği gibidir. Bireylerin infazları süresince tekrar yanlış davranışlar sergilemeye devam ederek ceza alma durumu dikkate alındığında ruhsal durum ve sosyal destek kavramları karşımıza çıkmaktadır. İlgili literatüre bakıldığında; ruh sağlığı ve disiplinsiz davranış biçiminin arasındaki ilişkiye bakan bir çalışmada; psikopatolojik semptomlara sahip hükümlü/tutuklu bireylerin daha fazla disiplin cezası aldıkları bilgisi edinilmiştir (Toch ve Adams, 1986). Bir başka çalışmada; psikolojik dayanıklılık seviyesi yüksek hükümlü/tutuklu bireylerin; aile ve yakınlarından algıladıkları sosyal desteğin kurum içerisindeki disiplin durumunu etkilediği ve sosyal desteği algılayan bireylerin daha az disiplin cezası almış olduğu görülmüştür (Martin ve Hesselbrock, 2001). Disiplin cezası alan ve almayan hükümlü/tutuklu bireylerle çalışılan bir başka çalışmada; sosyal destek algılamayan bireylerin, algılayanlara oranla daha fazla disiplin dışı davranış sergileyerek cezalandırıldıkları sonucu edinilmiştir (Acevedo ve Bakken, 2003).

1.1.6.5. Ceza İnfaz Kurumlarında Psiko-Sosyal Servis Desteği

Ceza infaz kurumunda hükümlü/tutuklu birey kurumun kapısından girdiği anda başlayan ve çıkana kadar devam eden bir süreç olan psiko-sosyal servis desteği,

bireyin kurum içerisindeki uyum ve salıverilme sonrası toplumuna uyumuna kadar kendini keşfi ve iyileşme noktalarında destek olma amacındadır (CTE, 2017). Hükümlü/tutuklu bireyin ceza infaz kurumuna uyumu, aldığı cezanın sebep ve niteliğinin farkındalığı, kabulü ve bu süreçte yanlış olan yapılanmasını çözebilmesi adına bulunulan kurum olan ceza infaz kurumları, bireyin kurumda bulunduğu süre boyunca gelişim ve iyileşmenin sağlanarak, yüksek yarar edinmiş ve rehabilite olmuş şekilde topluma kazanımını sağlamak istemektedir. Bu sebepten ötürü ceza infaz kurumlarında psikolog, sosyal çalışmacı, sosyolog ve çocuk gelişim uzmanı kadrosu ile hizmet veren psiko-sosyal servisleri vardır. Psiko-sosyal servisin amacı; hükümlü/tutuklu bireye gerekli ruhsal desteğin verilebilmesini sağlamaktadır. Temel hedefi hükümlü/tutukluların bireysel özelliklerini ve bireyin suça itici nedenlerini keşfederek, gerekli ruhsal desteğin, kişisel gelişimi ve rehabilitasyonunun sağlanması olmakla beraber, ek olarak bireysel iyileşmeyle beraber kişi topluma kazandırarak tekrar suç işlemesinin önlenmesidir. Bireysel iyileştirme kavramı her bireyin toplum için önemli olduğu ve kazanılabilir olduğunu gösterici niteliktedir.

Her bireyin kendine özgü ve kendi dinamiklerine sahip olduğu düşünüldüğünde, tedavide bireyselleştirme kavramı öne çıkmaktadır. Hükümlü/tutuklu olarak ceza infaz kurumunda bulunan bireylerin, kurumda bulunmalarının sebebi cezalandırılmak olsa da; ruhsal olarak varlıklarını sürdürmeye ihtiyaç duymaktadırlar (Hamurcu, 2008). Daha önce cezaevi tecrübesi olan bireylerin, ilk kez cezaevine giren bireylere göre ruhsal belirti ve sosyal desteği algılama biçimlerine göre farklılık gösterdikleri bilinmektedir (Çıvgın, 2015). Ek olarak; geçmişte cezaevi tecrübesi olan ve daha önce adli bir geçmişi olan bireylerin ceza infaz kurumunda buldukları sürece, kurum psiko-sosyal servisinden destek alma oranının ilk kez suç işleyen bireye göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Yıldız, 2009).

Ceza infaz kurumlarında eğitim ve iş hizmetlerinde olduğu gibi psiko-sosyal servis desteğinde de hükümlü/tutuklu bireyin kendini fark ederek kişisel özellikleri ve yeteneklerini, sınırlarını keşfetmesi, kararlarının ve sorumluluklarının bilincine varması ve geleceğe yönelik yeni bir yol çizerek beklentiler yaratmasında önem arz etmektedir. Bireysel iyileştirme kavramına yakından baktığımızda; bireyselleştirilmiş bir müdahale ile hükümlü/tutukluya yaklaşmak, kişinin kendi farkındalığını arttırmakla beraber, kişinin ileride tekrar suç işleme davranışı ile karşı karşıya kaldığında kararlarını bilinçli ve doğru vermesine yardımcı olacak, etkili bir iyileşme sağlayacaktır.

BÖLÜM 2

2. YÖNTEM

2.1. Örneklem

Araştırmanın verileri, T.C Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nden alınan izin doğrultusunda Genel Müdürlük tarafından uygun görülen Metris 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan, 09.10.2017-10.11.2017 tarihleri arasında toplanmış olup, katılımcılar hedeflendiği gibi okuma yazma bilen ve 18-65 yaş aralığında, yetişkin erkek hüküm almış bireylerden, yani hükümlü ve hüküm özlü kesimden oluşmuştur. Katılımcılarla iletişime geçilmek için, odalara yazılı ve sözlü olarak 'kurum yaşam ve aile ilişkileri' ile ilgili araştırmaya katılım duyurusu yapılarak gönüllü katılım esasına göre katılmak isteyenler ile çalışılmıştır. Araştırma verileri 179 hükümlü, 21 hüküm özlü olmak üzere toplam 200 katılımcı ile görüşülerek elde edilmiştir. Ceza infaz kurumlarına erişim bakanlığın iznine tabi olduğundan ulaşılabilecek mahkum profili duruma ve zamana göre değişiklik göstermektedir. Dolayısıyla mahkum bireylere ulaşımda rastlantısal örneklem kullanılamamış olup genel tarama modeli kullanılmıştır.

2.2. Veri Toplama Araçları ve Prosedür

Araştırmada veriler, Metris 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda kalmakta olan hükümlü ve hüküm özlü bireylerden, araştırmanın amacına uygun olarak hazırlanmış olan formların öz değerlendirme test tekniği ile doldurulmasıyla toplanmıştır. Katılımcılara ilk olarak 'Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu (EK A)' verilmiş olup, sırası ile katılımcıların demografik bilgilerinin edinilebilmesi için 'Sosyodemografik Özellikler ve Veri Formu (EK B)', ziyaret sıklığı ve özellikleri bilgilerinin edinilebilmesi için 'Ziyaret Değerlendirme Formu (EK C)', kişilerde bulunan ruhsal belirtilerinin incelenebilmesi için 'Kısa Semptom Envanteri-KSE (EK

D)' ve kişinin algıladığı çevresel desteği ölçmek için 'Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği-ÇBASDÖ (EK E)' uygulanmıştır. Uygulanan formlara ek olarak sosyal destekle ilişkili olduğu düşünülen kişilerin kurum içi uyumunun (mahkumun kurumda kaldığı süreyi verimli geçirmesi olduğu için, verimli geçirimi) değerlendirilmesinde; mahkumun eğitim ve iyileştirme faaliyetlerine katılımı baz alınarak kurum içi iş hizmetlerinde çalışma durumu, kurum eğitim faaliyetlerine katılım durumu, kurum sosyo-kültürel faaliyet ve kurslarına katılım durumu, kurum disiplin durumu ve psikososyal servis desteği bilgisi her bir mahkumun dosyasından temin edilmiştir.

Prosedür olarak; ilk etapta Işık Üniversitesi'nin etik kurulundan onay alınmış olup, alınan onay ile birlikte T.C Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'ne başvurulmuştur. Adalet Bakanlığında alınan 09.10,2017-10,11.20107 tarihleri arasında Metris 2 Nolu T ve R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan veri toplayabilme izni doğrultusunda veri toplama süreci başlatılmıştır. Metris R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda 5275 sayılı Kanun'un 18. maddesinin 1. fıkrası kapsamında değerlendirilen; ruhsal rahatsızlıkları olan ancak ruh ve sinir hastalıkları hastanelerinde değil ceza infaz kurumunda infazının devamının sağlanabileceği hükümlü tutuklular ve sürekli bakım gerektiren hastalığı bulunan hükümlü tutuklular bulunması nedeniyle, araştırmanın beklenmedik değişkenlerden etkilenmemesi adına veriler yalnızca Metris 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan toplanmıştır. Katılımcılarla iletişime geçebilmek adına kurumda yazılı ve sözlü olarak 'kurum yaşam ve aile ilişkileri' ile ilgili araştırmaya katılım duyurusu yapılarak gönüllü katılım esasına göre katılmak isteyenler ile çalışılmıştır. Anket öncesi katılımcılara bilgilendirilmiş gönüllü onam formu dağıtılmış olup, çalışma hakkında yazılı ve sözlü bilgi verilmiştir. Ek olarak; katılımcılara gizlilik ve isimlerinin saklı tutulacağı, katılımın gönüllülük esası ile sağlandığı bilgisi de verilmiştir. Uygulanan anketin doldurulma süresi yaklaşık olarak 20 dakika sürmüş olup, kurumun günlük uygunluk durumu ve uygun gördüğü güvenlik önlemlerine göre kullanabilmemiz için belirtilen odalarda, infaz koruma memuru nezaretinde, odada infaz koruma memuru mevcutken uygulanmıştır. Katılımcıların anketlere vermiş oldukları yanıtlar bilgisayar ortamında Statistical Package for the Social Sciences-Spss 22 for Windows (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı) programı aracılığı ile analiz edilerek değerlendirilmiştir.

2.2.1. Sosyodemografik Veri Formu (EK B)

Araştırmacı tarafından hazırlanan,35 maddeden oluşan soru formudur. Kişisel bilgi toplama formunda mahkumların cinsiyet, yaş, eğitim dőzeyi gibi demografik bilgilerini, ek olarak bedensel ve ruhsal iyilik halini sorgulayacak maddeler bulunmakla beraber suç ve ceza infaz kurumu geçmişi gibi maddelerde yer almaktadır. Hazırlanan formda mahkumun medeni durumu ve ailevi eğitim ve suç geçmişini sorgulayan maddeler de bulunmaktadır. Soru maddeleri açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşmaktadır. Formda kişinin suçu ile ilgili bilgiler literatőrün yaygın sınıflandırması baz alınarak şiddet içeren suçlar ve mala yönelik işlenen suçlar (violent crime/non-violent crime) şeklinde sınıflandırılmış olup, şiddet içeren suçlar; cinayet, yaralama, darp, gasp, cinsel alt başlıklarını ve mala yönelik suçlar ise; hırsızlık, uyurturucu alt başlıkları içermektedir.

2.2.2. Ziyaret Değerlendirme Formu (EK C)

Araştırmacı tarafından hazırlanan, 8 maddeden oluşan soru formudur. Ziyaret Değerlendirme Formunda mahkumların gőrőře gelen aile üyesine yakınlık bilgileri, gőrőře geldikleri gőrőř türü ve zaman aralığını içeren aileleriyle devam eden temaslarını, gőrőřme sıklık ve niteliğini sorgulayan maddeler yer almaktadır. Ziyaret değerlendirme formu ile hőkümlü/tutuklu bireyin dışarıyla ilişkisinin devamlılığı ve niteliği ile ilgili bilgiler ölçőlmek hedeflenmiştir. Soru maddeleri kapalı uçlu sorulardan oluşmaktadır.

2.2.3. Kısa Semptom Envanteri (EK D)

Kısa Semptom Envanteri (Brief Symptom Inventory), orijinal formu Derogatis (Derogatis 1992, Derogatis ve Lazarus 1994) tarafından geliştirilmiş olan 90 maddelik SCL-90 Semptom Belirleme Listesi'nin (Symptom Check List_90) 53 maddeye indirilerek oluşturulmuş kendini değerlendirme ölçeğidir. Derogatis tarafından geliştirilen KSE, psikopatolojiyi değerlendirme alanında ihtiyaç duyulan geçerliliği ve güvenilirliği olan kısa bir ölçeğe ihtiyaç duyulmasıyla oluşturulmuştur. Kısa formu olduğu SCL-90 gibi KSE'de kişide olan psikiyatrik ve psikolojik semptomları yakalayabilmek amacına hizmet eden çok boyutlu semptom tarama, kendini değerlendirme ölçeğidir.

Kişilerde bulunan psikolojik belirtileri ortaya çıkarmak için geliştirilmiş olan bu ölçek 5'li Likert tipidir ve maddeleri 0-4 arası derecelendirilmektedir (0=Hiç, 1=Çok az, 2=Orta Derecede, 3=Oldukça Fazla 4=İleri Derecede). Puan ranjı 0-212 arasında olan ölçeğin toplam puanlarının yüksekliği, kişinin yaşadığı belirtilerin sıklığını gösterir niteliktedir. Cevaplanması için bir zaman sınırlaması olmayan ölçek, ergen ve yetişkin bireylere uygulanabilmektedir.

Kısa semptom envanteri ilk olarak somatizasyon, obsesif-kompulsif bozukluk, kişilerarası duyarlılık, depresyon, anksiyete bozukluğu, hostilete, fobik anksiyete, paranoid düşünceler ve psikotizmin bulunduğu dokuz alt ölçek ve üç global indeks olarak oluşturulmuş olup Türkiye standardizasyonu sonucunda beş alt ölçek olarak şekillenmiştir (Şahin ve Durak, 1994). Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları Şahin ve Durak (1994) tarafından yapılan KSE'nin Türkçe uyarlaması üç ayrı çalışmayla gerçekleştirilmiş olup, çalışmaların faktör analizleri sonucunda SCL-90'dan farklı olarak KSE'nin 'Anksiyete', 'Depresyon', 'Olumsuz Benlik', 'Somatizasyon' ve 'Hostilite' 5 alt ölçek içerdiği saptanmıştır. Geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları sonucunda oluşturulmuş olan anksiyete, depresyon, somatizasyon, olumsuz benlik ve hostilitenin bulunduğu 5 alt ölçekli KSE'nin her bir başlık için alt ölçeğine giren maddeler belirlenmiştir (Şahin ve Durak, 1994). Rahatsızlık Ciddiyeti İndeksi (RCİ-Global Severity Index), Belirti Toplamı İndeksi (BTİ-Positive Symptom Total) ve Semptom Rahatsızlık İndeksi (SRİ-Positive Symptom Distress Index) olarak üç global indeksten oluşan ölçekte; RCİ; alt ölçek toplamlarının 53'e bölünmesi ile elde edilen toplam puan, BTİ; bireyin sıfır olarak puanladığı maddeler dışında ki pozitif değerlerin bir kabul edilmesi ile elde edilen toplam puan ve SRİ ise alt ölçek toplamının belirti toplamına bölünmesi sonucu elde edilen puanı oluşturmaktadır (Savaşır ve Şahin, 1997). Ölçek hesaplanırken; alt ölçekten alınmış toplam puanın o alt ölçeğin madde sayısına bölünmesi ile elde edilen puan baz alınmaktadır ve buna bağlı olarak alt ölçek puanları ve genel belirti puanının yüksekliği, psikolojik semptomların yüksekliğini temsil etmektedir. Şahin ve Durak'ın (1994) çalışması sonucunda oluşturulan alt ölçeklerin (somatizasyon ve depresyon) iç tutarlılık kat sayıları 0,71 ve 0,85 arasında değişmekle beraber, madde dağılımına göre yapılan analizler sonucunda (somatizasyon ve depresyon) iç tutarlılık katsayıları 0,70 ve 0,88 arasında değişmektedir. Oluşturulan alt ölçeklerle beraber ölçeğin toplam puanının iç tutarlılık katsayısı ise 0,94 olarak hesaplanmıştır. Geçerlilik güvenilirlik

çalışması Şahin ve Durak (1994) tarafından yapılmış olan KSE’de ki beş alt ölçek ve alt ölçeklerin içerdiği maddeler aşağıdaki gibidir.

Kısa semptom envanterinde bulunan anksiyete alt ölçeğinde ki maddeler; endişe, gerginlik, paniğe kapılma, nefes alamama hissi gibi semptomlar içeren 13 maddeden oluşmaktadır. Anksiyete alt boyutunda bulunan maddeler envantere 12, 13, 28, 31, 32, 36, 38, 42, 43, 45, 46, 47, 49 şeklinde numaralandırılmaktadır. Kısa semptom envanterinde bulunan depresyon alt ölçeğinde ki maddeler; karamsarlık, mutsuzluk, yalnızlık, benliğe ilişkin olumsuz duygular, intihar eğilimi, ilgi kaybı gibi semptomlar içeren 12 maddeden oluşmaktadır. Depresyon alt boyutunda bulunan maddeler envantere 9, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 25, 27, 35, 37, 39 şeklinde numaralandırılmaktadır. Kısa semptom envanterinde bulunan olumsuz benlik alt ölçeğinde ki maddeler; kişinin kendini başarısız, değersiz görme, suçluluk duyguları gibi semptomlar içeren 12 maddeden oluşmaktadır. Olumsuz benlik alt boyutunda bulunan maddeler envantere 15, 21, 22, 24, 26, 34, 44, 48, 50, 51, 52, 53 şeklinde numaralandırılmaktadır. Kısa semptom envanterinde bulunan somatizasyon alt ölçeğinde ki maddeler; kişinin bayılma, göğüs ağrıları, bulantı, nefes darlığı gibi semptomlar içeren 9 maddeden oluşmaktadır. Somatizasyon alt boyutunda bulunan maddeler envantere 2, 5, 7, 8, 11, 23, 29, 30, 33 şeklinde numaralandırılmaktadır. Kısa semptom envanterinde bulunan hostilite alt ölçeğinde ki maddeler; öfke, güvensizlik, zarar verme isteği gibi semptomları içeren 7 maddeden oluşmaktadır. Hostilite alt boyutunda bulunan maddeler envantere 1, 3, 4, 6, 10, 40, 41 şeklinde numaralandırılmaktadır.

2.2.4. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (EK E)

Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği [Multidimensional Scale of Perceived Social Support (MSPSS)] orijinal formu 1988 yılında Zimet, Dahlem, Zimet vd., (1988) tarafından geliştirilmiş olup, ölçeğin ülkemize uyarlanması, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması 1995 yılında Eker ve Arkan (1995) tarafından yapılmıştır. Ölçek 12 maddeden oluşmakta ve ölçekte her biri 4 maddeden oluşan aile, özel ilişkiler ve arkadaş ilişkilerinden alınan sosyal desteğin yeterliliğini ölçmeye yönelik 3 alt ölçek bulunmaktadır. Ergen ve yetişkin bireylerde kullanılabilen ölçek Likert tipidir ve maddeleri 1-7 arası derecelendirilmektedir (1=kesinlikle hayır, 7=kesinlikle evet). Ölçekten alınan yüksek puanlar, algılanan desteğin yüksek

olduğunu, düşük puanlar ise verilen desteğin algılanmadığına ve ya destekten yoksunluğa işaret etmektedir.

Eker ve arkadaşları (2001) tarafından yapılan çalışmada, ÇBASDÖ'nin iç tutarlılık kat sayısı özel ilişkiler için 0,89, arkadaş ilişkileri için 0,91, aile için 0,90 ve alt ölçekleri ile beraber ölçeğin iç tutarlılık toplam puanını 0,91 olarak hesaplanmıştır. ÇBASDÖ'ndeki üç alt ölçek ve alt ölçeklerin içerdiği maddeler aşağıdaki gibidir.

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinde, aile ilişkileri alt ölçeği, kişinin ailesi tarafından algıladığı sosyal desteği ölçmeye yönelik 4 maddeden oluşmaktadır. Aile ilişkileri alt boyutunda bulunan maddeler envantere 3, 4, 8, 11 şeklinde numaralandırılmaktadır. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinde, özel ilişkiler alt ölçeği, kişinin kendi için özel olan kişi tarafından algıladığı sosyal desteği ölçmeye yönelik 4 maddeden oluşmaktadır. Özel ilişkiler alt boyutunda bulunan maddeler envantere 1, 2, 5, 10 şeklinde numaralandırılmaktadır. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinde, arkadaş ilişkileri alt ölçeği, kişinin arkadaş çevresi tarafından algıladığı sosyal desteği ölçmeye yönelik 4 maddeden oluşmaktadır. Arkadaş ilişkileri alt boyutunda bulunan maddeler envantere 6, 7, 9, 10 şeklinde numaralandırılmaktadır.

2.2.5. Kurum İçi Uyum Puanı

Kurum içi uyum, katılımcıların rehabilitasyon ve iyileştirme faaliyetlerine katılımı ile disiplin yönetmeliğine tabi bir durumunun varlığı ile ilişkilendirilerek araştırmacı tarafından oluşturulan toplam puanlar üzerinden değerlendirilmiştir. Kurum içi uyum yani bireylerin iyileştirme puanı araştırmacı tarafından oluşturulan ve hükümlülerin kurum içi hizmetlerde çalışma, eğitim faaliyetlerine katılma, kurs ve etkinliklere katılma, disiplin cezası alma ve psikolojik destek alma durumları gibi çeşitli bilgilerini içeren verilerin puanlanması sonucu elde edilmiş bir toplam puandır. Toplam puanın yüksek olması, kişinin kurum uyumu sağladığı ve eğitim-iyileştirme faaliyetlerine katılıyor olduğu anlamına gelmektedir. Kurum içi uyum kapsamında tutulan rehabilitasyon ve iyileştirme faaliyetlerinin katılımının göstergeleri olarak kişilerin dosyalarından aşağıdaki bilgilere ulaşılmıştır. Böylelikle her bir katılımcının uyum puanı; kişinin kurumda bulunan iş imkânlarında çalışma durumu, kurumdaki eğitim, kurs, etkinliklere katılımı, kurum psikososyal servis tarafından aldığı destek ile disiplin cezasının ağırlığına göre puanlanarak hesaplanmıştır. Kurum içi uyum puanının alt boyutlarının hesaplanma biçimi aşağıda her bir başlık için açıklanmıştır.

2.2.5.1 Kurum İş Hizmetlerinde Çalışma Puanı

Kurum içi hizmetlerinde çalışmak için kişinin disiplin yönetmeliğine uymayan bir davranışı olmaması ve iyi hallilik durumunun devamlılığı gerektiği için, bu kategori değerlendirilirken kişinin kurum içi hizmetlerde çalışıyor olması 1, çalışmıyor olması 0 puan olarak değerlendirilmiştir.

2.2.5.2. Kurum Eğitim Faaliyetlerine Katılım Puanı

Ceza infaz kurumları eğitim birimi, kişilerin kuruma geldikleri andan itibaren, eğitim faaliyetlerini takip eden birim olarak kişilerin kurum dışında eğitimine devam edip etmediğini sorgulayarak, eğer kurum içerisinde eğitime devam etmek istiyor veya tekrar başlamak istiyor ise gerekli işlemleri yaparak destekte bulunan birimdir. Bu kategoride puan hesaplanırken eğitim görmeye devam edilen okulun seviyesine göre yükselen puanlar ile değerlendirilmiştir. En düşük puan 0, en yüksek puan 4 olarak hesaplanmıştır. Bu hesaplama göre; eğitim hayatına devam etmiyor olmak 0 puan, okuma- yazma kursuna devam ediyor olmak 1 puan, açık öğretim ortaokul eğitimine devam ediyor olmak 2 puan, açık öğretim lise eğitimine devam ediyor olmak 3 puan, açık öğretim fakülte eğitimine devam ediyor olmak 4 puan ile değerlendirilmiştir.

2.2.5.3. Kurum Sosyo-Kültürel Faaliyet ve Kurslara Katılım Puanı

Ceza infaz kurumları sosyo-kültürel faaliyetler kapsamında yapılan etkinlik ve kurslar zaman bakımından birbirlerinden farklılık gösterdiği, kurslar sürekli katılım sağlanarak sertifika alınan ve süre olarak bir defadan fazla katılım gösterilmesi gereken, etkinlikler ise etkinlik günü katılım sağlanan ve süre olarak belli bir saat dilimi arasında bir defalık katılımı olan faaliyetler olduğu için toplanan verilerde etkinliğe katılım sayısı kursa katılım sayısından belirgin yüksek bulunmuştur. Analizde sosyo-kültürel faaliyet ve kurs puanı oluşturulabilmesi adına, bireylerin katılım gösterdiği kursların puanlaması her bir kişinin dosyasında bulunan kursa katılım sayısı ile değerlendirilmiş olup, oluşturulacak puanlamada etkinliğe ait puan için örneklemeden toplanan tüm veriler incelenmiş ve persantiller dökülmüştür. Oluşturulan persantiller 0-25, 25-50, 50-75 ve 75-100 dilimlerine göre değerlendirilerek, hiç etkinliğe katılmayan bireyler 0 puan, 1-6 arası etkinliğe katılan bireyler 1 puan, 7-14 arası etkinliğe katılan bireyler 2 puan, 15-28 arası etkinliğe katılan bireyler 3 puan, 29 ve üzeri etkinliğe katılan bireyler ise 4 puan şeklinde

hesaplanarak kurs ve etkinlik puanı oluşturulmuştur.

2.2.5.4. Kurum Disiplin Puanı

Ceza infaz kurumlarında düzen ve güvenliğin sağlanması adına kanun, tüzük ve yönetmelikler kapsamında uyulması gereken davranışların ihlali sebebiyle verilen ceza biçimi olan disiplin cezaları, yapılan davranışın nitelik ve büyüklüğüne göre değişmektedir. Bu sebeple disiplin ceza puanı verilen cezanın ağırlığına göre en düşük 0, en yüksek 6 olarak değerlendirilmiştir. Bu bilgiler ışığında disiplin cezası kategorisinde kişinin ceza almamış olması 0 puan, kınama cezası almış olması 1 puan, bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma cezası almış olması 2 puan, ücret karşılığı çalışılan işten yoksun bırakma cezası almış olması 3 puan, haberleşme veya iletişim araçlarından yoksun bırakma veya kısıtlama cezası almış olması 4 puan, ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası almış olması 5 puan, hücreye koyma cezası alması 6 puan olarak hesaplanmıştır. Kişinin kurumda bulunduğu süre boyunca birden fazla kez disiplin cezası alma durumu olabileceği dikkate alınarak, her bir kişinin dosyasından aldığı tüm disiplin cezalarına bakılarak, karşılığına denk gelen puanlar toplanıp, o kişiye ait disiplin ceza puanı oluşturulmuştur. Bu toplamdan en düşük yani hiç disiplin cezası almamış bireyin puanı 0, en yüksek yani birden fazla kez disiplin cezası almış ve tüm ceza puanları toplanmış bireyin puanı ise 14 bulunmuştur. Kurum içi uyum puanı oluştururken yüksek puanlar kişinin kurum uyumu sağladığı, düşük puanlar ise kurum içi uyumunda zayıflık olduğu olarak değerlendirildiği için, her bir kişi için elde edilen toplam puan tekrar kodlanarak yüksek puanlar kişinin kuruma uyum sağlamış olduğu haline getirilmiştir.

2.2.5.5. Kurum Psiko- Sosyal Servis Puanı

Ceza infaz kurumunda rehabilitatif/iyileştirici etki anlamında önemli bir yeri olan psikososyal servis birimi kişinin kuruma gelmesi ile yapılan ilk bireysel tanıma görüşmesi sonrası, kişilerin ihtiyaçları doğrultusunda hazırlanan bir program ile ilerlemektedir. Psiko-sosyal servis kategorisinde, kişinin düzenlenen programa katılım ve ya kendi ihtiyaçları doğrultusunda birime başvurma durumu iyileşme istekliliği olarak değerlendirilmiş olup, puanlama her bir kişinin dosyasında bulunan psikososyal servise çıkma sayısı ile yapılmıştır. Yüksek puanlar psikososyal servis ile iş birliği içerisinde iyileşmeye istekli olarak algılanmıştır.

2.3. Verilerin Analizi

Araştırmada nominal veriler frekans analiziyle, ölçüm verileri ise ortalama ve standart sapma ile tanımlanmış ve ölçeklerin iç tutarlılık değerleri madde geçerlilik analizi ile verilmiştir. Araştırmada bağımlı değişkenlerin normallik varsayımı Kolmogorov-Smirnov testi ve eğiklik-basıklık değerleri ile incelenmiştir. Analizler sonucunda veri setinin normal dağılım göstermediği ($p < 0,05$) görülmüş ve parametrik olmayan testler kullanılmıştır. Bu doğrultuda Spearman Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi, kategorik değişkenler arasındaki farklılığın tespiti için χ^2 bağımsızlık testi, iki kategorili değişkenler için medyanlar arası farklılık için Mann-Whitney U testi, ikiden fazla kategorili değişkenler için medyanlar arası farklılık için Kruskal-Wallis H testi ve yordayıcı değişkenlerin bulunması için regresyon analizi kullanılmıştır. Verilerin analiz edilmesinde SPSS.22 (Statistical Package for Social Science) paket programı kullanılmıştır. İstatistiksel olarak anlamlılık seviyesi $p < 0,05$ ve $p < 0,01$ olarak belirlenmiştir.

BÖLÜM 3

3. BULGULAR

Hüküm almış 200 bireyin dâhil edildiği çalışmada katılımcıların yaş ortalaması $34,73 \pm 9,84$ (20–64), ilk suç işleme yaş ortalaması $26,35 \pm 11,40$ (12-60) şeklindedir. Araştırmaya katılan hükümlü birey sayısı 179 (%89,5), hüküm özlü birey sayısı 21 (%10,5)'dir. Örneklem; suç ayrımı bazında bakıldığında; 141 şiddet suçu işlemiş katılımcı (%70,5), 59 mala karşı suç işlemiş katılımcıdan (%29,5) oluşmaktadır. Katılımcıların infazının sürdüğü suçları sebebi ile ceza infaz kurumunda buldukları toplam sürenin ay olarak değerlendirilmesinin ortalaması $22,27 \pm 24,60$ (1-168) şeklindedir.

Tablo 1'de yer alan bulgular ışığında katılımcılar medeni durumuna göre incelendiğinde; 80'inin (%40) evli, 81'inin (%40,5) bekâr, 25'inin (%12,5) boşanmış, 6'sının (%3,0) eşiyle ayrı, 8'inin (%4,0) ise devam eden bir ilişkisi olduğu görülmüştür. Katılımcıların 101'inin (%50,5) bir veya daha fazla çocuğu var, 99'unun (%49,5) ise çocuğu yoktur. Çocuğu olduğu tespit edilen 101 katılımcının çocuk sayısı incelendiğinde; 1 çocuğu olan katılımcı sayısı 31(%15,5), 2 çocuğu olan katılımcı sayısı 35 (%17,5), 3 veya daha fazla çocuğu olan katılımcı sayısı 35 (%17,5) şeklinde dağılım göstermektedir.

Katılımcılar eğitim durumu değişkenlerine bakıldığında; 9'unun (%4,5) okuma yazma bilen, 74'ünün (%37,0) ilkokul mezunu, 58'inin (%29,0) ortaokul mezunu, 41'inin (%20,5) lise mezunu, 15'inin (%7,5) lisans mezunu, 3'ünün (%1,5) yüksek lisans veya üstü mezunu oldukları görülmüştür.

Katılımcıların mesleki dağılımları incelendiğinde; 25'i (%12,5) işsiz, 2'si (%1,0) memur, 58'i (%29) esnaf, 7'si (%3,5) öğrenci, 1'i (%0,5) çiftçi ve 107'si (53,5) işçi şeklinde dağılım gösterdiği görülmüş, tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklerine İlişkin Dağılım (n=200)

	Dağılım (n)	Yüzde (%)
Medeni Durum		
Evli	80	40,0
Bekâr	81	40,5
Boşanmış	25	12,5
Eşiyle Ayrı	6	3,0
İlişkisi var/Nişanlı/Sözlü	8	4,0
Çocuk Varlığı		
Evet	101	50,5
Hayır	99	49,5
Var ise Çocuk Sayısı		
1 tane	31	15,5
2 tane	35	17,5
3 veya Daha Fazla	35	17,5
Eğitim Durumu		
Okuma Yazma Bilen	9	4,5
İlkokul Mezun	74	37,0
Ortaokul Mezunu	58	29,0
Lise Mezunu	41	20,5
Lisans Mezunu	15	7,5
Yüksek Lisans Veya Üstü	3	1,5
Meslek		
İşsiz	25	12,5
Memur	2	1,0
Esnaf	58	29,0
Öğrenci	7	3,5
Çiftçi	1	0,5
İşçi	107	53,5
Toplam	200	100,0

Tablo 2. Katılımcıların Ailevi Özelliklerine İlişkin Dağılım (n=200)

	Dağılım (n)	Yüzde (%)
12 Yaşına Kadar Çocukluğun Geçtiği Yer		
Köy	43	21,5
Kasaba	6	3,0
İl	50	25,0
İlçe	29	14,5
Büyükşehir	72	36,0
Çocukluğun Geçtiği Kişiler		
Anne, Baba, Kardeş	144	72,0
Anne, Baba, Kardeş Ve Geniş Aile Büyükbaba/Anne, Dayı,Hala	37	18,5
Kurum ya da Akranlarla	4	2,0
Düzensiz Farklı Yerlerde	15	7,5
Anne Durumu		
Sağ	160	80,0
Vefat	40	20,0
Anne Eğitim Durumu		
Okuryazar Değil	92	46,0
Okuma Yazma Bilen	21	10,5
İlkokul Mezunu	61	30,5
Ortaokul Mezunu	17	8,5
Lise Mezunu	8	4,0
Lisans Mezunu	1	0,5
Anne Meslek		
İşsiz	158	79,0
Memur	3	1,5
Esnaf	5	2,5
Çiftçi	9	4,5
İşçi	25	12,5
Baba Durumu		
Sağ	127	63,5
Vefat	73	36,5

Tablo 2. Katılımcıların Ailevi Özelliklerine İlişkin Dağılım (n=200) (devamı)

	Dağılım (n)	Yüzde(%)
Baba Eğitim Durumu		
Okuryazar Değil	38	19,0
Okuma Yazma Bilen	19	9,5
İlkokul Mezunu	84	42,0
Ortaokul Mezunu	44	22,0
Lise Mezunu	10	5,0
Lisans Mezunu	4	2,0
Yüksek Lisans ve Üstü	1	0,5
Baba Meslek		
İşsiz	31	15,5
Memur	13	6,5
Esnaf	43	21,5
Çiftçi	25	12,5
İşçi	88	44,0
Toplam	200	100,0

Tablo 2’de katılımcıların 12 yaşına kadar yaşadığı yer incelendiğinde; 43’ünün (%21,5) köyde, 6’sının (%3,0) kasabada, 50’sinin (%25,0) ilde, 29’unun (%14,5) ilçede, 72’sinin (%36,0) ise büyükşehirde yaşadığı görülmüştür.

Katılımcıların çocukluğunun geçtiği kişiler incelendiğinde; 144’ü (%72,0) anne/baba/kardeş, 37’si (%18,5) anne/baba/kardeş ve geniş aile-büyükbaba/anne, dayı, hala vb, 4’ü (%2,0) kurum ya da akranlarla, 15’i (%7,5) ise düzensiz farklı yerlerde şeklinde dağılım göstermektedir.

Katılımcıların annelerinin 160’ının (%80) sağ, 40’ının (%20) vefat olduğu ve eğitim durumlarının 92’sinin (%46,5) okuryazar değil, 21’inin (%10,5) okuma yazma bilen, 61’inin (%30,5) ilkokul mezunu, 17’sinin (%8,5) ortaokul mezunu, 8’inin (%4,0) lise mezunu ve 1’inin (%0,5) lisans mezunu olduğu görülmüştür. Katılımcıların annelerinin mesleki durumu incelendiğinde; 158’i (%79,0) işsiz, 3’ü (%1,5) memur, 5’i (%2,5) esnaf, 9’u (%4,5) çiftçi, 25’i (%12,5) ise işçi şeklinde dağılım göstermektedir.

Katılımcıların babalarının 127’sinin (%63,5) sağ, 73’ünün (%36,5) vefat olduğu ve eğitim durumlarının 38’inin (%19,0) okuryazar değil, 19’unun (%9,5) okuma yazma bilen, 84’ünün (%42,0) ilkokul mezunu, 44’ünün (%22,0) ortaokul mezunu, 10’unun (%5,0) lise mezunu ve 4’ünün (%2,0) lisans mezunu ve 1’inin (0,5) yüksek lisans ve üstü eğitime sahip olduğu görülmüştür. Katılımcıların babalarının

mesleki durumu incelendiğinde; 31'i (%15,5) işsiz, 13'ü (%6,5) memur, 43'ü (%21,5) esnaf, 25'i (%12,5) çiftçi, 88'i (%44,0) ise işçi şeklinde dağılım göstermektedir.

Tablo 3. Katılımcıların Ceza İnfaz Kurumuna İlişkin Dağılım (n=200)

	Dağılım (n)	Yüzde (%)
Kurumdaki Durumu		
Hüküm Özlü	21	10,5
Hükümlü	179	89,5
Başka Suçtan Cezaevine Girme Durumu		
Evet	94	47,0
Hayır	106	53,0
Evet ise Kaç Kez		
1 Kez	29	14,5
2 Kez	23	11,5
3 veya Daha Fazla	42	21,0
Başka Suçtan Devam Eden Dava Durumu		
Evet	54	27,0
Hayır	146	73,0
Suç Türü		
Şiddet	141	70,5
Mala Karşı	59	29,5
Cezaevi Öncesi Kiminle Yaşıyor Olduğu		
Aile	175	87,5
Tek	18	9,0
Diğer	7	3,5
İşlediği Suçtan Sonra Aile Kabulü		
Evet	176	88,0
Hayır	24	12,0
Cezaevinde Aile Üyesi Varlığı		
Evet	36	18,0
Hayır	164	82,0
Toplam	200	100,0

Katılımcıların 21'i (%10,5) hüküm özlü, 179'u (%89,5) hükümlü bireylerden oluşmaktadır. Hükümlü ve hüküm özlü bireylerin geçmiş cezaevi öyküsü incelendiğinde; 94'ünün (%47,0) şunda kurumda bulunduğu suçtan farklı bir suçtan ötürü daha önce cezaevine girmiş, 106'sının (%53,0) ise ilk kez cezaevine girmiş olduğu görülmüştür. Daha önce cezaevi geçmişi olanlar incelendiğinde; 29'u (%14,5) daha önce cezaevine 1 kez, 23'ü (%11,5) daha önce cezaevine 2 kez, 42'si (%21,0) ise daha önce cezaevine 3 veya daha fazla kez şeklinde dağılım göstermektedir. Ek olarak

katılımcıların 54'ünün (%27,0) başka suçtan dolayı devam eden davasının olduğu, 146'sının (%73,0) başka suçtan dolayı devam eden davasının olmadığı görülmüştür. Katılımcıların suç türüne göre dağılımına bakıldığında; 141'i (%70,5) şiddet, 59'u (%29,5) mala karşı şeklinde dağılım göstermiştir.

Katılımcıların 175'i (%87,5) ceza infaz kurumuna girmeden önce ailesiyle, 18'i (%9,0) cezaevine girmeden önce tek başına, 7'si (%3,5) ise aile dışında kalan insanlarla yaşadığı görülmüştür. Katılımcıların suça bağlı, ailesinin kabulü incelendiğinde 176'sı (%88,0) işlediği suçtan sonra ailesinin onu kabul edeceğini, 24'ü (%12,0) ailesinin suç sonrası kabul etmeyeceğini belirtmiştir. Katılımcıların cezaevinde aile üyesinin varlığı sorgulandığında; katılımcılardan 36'sının (%18,0) halen cezaevinde olan aile üyesi olduğu, 164'ünün (%82,0) ise halen cezaevinde bir aile üyesi bulunmadığı görülmüştür.

Tablo 4'e ait bulgularla katılımcıların ceza infaz kurumuna girmeden önce psikolojik veya psikiyatrik bir tedavi görme durumuna bakıldığında; 40'ının (%20,0) cezaevine girmeden önce ruhsal bir tedavi gördüğü, 160'ının (%80,0) ise daha önce hiç ruhsal tedavi görmediği görülmüştür. Katılımcıların aile geçmişi sorgulandığında; 30'unun (%15,0) ailesinde ruhsal tedavi gören birey olduğu, 170'inin (%85,0) ailesinde ise daha önce hiç ruhsal tedavi gören birey olmadığı bilgisi edinilmiştir.

Katılımcıların ceza infaz kurumuna girmeden önceki maddi durumu sorgulandığında; 14'ü (%7,0) cezaevine girmeden önceki maddi durumunu çok kötü, 25'i (%12,5) cezaevine girmeden önceki maddi durumunu kötü, 99'u (%49,5) cezaevine girmeden önceki maddi durumunu orta, 49'u (%24,5) cezaevine girmeden önceki maddi durumunu iyi ve 13'ü (%6,5) cezaevine girmeden önceki maddi durumunu çok iyi şeklinde tanımlamıştır.

Katılımcıların ceza infaz kurumuna girmeden önce ruh sağlığı sorgulandığında; 15'i (%7,5) cezaevine girmeden önceki ruh sağlığını çok kötü, 15'i (%7,5) cezaevine girmeden önceki ruh sağlığını kötü, 36'sı (%18,0) cezaevine girmeden önceki ruh sağlığını orta, 82'u (%41,0) cezaevine girmeden önceki ruh sağlığını iyi ve 52'ü (%26,0) cezaevine girmeden önceki ruh sağlığını çok iyi şeklinde tanımlamıştır.

Katılımcıların ceza infaz kurumuna girmeden önce beden sağlığı sorgulandığında; 6'sı (%3,0) cezaevine girmeden önceki beden sağlığını çok kötü, 8'i (%4,0) cezaevine girmeden önceki beden sağlığını kötü, 30'u (%15,0) cezaevine girmeden önceki beden sağlığını orta, 98'i (%49,0) cezaevine girmeden önceki beden

sağlığını iyi ve 58'i (%29,0) cezaevine girmeden önceki beden sağlığını çok iyi şekilde tanımlamış tablo 4 ile gösterilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların Ceza İnfaz Kurumu Öncesi Özelliklerine İlişkin Dağılım (n=200)

	Dağılım (n)	Yüzde (%)
Cezaevi Öncesi Psikolojik Tedavi Durumu		
Evet	40	20,0
Hayır	160	80,0
Ailede Psikolojik Tedavi Durumu		
Evet	30	15,0
Hayır	170	85,0
Cezaevi Öncesi Maddi Durumu		
Çok Kötü	14	7,0
Kötü	25	12,5
Orta	99	49,5
İyi	49	24,5
Çok İyi	13	6,5
Cezaevi Öncesi Ruh Sağlığı		
Çok Kötü	15	7,5
Kötü	15	7,5
Orta	36	18,0
İyi	82	41,0
Çok İyi	52	26,0
Cezaevi Öncesi Beden Sağlığı		
Çok Kötü	6	3,0
Kötü	8	4,0
Orta	30	15,0
İyi	98	49,0
Çok İyi	58	29,0
Toplam	200	100,0

Tablo 5. Katılımcıların Ceza İnfaz Kurumundaki Özelliklerine İlişkin Dağılım (n=200)

	Dağılım (n)	Yüzde (%)
Şu Anki Ruh Sağlığı		
Çok Kötü	29	14,5
Kötü	40	20,0
Orta	61	30,5
İyi	55	27,5
Çok İyi	15	7,5
Şu Anki Beden Sağlığı		
Çok Kötü	15	7,5
Kötü	34	17,0
Orta	65	32,5
İyi	70	35,0
Çok İyi	16	8,0
Toplam	200	100,0

Tablo %'e ait bulgular incelendiğinde; katılımcıların ceza infaz kurumuna girdikten sonra, şundaki ruh sağlığı bulguları; 29'u (%14,5) şundaki ruh sağlığını çok kötü, 40'ı (%20,0) şundaki ruh sağlığını kötü, 61'i (%30,5) şundaki ruh sağlığını orta, 55'i (%27,5) şundaki ruh sağlığını iyi ve 15'i (%7,5) şundaki ruh sağlığını çok iyi şeklinde tanımlamıştır.

Katılımcıların ceza infaz kurumuna girdikten sonra, şundaki beden sağlığı sorgulandığında; 15'i (%7,5) şundaki beden sağlığını çok kötü, 34'ü (%17,0) şundaki beden sağlığını kötü, 65'i (%32,5) şundaki beden sağlığını orta, 70'i (%35,0) şundaki beden sağlığını iyi ve 16'sı (%8,0) şundaki beden sağlığını çok iyi şeklinde tanımlamıştır.

Tablo 6. Katılımcıların Dış Dünya ile İletişiminin Özelliklerine İlişkin Dağılım

	Dağılım (n)	Yüzde (%)
Aile/Yakınlara Sık Ziyarete Gelmesi		
Evet	172	86,0
Hayır	28	14,0
Aile/Yakınlara Yaşadığı Yer		
İnfaz Kurumunun Bulunduğu İlçede	39	19,5
İnfaz Kurumunun Bulunduğu İlde	103	51,5
İnfaz Kurumuna Yakın Bir İlde	13	6,5
İnfaz Kurumuna Uzak Bir İlde	45	22,5
Aile/Yakınlardan Sık Ziyarete Gelenler*		
Anne-Baba	107	53,5
Eş-Çocuklar	61	30,5
Arkadaş-Akranlar	17	8,5
Aile/Yakınlarla Açık Görüş Ziyaret Sıklığı		
Her Ay	143	71,5
İki Ayda Bir	11	5,5
Üç Ayda Bir Üstü	5	2,5
Daha Seyrek	22	11,0
Hiç	19	9,5
Aile/Yakınlarla Kapalı Görüş Ziyaret Sıklığı		
Her Hafta	90	45,0
İki Haftada Bir	30	15,0
Üç Haftada Bir	12	6,0
Daha Seyrek	32	16,0
Hiç	36	18,0
Aile/Yakınlarla Telefon Görüşmesi Sıklığı		
Her Hafta	121	60,5
İki Haftada Bir	4	2,0
Üç Haftada Bir	2	1,0
Daha Seyrek	6	3,0
Hiç	67	33,5

Tablo 6. Katılımcıların Dış Dünya ile İletişiminin Özelliklerine İlişkin Dağılım (devamı)

	Dağılım (n)	Yüzde (%)
Aile/Yakınlarla Mektup Sıklığı		
Her Hafta	15	7,5
İki Haftada Bir	13	6,5
Üç Haftada Bir	16	8,0
Daha Seyrek	53	26,5
Hiç	103	51,5
Aile/Yakının Para Yatırma Durumu		
Evet	164	82,0
Hayır	36	18,0

*Katılımcılardan 15'i aile/yakınlardan sık ziyarete gelen sorusuna cevap vermemiştir.

Tablo 6'da katılımcıların aile ve yakınlarının sık sık ziyarete gelme durumunun dağılımına bakıldığında; 172'sinin (%86,0) aile ve yakınları tarafından ziyaret edildiği, 28'inin (%14,0) aile ve yakınları tarafından ziyaret edilmediği bilgisi edinilmiştir. Katılımcıların aile ve yakınlarının 39'u (%19,5) ceza infaz kurumunun bulunduğu ilçede, 103'ü (%51,5) ceza infaz kurumunun bulunduğu ilde, 13'ü (%6,5) ceza infaz kurumuna yakın bir ilde, 45'i (%22,5) ise ceza infaz kurumuna uzak bir ilde yaşıyor şeklinde dağılım göstermektedir. Katılımcıların ziyarete gelen aile ve yakınlarının 107'si (%53,5) anne ve baba, 61'i (%30,5) eş ve çocuklar, 17'si (%8,5) arkadaş ve akranlar şeklinde dağılım göstermektedir. Katılımcılardan 15 kişi bu soruya yanıt vermemiştir.

Katılımcıların aile ve yakınlarının açık görüşe gelme sıklığının dağılımına bakıldığında; 143'ünün (%71,5) aile ve yakınları her ay, 11'inin (%5,5) aile ve yakınları iki ayda bir, 5'inin (%2,5) aile ve yakınları üç ayda bir ve üstü, 22'sinin (%11,0) aile ve yakınları daha seyrek ve 19'unun (%9,5) aile ve yakınları hiç ziyarete gelmiyor şeklindedir.

Katılımcıların aile ve yakınlarının kapalı görüşe gelme sıklığının dağılımına bakıldığında; 90'ının (%45,0) aile ve yakınları her hafta, 30'unun (%15,0) aile ve yakınları iki haftada bir, 12'sinin (%6,0) aile ve yakınları üç haftada bir, 32'sinin aile ve yakınları daha seyrek ve 36'sının aile ve yakınları hiç ziyarete gelmiyor şeklindedir.

Katılımcıların aile ve yakınları ile telefon görüşü yapma sıklığının dağılımına bakıldığında; 121'i (%60,5) aile ve yakınları ile her hafta telefonla görüştüğü, 4'ü (%2,0) aile ve yakınları ile iki haftada bir telefonla görüştüğü, 2'si (%1,0) aile ve

yakınları ile üç haftada bir, 6'sı (%3,0) aile ve yakınları ile daha seyrek telefonla görüştüğü ve 67'si (%33,5) aile ve yakınları ile hiç telefonla görüşmüyor şeklindedir.

Katılımcıların aile ve yakınları ile mektuplaşma sıklığının dağılımına bakıldığında; 15'inin (%7,5) aile ve yakınları ile her hafta mektuplaştığı, 13'ünün (%6,5) aile ve yakınları ile iki haftada bir mektuplaştığı, 16'sının (%8,0) aile ve yakınları ile üç haftada bir mektuplaştığı, 53'ünün (%26,5) aile ve yakınları ile daha seyrek mektuplaştığı ve 103'ünün (%51,5) aile ve yakınları ile hiç mektuplaşmıyor şeklinde görülmüştür.

Katılımcıların aile ve yakınlarından maddi desteğin devamına bakıldığında 164'üne (%82,0) aile ve yakınları tarafından para yatıyor olduğu, 36'sına (%18,0) ise aile ve yakınları tarafından para yatmıyor olduğu öğrenilmiştir.

Tablo 7. Araştırma Ölçekleri İçin Güvenirlik Katsayıları

Ölçekler /Altboyut	Madde Sayısı	Cronbach Alfa
KSE	53	0,95
Anksiyete	13	0,86
Depresyon	12	0,88
Olumsuz Benlik	12	0,83
Somatizasyon	9	0,77
Hostilite	7	0,72
ASD	12	0,91

ASD= Algılanan Sosyal Destek Puanı; KSE= Kısa Semptom Envanteri Puanı

Yapılan madde güvenilirlik analizi sonucunda araştırmada kullanılan ölçekler için elde edilen güvenilirlik katsayıları istenen düzeyde olduğu Tablo 7'de görülmektedir.

Araştırma ölçek ve altboyutları için elde edilen en küçük-büyük değerler, ortalama ve standart sapma tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Betimleyici İstatistiksel Tablo

Değişkenler	n	Min.	Max.	Ort.	Ss
KİUP	200	1	38	20,79	5,46
ASD	200	12	84	56,03	19,69
KSE	200	0	168	51,95	34,67
Anksiyete	200	0	45	10,36	9,33
Depresyon	200	0	43	15,97	10,65
Olumsuz Benlik	200	0	43	11,27	8,81
Somatizasyon	200	0	31	7,08	6,02
Hostilite	200	0	28	7,29	5,28

KİUP= Kurum İçi Uyum Puanı; ASD= Algılanan Sosyal Destek Puanı; KSE= Kısa Semptom Envanteri Puanı

Tablo 9. Araştırma Ölçek ve Altboyutları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Ölçek/ AltBoyut	KSE	Anksiyete	Depresyon	Olumsuz Benlik	Somatizasyon	Hostilite	KİUP
KİUP	-0,06	-0,09	-0,04	-0,05	-0,04	-0,04	-
ASD	- 0,29**	-0,21**	-0,31**	-0,30**	-0,24**	-0,09	0,00

**p<0,01; KİUP= Kurum İçi Uyum Puanı; ASD= Algılanan Sosyal Destek Puanı; KSE= Kısa Semptom Envanteri Puanı

Bağımlı değişkenlerin arasındaki ilişki Spearman Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi ile test edilmiştir. Yapılan korelasyon analizi sonucunda kurum içi uyum puanı ile Kısa Semptom Envanteri ve alt boyutları arasında ve kurum içi uyum ile algılanan sosyal destek arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$). Algılanan sosyal destek ile Kısa Semptom Envanteri ($r=-0,29$; $p<0,01$), anksiyete altboyutu ($r=-0,21$; $p<0,01$), depresyon altboyutu ($r=-0,31$; $p<0,01$), olumsuz benlik altboyutu ($r=-0,30$; $p<0,01$) ve somatizasyon altboyutu ($r=-0,25$; $p<0,01$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre algılanan sosyal destek puanındaki artış bireyin ruhsal sağlığında iyileşmeyle ilişkilidir. Aynı şekilde ruh sağlığının kötüye gitmesi bireyin algılanan sosyal destek puanında düşüşle ilişkili olacaktır.

Tablo 10. Aile veya Yakınların Ziyarete Gelmesi Gelmemesine Göre Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Medyanları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek/Altboyut	Aile/Yakın Ziyareti	n	s.o	s.t	U	z	p
KİUP	Evet	172	101,43	17446,00	2248,00	-	0,57
	Hayır	28	94,79	2654,00			
ASD	Evet	172	105,31	18114,00	1580,00	-	0,00**
	Hayır	28	70,93	1986,00			
KSE	Evet	172	98,14	16879,50	2001,50	-	0,15
	Hayır	28	115,02	3220,50			
Anksiyete	Evet	172	97,68	16800,50	1922,50	-	0,09
	Hayır	28	117,84	3299,50			
Depresyon	Evet	172	98,30	16907,00	2029,00	-	0,18
	Hayır	28	114,04	3193,00			
Olumsuz Benlik	Evet	172	97,96	16848,50	1970,50	-	0,12
	Hayır	28	116,13	3251,50			
Somatizasyon	Evet	172	98,48	16938,50	2060,50	-	0,22
	Hayır	28	112,91	3161,50			
Hostilite	Evet	172	99,73	17153,00	2275,00	-	0,64
	Hayır	28	105,25	2947,00			

s.o = sıra ortalaması; s.t = sıra toplamı; **p<0,01; KİUP= Kurum İçi Uyum Puanı; ASD= Algılanan Sosyal Destek Puanı; KSE= Kısa Semptom Envanteri Puanı

Tablo 10’da görüldüğü gibi, katılımcıların aile veya yakınlarının ziyarete gelme durumlarına göre araştırma ölçek ve altboyutları için medyanlar arası fark Mann-Whitney U ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda aile veya yakınları ziyarete gelen ve gelmeyenlerin algılanan sosyal destek toplam puan medyanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur (U=1580,00; p<0,01). Aile veya yakınları ziyarete gelen katılımcıların algılanan sosyal destek puan medyanı (M=105,31) ziyarete gelmeyen katılımcılara oranla (M=70,93) anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 11. Aile veya Yakınların Yaşadığı Yere Göre Katılımcıların Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Medyanları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek/Altboyut	Aile/Yakın Yaşanılan Yer	n	s.o	χ^2	p
KİUP	İnfaz Kurumunun Bulunduğu İlçede	39	84,12	4,65	0,22
	İnfaz Kurumunun Bulunduğu İlde	103	102,32		
	İnfaz Kurumuna Yakın Bir İlde	13	114,04		
	İnfaz Kurumuna Uzak Bir İlde	45	106,62		
ASD	İnfaz Kurumunun Bulunduğu İlçede	39	95,08	1,76	0,62
	İnfaz Kurumunun Bulunduğu İlde	103	102,65		
	İnfaz Kurumuna Yakın Bir İlde	13	116,31		
	İnfaz Kurumuna Uzak Bir İlde	45	95,71		
KSE	İnfaz Kurumunun Bulunduğu İlçede	39	104,49	3,85	0,28
	İnfaz Kurumunun Bulunduğu İlde	103	93,64		
	İnfaz Kurumuna Yakın Bir İlde	13	121,46		
	İnfaz Kurumuna Uzak Bir İlde	45	106,69		

Tablo 11. Aile veya Yakınların Yaşadığı Yere Göre Katılımcıların Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Medyanları Arası Farkın İncelenmesi (devamı)

Ölçek/Altboyut	Aile/Yakın Yaşanılan Yer	n	s.o	χ^2	p
Anksiyete	İnfaz Kurumunun Bulunduğu İlçede	39	104,68	5,89	0,12
	İnfaz Kurumunun Bulunduğu İlde	103	93,33		
	İnfaz Kurumuna Yakın Bir İlde	13	132,23		
	İnfaz Kurumuna Uzak Bir İlde	45	104,13		
Depresyon	İnfaz Kurumunun Bulunduğu İlçede	39	101,36	2,98	0,40
	İnfaz Kurumunun Bulunduğu İlde	103	95,05		
	İnfaz Kurumuna Yakın Bir İlde	13	120,73		
	İnfaz Kurumuna Uzak Bir İlde	45	106,38		
Olumsuz Benlik	İnfaz Kurumunun Bulunduğu İlçede	39	107,35	3,73	0,29
	İnfaz Kurumunun Bulunduğu İlde	103	93,32		
	İnfaz Kurumuna Yakın Bir İlde	13	117,96		
	İnfaz Kurumuna Uzak Bir İlde	45	105,97		
Somatizasyon	İnfaz Kurumunun Bulunduğu İlçede	39	111,17	0,92	0,27
	İnfaz Kurumunun Bulunduğu İlde	103	92,84		
	İnfaz Kurumuna Yakın Bir İlde	13	110,23		
	İnfaz Kurumuna Uzak Bir İlde	45	105,98		
Hostilite	İnfaz Kurumunun Bulunduğu İlçede	39	90,87	1,62	0,66
	İnfaz Kurumunun Bulunduğu İlde	103	102,17		
	İnfaz Kurumuna Yakın Bir İlde	13	110,81		
	İnfaz Kurumuna Uzak Bir İlde	45	102,03		

s.o = sıra ortalaması; KİUP= Kurum İçi Uyum Puanı; ASD= Algılanan Sosyal Destek Puanı; KSE= Kısa Semptom Envanteri Puanı

Aile veya yakınların yaşadığı yere göre katılımcıların araştırma ölçek ve altboyutları için medyanlar arası fark Kruskal-Wallis H testi ile incelenmiştir. Aile veya yakınların yaşadığı yere göre katılımcıların araştırma ölçek ve altboyutları için medyanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 12. Ziyarete Gelen Kişilere Göre Katılımcıların Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Medyanları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek/ Altboyut	Ziyarete Gelen	n	s.o.	χ^2	p
KİUP	Anne-Baba	107	97,20	3,50	0,174
	Eş-Çocuklar	61	91,67		
	Arkadaş-Akranlar	17	71,32		
ASD	Anne-Baba	107	89,67	2,36	0,31
	Eş-Çocuklar	61	101,32		
	Arkadaş-Akranlar	17	84,12		
KSE	Anne-Baba	107	97,47	2,52	0,284
	Eş-Çocuklar	61	84,10		
	Arkadaş-Akranlar	17	96,79		
Anksiyete	Anne-Baba	107	97,70	2,62	0,270
	Eş-Çocuklar	61	83,96		
	Arkadaş-Akranlar	17	95,85		
Depresyon	Anne-Baba	107	95,44	1,48	0,48
	Eş-Çocuklar	61	86,53		
	Arkadaş-Akranlar	17	100,85		
Olumsuz Benlik	Anne-Baba	107	100,36	6,05	0,04*
	Eş-Çocuklar	61	79,34		
	Arkadaş-Akranlar	17	95,65		
Somatizasyon	Anne-Baba	107	91,95	0,27	0,87
	Eş-Çocuklar	61	93,11		
	Arkadaş-Akranlar	17	99,21		
Hostilite	Anne-Baba	107	99,74	4,16	0,12
	Eş-Çocuklar	61	82,64		
	Arkadaş-Akranlar	17	87,74		

s.o = sıra ortalaması; *p<0,05; KİUP= Kurum İçi Uyum Puanı; ASD= Algılanan Sosyal Destek Puanı; KSE= Kısa Semptom Envanteri Puanı

Sık sık ziyarete gelen kişilerin kimler olduğuna göre katılımcıların araştırma ölçek ve altboyutları için medyanlar arası fark Kruskal-Wallis H testi ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda sık sık ziyarete gelen kişilerin kimler olduğuna göre katılımcıların olumsuz benlik altboyut toplam puan medyanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($\chi^2=6,05$; $p<0,05$). Eş ve çocuklarının ziyarete geldiği kişilerde olumsuz benlik puan medyanı en düşükken ($M = 79,34$) anne babası ziyarete gelenlerde en yüksektir ($M = 100,36$).

Tablo 13. Açık Görüş Sıklığına Göre Katılımcıların Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Medyanları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek/Altboyut	Ziyaret Sıklığı	n	s.o.	χ^2	p
KİUP	Her Ay	143	105,89	7,35	0,12
	İki Ayda Bir	11	71,32		
	Üç Ayda Bir	5	61,40		
	Daha Seyrek	22	88,20		
	Hiç	19	101,37		
ASD	Her Ay	143	108,14	12,87	0,01*
	İki Ayda Bir	11	73,14		
	Üç Ayda Bir	5	96,50		
	Daha Seyrek	22	97,57		
	Hiç	19	63,32		
KSE	Her Ay	143	99,10	2,72	0,60
	İki Ayda Bir	11	124,32		
	Üç Ayda Bir	5	79,00		
	Daha Seyrek	22	103,89		
	Hiç	19	99,00		
Anksiyete	Her Ay	143	99,56	2,88	0,58
	İki Ayda Bir	11	126,82		
	Üç Ayda Bir	5	84,70		
	Daha Seyrek	22	95,41		
	Hiç	19	102,37		
Depresyon	Her Ay	143	99,37	1,94	0,75
	İki Ayda Bir	11	121,86		
	Üç Ayda Bir	5	84,70		
	Daha Seyrek	22	99,77		
	Hiç	19	101,63		
Olumsuz Benlik	Her Ay	143	97,27	7,75	0,10
	İki Ayda Bir	11	139,27		
	Üç Ayda Bir	5	63,90		
	Daha Seyrek	22	106,41		
	Hiç	19	105,13		

Tablo 13. Açık Görüş Sıklığına Göre Katılımcıların Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Medyanları Arası Farkın İncelenmesi (devamı)

Ölçek/Altboyut	Ziyaret Sıklığı	n	s.o.	χ^2	p
Somatizasyon	Her Ay	143	99,55	1,58	0,82
	İki Ayda Bir	11	98,50		
	Üç Ayda Bir	5	83,20		
	Daha Seyrek	22	113,18		
	Hiç	19	98,66		
Hostilite	Her Ay	143	103,07	2,27	0,69
	İki Ayda Bir	11	97,68		
	Üç Ayda Bir	5	101,10		
	Daha Seyrek	22	101,11		
	Hiç	19	81,95		

s.o = sıra ortalaması; *p<0,05; KİUP= Kurum İçi Uyum Puanı; ASD= Algılanan Sosyal Destek Puanı; KSE= Kısa Semptom Envanteri Puanı

Açık görüş sıklığına göre katılımcıların araştırma ölçek ve altboyutları için medyanlar arası fark Kruskal-Wallis H testi ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda açık görüş sıklığına göre katılımcıların algılanan sosyal destek toplam puan medyanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($\chi^2=12,87$; p<0,05). Her ay açık görüşe gelen katılımcılarda algılanan sosyal destek puan medyanları en yüksekken hiç gelinmeyenlerde en düşük bulunmuştur.

Tablo 14. Kapalı Görüş Sıklığına Göre Katılımcıların Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Medyanları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek/ Altboyut	Ziyaret Sıklığı	n	s.o.	χ^2	p
KİUP	Her Hafta	90	106,10	2,59	0,63
	İki Haftada Bir	30	87,68		
	Üç Haftada Bir	12	106,13		
	Daha Seyrek	32	97,63		
	Hiç	36	97,86		
ASD	Her Hafta	90	119,56	24,14	0,00**
	İki Haftada Bir	30	92,17		
	Üç Haftada Bir	12	83,21		
	Daha Seyrek	32	99,81		
	Hiç	36	66,18		
KSE	Her Hafta	90	89,86	5,75	0,22
	İki Haftada Bir	30	109,43		
	Üç Haftada Bir	12	114,88		
	Daha Seyrek	32	106,00		
	Hiç	36	109,97		
Anksiyete	Her Hafta	90	89,99	5,86	0,21
	İki Haftada Bir	30	107,47		
	Üç Haftada Bir	12	118,67		
	Daha Seyrek	32	106,05		
	Hiç	36	109,97		
Depresyon	Her Hafta	90	92,32	3,86	0,43
	İki Haftada Bir	30	111,42		
	Üç Haftada Bir	12	104,54		
	Daha Seyrek	32	101,36		
	Hiç	36	109,75		

Tablo 14. Kapalı Görüş Sıklığına Göre Katılımcıların Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Medyanları Arası Farkın İncelenmesi (devamı)

Ölçek/ Altboyut	Ziyaret Sıklığı	n	s.o.	χ^2	p
Olumsuz Benlik	Her Hafta	90	89,74	6,77	0,15
	İki Haftada Bir	30	100,73		
	Üç Haftada Bir	12	117,04		
	Daha Seyrek	32	109,33		
	Hiç	36	113,85		
Somatizasyon	Her Hafta	90	90,49	5,36	0,25
	İki Haftada Bir	30	111,32		
	Üç Haftada Bir	12	105,50		
	Daha Seyrek	32	112,44		
	Hiç	36	104,22		
Hostilite	Her Hafta	90	96,12	4,19	0,38
	İki Haftada Bir	30	115,42		
	Üç Haftada Bir	12	112,88		
	Daha Seyrek	32	90,34		
	Hiç	36	103,93		

s.o = sıra ortalaması; **p<0,01; KIUP= Kurum İçi Uyum Puanı; ASD= Algılanan Sosyal Destek Puanı; KSE= Kısa Semptom Envanteri Puanı

Kapalı görüş sıklığına göre katılımcıların araştırma ölçek ve altboyutları için medyanlar arası fark Kruskal-Wallis H testi ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda kapalı görüş sıklığına göre katılımcıların algılanan sosyal destek toplam puan medyanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($\chi^2=24,14$; $p<0,01$). Her hafta kapalı görüşe gelinen katılımcılarda algılanan sosyal destek puan medyanı en yüksekken (M = 119,56) hiç gelinmeyenlerde en düşük (M = 66,18) bulunmuştur.

Tablo 15. Telefon Görüşmesi Sıklığına Göre Katılımcıların Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Medyanları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek/ Altboyut	Telefon Görüşme Sıklığı	n	s.o.	χ^2	p
KİUP	Her Hafta	121	106,54	7,69	0,10
	İki Haftada Bir	4	53,88		
	Üç Haftada Bir	2	133,25		
	Daha Seyrek	6	120,58		
	Hiç	67	89,60		
ASD	Her Hafta	121	112,47	21,14	0,00**
	İki Haftada Bir	4	135,25		
	Üç Haftada Bir	2	134,00		
	Daha Seyrek	6	41,08		
	Hiç	67	81,13		
KSE	Her Hafta	121	94,22	4,96	0,29
	İki Haftada Bir	4	119,75		
	Üç Haftada Bir	2	81,00		
	Daha Seyrek	6	129,75		
	Hiç	67	108,66		
Anksiyete	Her Hafta	121	95,00	4,03	0,40
	İki Haftada Bir	4	115,50		
	Üç Haftada Bir	2	102,00		
	Daha Seyrek	6	133,25		
	Hiç	67	106,55		
Depresyon	Her Hafta	121	95,72	4,52	0,34
	İki Haftada Bir	4	135,75		
	Üç Haftada Bir	2	67,00		
	Daha Seyrek	6	123,33		
	Hiç	67	105,99		
Olumsuz Benlik	Her Hafta	121	91,67	9,59	0,05
	İki Haftada Bir	4	100,88		
	Üç Haftada Bir	2	86,00		
	Daha Seyrek	6	145,08		
	Hiç	67	112,87		
Somatizasyon	Her Hafta	121	97,03	1,22	0,88
	İki Haftada Bir	4	108,25		
	Üç Haftada Bir	2	94,25		
	Daha Seyrek	6	109,50		
	Hiç	67	105,68		

Tablo 15. Telefon Görüşmesi Sıklığına Göre Katılımcıların Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Medyanları Arası Farkın İncelenmesi (devamı)

Ölçek/ Altboyut	Telefon Görüşme Sıklığı	n	s.o.	χ^2	p
Hostilite	Her Hafta	121	99,00	2,17	0,70
	İki Haftada Bir	4	119,75		
	Üç Haftada Bir	2	51,00		
	Daha Seyrek	6	104,08		
	Hiç	67	103,21		

s.o = sıra ortalaması; **p<0,01; KIUP= Kurum İçi Uyum Puanı; ASD= Algılanan Sosyal Destek Puanı; KSE= Kısa Semptom Envanteri Puanı

Telefonla görüşme sıklığına göre katılımcıların araştırma ölçek ve altboyutları için medyanlar arası fark Kruskal-Wallis H testi ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda telefonla görüşme sıklığına göre katılımcıların algılanan sosyal destek toplam puan medyanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($\chi^2=21,14$; p<0,01). Telefon görüşme sıklığı iki haftada bir olanların algılanan sosyal destek puan medyanları en yüksekken (M = 135,25) daha seyrek görüşenlerin en düşük (M = 41,08) bulunmuştur.

Tablo 16. Mektup Alma/Gönderme Sıklığına Göre Katılımcıların Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Medyanları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek/ Altboyut	Mektup Alma/Gönderme Sıklığı	n	s.o.	χ^2	p
KİUP	Her Hafta	15	88,40	1,32	0,86
	İki Haftada Bir	13	111,38		
	Üç Haftada Bir	16	106,47		
	Daha Seyrek	53	101,05		
	Hiç	103	99,68		
ASD	Her Hafta	15	124,93	18,16	0,00**
	İki Haftada Bir	13	137,92		
	Üç Haftada Bir	16	100,91		
	Daha Seyrek	53	113,95		
	Hiç	103	85,23		
KSE	Her Hafta	15	99,67	1,63	0,80
	İki Haftada Bir	13	96,50		
	Üç Haftada Bir	16	116,97		
	Daha Seyrek	53	96,39		
	Hiç	103	100,68		
Anksiyete	Her Hafta	15	105,23	1,39	0,85
	İki Haftada Bir	13	98,15		
	Üç Haftada Bir	16	114,19		
	Daha Seyrek	53	95,66		
	Hiç	103	100,47		
Depresyon	Her Hafta	15	97,47	3,33	0,50
	İki Haftada Bir	13	110,46		
	Üç Haftada Bir	16	122,19		
	Daha Seyrek	53	94,20		
	Hiç	103	99,56		

Tablo 16. Mektup Alma/Gönderme Sıklığına Göre Katılımcıların Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Medyanları Arası Farkın İncelenmesi (devamı)

Ölçek/ Altboyut	Mektup Alma/Gönderme Sıklığı	n	s.o.	χ^2	p
Olumsuz Benlik	Her Hafta	15	103,90	1,78	0,77
	İki Haftada Bir	13	83,65		
	Üç Haftada Bir	16	100,38		
	Daha Seyrek	53	96,71		
	Hiç	103	104,10		
Somatizasyon	Her Hafta	15	96,97	1,83	0,77
	İki Haftada Bir	13	92,19		
	Üç Haftada Bir	16	106,19		
	Daha Seyrek	53	108,40		
	Hiç	103	97,12		
Hostilite	Her Hafta	15	88,70	4,36	0,36
	İki Haftada Bir	13	100,08		
	Üç Haftada Bir	16	126,16		
	Daha Seyrek	53	94,60		
	Hiç	103	101,32		

s.o = sıra ortalaması; **p<0,01; KIUP= Kurum İçi Uyum Puanı; ASD= Algılanan Sosyal Destek Puanı; KSE= Kısa Semptom Envanteri Puanı

Mektup alma/gönderme sıklığına göre katılımcıların araştırma ölçek ve altboyutları için medyanlar arası fark Kruskal-Wallis H testi ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda mektup alma/gönderme sıklığına göre katılımcıların algılanan sosyal destek toplam puan medyanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($\chi^2=18,16$; $p<0,01$). Mektup alma/gönderme sıklığı iki haftada bir olanların algılanan sosyal destek puan medyanı en yüksekken ($M = 137,92$) hiç almayanların en düşük ($M = 85,23$) bulunmuştur.

Tablo 17. Para Yatırılma Durumuna Göre Katılımcıların Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Medyanları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek/Altboyut	Para Yatırılma	n	s.o	s.t	U	z	p
KİUP	Evet	164	100,85	16540,00	2894,00	-0,185	0,85
	Hayır	36	98,89	3560,00			
ASD	Evet	164	108,36	17771,50	1662,50	-4,103	0,00**
	Hayır	36	64,68	2328,50			
KSE	Evet	164	97,41	15975,50	2445,50	-1,611	0,11
	Hayır	36	114,57	4124,50			
Anksiyete	Evet	164	98,30	16120,50	2590,50	-1,151	0,25
	Hayır	36	110,54	3979,50			
Depresyon	Evet	164	97,22	15943,50	2413,50	-1,714	0,09
	Hayır	36	115,46	4156,50			
Olumsuz Benlik	Evet	164	96,95	15899,00	2369,00	-1,856	0,06
	Hayır	36	116,69	4201,00			
Somatizasyon	Evet	164	97,16	15934,00	2404,00	-1,747	0,08
	Hayır	36	115,72	4166,00			
Hostilite	Evet	164	101,97	16723,00	2711,00	-0,767	0,44
	Hayır	36	93,81	3377,00			

s.o.: sıra ortalaması; s.t = sıra toplamı; **p<0,01; KİUP= Kurum İçi Uyum Puanı; ASD= Algılanan Sosyal Destek Puanı; KSE= Kısa Semptom Envanteri Puanı

Katılımcılara aile veya yakınlarının para yatırma durumlarına göre araştırma ölçek ve altboyutları için medyanları arası fark Mann-Whitney U ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda aile veya yakınların para yatırdığı ve yatırmadığı katılımcıların algılanan sosyal destek toplam puan medyanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur (U=1662,50; p<0,01). Aile veya yakınlarının para yatırdığı katılımcıların algılanan sosyal destek puan medyanı (M = 108,36) yatırılmayan katılımcılara oranla (M = 64,68) daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 18. Algılanan Sosyal Destek Düzeyine Göre Katılımcıların Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Medyanları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek/ Altboyut	ASD	n	s.o	s.t	U	z	p
KİUP	Düşük Sosyal Destek	97	98,88	9591,50	4838,50	-0,835	0,70
	Yüksek Sosyal Destek	103	102,02	10508,50			
KSE	Düşük Sosyal Destek	97	116,73	11323,00	3421,00	-3,849	0,00**
	Yüksek Sosyal Destek	103	85,21	8777,00			
Anksiyete	Düşük Sosyal Destek	97	113,57	11016,00	3728,00	-3,103	0,00**
	Yüksek Sosyal Destek	103	88,19	9084,00			
Depresyon	Düşük Sosyal Destek	97	115,15	11169,50	3574,50	-3,476	0,00**
	Yüksek Sosyal Destek	103	86,70	8930,50			
Olumsuz Benlik	Düşük Sosyal Destek	97	118,57	11501,50	3242,50	-4,291	0,00**
	Yüksek Sosyal Destek	103	83,48	8598,50			
Somatizasyon	Düşük Sosyal Destek	97	111,07	10774,00	3970,00	-2,513	0,01*
	Düşük Sosyal Destek	103	90,54	9326,00			
Hostilite	Yüksek Sosyal Destek	97	110,69	10737,00	4007,00	-2,422	0,01*
	Düşük Sosyal Destek	103	90,90	9363,00			

s.o.: sıra ortalaması; s.t = sıra toplamı; *p<0,05; **p<0,01; KİUP= Kurum İçi Uyum Puanı; ASD= Algılanan Sosyal Destek Puanı; KSE= Kısa Semptom Envanteri Puanı

Tablo 18’de algılanan sosyal destek puanları ölçek standardizasyonda yer alan kesim noktasına göre yüksek puan ve düşük puan olarak gruplandırılmıştır. Buna göre; algılanan sosyal destek düzeyine bağlı olarak katılımcıların araştırma ölçek ve

altboyutları için medyan puanları Mann-Whitney U testi ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda algılanan sosyal destek düzeyine göre katılımcıların Kısa Semptom Envanteri (U=4838,50; p<0,01), anksiyete altboyutu (U=3421,00; p<0,01), depresyon altboyutu (U=3574,50; p<0,01), olumsuz benlik altboyutu (U=3242,50; p<0,01), somatizasyon altboyutu (U=3970,00; p<0,05) ve hostilite altboyutu (U=4007,00; p<0,05) toplam puan medyanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Yüksek algılanan sosyal desteği olanların psikolojik rahatsızlık puan medyanları genel olarak düşük olduğu görülmüştür.

Tablo 19. İlk Suç Yaşı Grubuna Göre Katılımcıların Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Medyanları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek/ Altboyut	İlk Suç Yaşı	N	s.o	s.t	U	z	p
KİUP	18 Yaş ve Altı	71	84,87	6025,50	3469,50	-2,841	0,00*
	19 Yaş ve Üstü	129	109,10	14074,50			
ASD	18 Yaş ve Altı	71	85,11	6043,00	3487,00	-2,791	0,00**
	19 Yaş ve Üstü	129	108,97	14057,00			
KSE	18 Yaş ve Altı	71	122,47	8695,50	30119,50	-3,983	0,00**
	19 Yaş ve Üstü	129	88,41	11404,50			
Anksiyete	18 Yaş ve Altı	71	119,13	8458,50	3256,50	-3,382	0,00**
	19 Yaş ve Üstü	129	90,24	11641,50			
Depresyon	18 Yaş ve Altı	71	120,89	8583,00	3132,00	-3,698	0,00**
	19 Yaş ve Üstü	129	89,28	11517,00			
Olumsuz Benlik	18 Yaş ve Altı	71	122,56	8701,50	3013,50	-4,003	0,00**
	19 Yaş ve Üstü	129	88,36	11398,50			
Somatizasyon	18 Yaş ve Altı	71	117,09	8313,50	3401,50	-3,015	0,00**
	19 Yaş ve Üstü	129	91,37	11786,50			
Hostilite	18 Yaş ve Altı	71	115,39	8192,50	3522,50	-2,705	0,01*
	19 Yaş ve Üstü	129	92,31	11907,50			

s.o.: sıra ortalaması; s.t = sıra toplamı; *p<0,05; **p<0,01; KİUP= Kurum İçi Uyum Puanı; ASD= Algılanan Sosyal Destek Puanı; KSE= Kısa Semptom Envanteri Puanı

İlk suç yaşı gruplarına göre araştırma katılımcıların araştırma ölçek ve altboyutları için medyan arası fark Mann-Whitney U testi ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda ilk suç yaşı gruplarına göre katılımcıların kurum içi uyum (U)=3469,50; p<0,01), algılanan sosyal destek (U=3487,00; p<0,01), Kısa Semptom Envanteri (U=3019,50; p<0,01), anksiyete altboyutu (U=3256,50; p<0,01), depresyon altboyutu (U=3132,00; p<0,01), olumsuz benlik altboyutu (U=3013,50; p<0,01), somatizasyon altboyutu (U=3401,50; p<0,01) ve hostilite altboyutu (U=3522,50; p<0,05) toplam puan medyanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. İlk suç yaşı 19 yaş ve üstü olanların kurum içi uyum (M = 109,10 ve algılanan sosyal destek puan medyanları (M = 108,97) en yüksektir. İlk suç yaşı 18 yaş ve altı olanların psikolojik rahatsızlık puan medyanları (M = 122,47) en yüksek bulunmuştur.

Tablo 20. İlk Suç Yaşı ve Mükerrer Suç Sayısı İçin Ki-Kare Test İstatistiği Sonucu

		Mükerrer suç sayısı			χ^2	p
		1 kez	2 kez	3 veya daha fazla		
İlk suç yaşı	18 yaş ve altı	10 %20,8	9 %18,8	29 %60,4	9,37	0,01*
	19 yaş ve üstü	19 %41,3	14 %30,4	13 %28,3		

*p<0,05

İlk suç yaşı ile mükerrer suç sayısı değişkenlerinin dağılımları için istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($\chi^2=9,37$; p<0,05). Tablo incelendiğinde 18 yaş altı ilk suçunu işleyenlerin daha çok 3 veya daha çok kez cezaevine girdikleri ve 19 yaş ve üstünde ilk suçunu işleyenlerin daha çok 1 ve 2 kez cezaevine girdikleri görülmektedir.

Tablo 21. Daha Önce Cezaevine Girme Durumuna Göre Katılımcıların Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Medyanları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek/Altboyut	Cezaevi Geçmişi	N	s.o	s.t	U	z	p
KİUP	Evet	94	91,93	8641,50	4176,50	-1,977	0,04*
	Hayır	106	108,10	11458,50			
ASD	Evet	94	87,53	8228,00	3763,00	-2,986	0,00**
	Hayır	106	112,00	11872,00			
KSE	Evet	94	110,88	10422,50	4006,50	-2,388	0,02*
	Hayır	106	91,30	9677,50			
Anksiyete	Evet	94	106,26	9988,50	4440,50	-1,327	0,18
	Hayır	106	95,39	10111,50			
Depresyon	Evet	94	111,24	10456,50	3972,50	-2,473	0,01*
	Hayır	106	90,98	9643,50			
Olumsuz Benlik	Evet	94	111,14	10447,50	3981,50	-2,452	0,01*
	Hayır	106	91,06	9652,50			
Somatizasyon	Evet	94	108,45	10194,00	4235,00	-1,833	0,06
	Hayır	106	93,45	9906,00			
Hostilite	Evet	94	109,38	10282,00	4147,00	-2,049	0,04*
	Hayır	106	92,62	9818,00			

s.o.: sıra ortalaması; s.t = sıra toplamı; *p<0,05; **p<0,01; KİUP= Kurum İçi Uyum Puanı; ASD= Algılanan Sosyal Destek Puanı; KSE= Kısa Semptom Envanteri Puanı

Daha önce cezaevine girme durumuna göre araştırma katılımcıların araştırma ölçek ve altboyutları için medyanları arası fark Mann-Whitney U testi ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda daha önce cezaevine girme durumuna göre katılımcıların kurum içi uyum (U=4176,00; p<0,05), algılanan sosyal destek (U=3763,00; p<0,01), Kısa Semptom Envanteri (U=4006,50; p<0,05), depresyon altboyutu (U=4440,50; p<0,05), olumsuz benlik altboyutu (U=3981,50; p<0,05) ve hostilite altboyutu (U=4147,00; p<0,05) toplam puan medyanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Daha önce cezaevine girmemiş olanların kurum içi uyum (M = 108,10) ve algılanan sosyal destek puan medyanları (M = 112,00) en yüksektir. Daha önce cezaevine girmiş olanların psikolojik rahatsızlık puan medyanları (M = 110,88) en yüksek bulunmuştur.

Tablo 22. Cezaevi Geçmişine Göre Katılımcıların Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Medyanları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek/Altboyut	Cezaevi Geçmişi	n	s.o.	χ^2	p
KİUP	1 Kez	29	56,22	5,94	0,04*
	2 Kez	23	49,26		
	3 veya Daha Fazla	42	40,51		
ASD	1 Kez	29	48,95	0,12	0,94
	2 Kez	23	47,22		
	3 veya Fazla	42	46,65		
KSE	1 Kez	29	41,55	2,17	0,34
	2 Kez	23	48,22		
	3 veya Daha Fazla	42	51,21		
Anksiyete	1 Kez	29	43,72	0,94	0,62
	2 Kez	23	47,50		
	3 veya Daha Fazla	42	50,11		
Depresyon	1 Kez	29	43,22	1,28	0,53
	2 Kez	23	47,15		
	3 veya Daha Fazla	42	50,64		
Olumsuz Benlik	1 Kez	29	43,21	1,56	0,46
	2 Kez	23	46,11		
	3 veya Daha Fazla	42	51,23		
Somatizasyon	1 Kez	29	44,36	0,65	0,72
	2 Kez	23	47,48		
	3 veya Daha Fazla	42	49,68		
Hostilite	1 Kez	29	38,09	5,39	0,07
	2 Kez	23	54,48		
	3 veya Daha Fazla	42	50,18		

s.o.: sıra ortalaması; *p<0,05; KİUP= Kurum İçi Uyum Puanı; ASD= Algılanan Sosyal Destek Puanı; KSE= Kısa Semptom Envanteri Puanı

Cezaevi geçmişine göre katılımcıların araştırma ölçek ve altboyutları için medyanları arası fark Kruskal-Wallis H testi ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda cezaevi geçmişine göre katılımcıların kurum içi uyum toplam puan medyanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur (U=5,94; p<0,05). 1 kez cezaevine girenlerin kurum içi uyum puan medyanı (M= 56,22) en yüksekken 3 veya daha fazla cezaevi geçmişi olanların (M = 40,51) en düşüktür.

Tablo 23. Kurum İçi Uyum Toplam Puanı Yordayıcılarını Bulmak İçin Yapılan Regresyon Analizi

Bağımsız Değişkenler	B(b)	B'nin Standart Hatası	Beta (β)	t	P	F	R ²
Sabit (a)	18,06	0,96	-	18,92	0,00**		
İlk Suç Yaşı	0,10	0,03	0,22	3,10	0,00**	9,64**	0,22

**p<0,01

İyileştirme faaliyetlerine katılım toplam puanının yordayıcılarını bulmak için araştırma kişinin mükerrer suç geçmişi, mükerrer suç sayısı, cezaevine girdiği suç türü, ilk suç yaşı, devam eden dava varlığı, ölçek ve alt boyutlarının tek bir modelde analiz edileceği bir regresyon tahmini yapılmıştır. Kurulan model 'stepwise' tekniği ile sınanmıştır. Yapılan analizin sonucunda sadece ilk suç yaşı değişkeni yordayıcı değişken olarak bulunmuştur. Kurulan regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur: F=9,64; p<0,01. İlk suç yaşı değişkeni kurum içi uyum toplam puanının %22'lik kısmını açıklar niteliktedir. Model sonucunda elde edilen parametre yorumuna göre ilk suç yaşındaki 1 birimlik artış kişinin kurum içi uyum toplam puanını 0,22 birim arttırmaktadır. Sonuç olarak ilk suç yaşındaki artış kurum içi uyum toplam puanını pozitif yönde anlamlı bir şekilde yordamaktadır.

Tablo 24. Suç Türü ve Mükerrer Suç Varlığı İçin Ki-Kare Test İstatistiği Sonucu

		Mükerrer Suç Varlığı			χ^2	p
		Evet	Hayır	Toplam		
Suç Türü	Şiddet	55 (%39,01)	86 (%60,99)	141	12,29	0,00**
	Mala Karşı	39 (%66,10)	20 (%33,90)	59		
Toplam		94	106	200		

**p<0,01

Suç türü ile mükerrer suç varlığı değişkenlerinin dağılımları için istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($\chi^2=12,29$; $p<0,01$). Tablo incelendiğinde şiddet suçu işleyenlerin %60,99'u daha önce suç işlememişken, mala karşı suç işleyenlerin %66'sının mükerrer suç kaydı olduğu görülmektedir.

Tablo 25. Suç Türü ve Mükerrer Suç Sayısı İçin Ki-Kare Test İstatistiği Sonucu

		Mükerrer Suç Varlığı			χ^2	p
		1 kez	2 kez	3 ve üzeri		
Suç Türü	Şiddet	24 (%43,63)	12 (%21,81)	19 (%34,54)	10,45	0,00*
	Mala Karşı	5 (%12,82)	11 (%28,20)	23 (%58,97)		
Toplam		29	23	42	94	

*p<0,05

Suç türü ile mükerrer suç sayısı değişkenlerinin dağılımları için istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($\chi^2=10,45$; $p<0,05$). Tablo incelendiğinde şiddet suçu içinde ilk suçunu işleyenlerin oranı %43,6 iken, mala karşı suçlarda ilk suçunu işleyenlerin oranı %12,82'dir. Şiddet suçu işleyenlerde 3 ve üzeri suç kaydı bulunanların oranı %34,54 iken, bu oran mala karşı suç işleyenlerde %58,97'dir. Mala karşı suç için ilk kez işleyen 5 kişi, iki kez işleyen 11 kişi ve üç kez ve üzeri işleyen 23 kişi vardır. Analizin sonucunda mala karşı işlenen suçların düzenli bir şekilde artış gösterdiği görülmektedir.

Tablo 26. Suç Türüne Göre Katılımcıların Araştırma Ölçek ve Altboyutları İçin Medyanları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek/Altboyut	Suç Türü	n	s.o	s.t	U	z	P
KİUP	Şiddet	141	112,13	15810,50	2519,50	-	0,00**
	Mala Karşı	59	72,70	4289,50			
ASD	Şiddet	141	105,04	14811,00	3519,00	-	0,09
	Mala Karşı	59	89,64	5289,00			
KSE	Şiddet	141	96,96	13671,00	3660,00	-	0,18
	Mala Karşı	59	108,97	6429,00			
Anksiyete	Şiddet	141	98,16	13841,00	3830,00	-	0,38
	Mala Karşı	59	106,08	6259,00			
Depresyon	Şiddet	141	98,68	13914,00	3903,00	-	0,49
	Mala Karşı	59	104,85	6186,00			
Olumsuz Benlik	Şiddet	141	96,00	13536,00	3525,00	-	0,09
	Mala Karşı	59	111,25	6564,00			
Somatizasyon	Şiddet	141	97,83	13794,00	3783,00	-	0,31
	Mala Karşı	59	106,88	6306,00			
Hostilite	Şiddet	141	97,45	13740,50	3729,50	-	0,25
	Mala Karşı	59	107,79	6359,50			

**p<0,01; KİUP= Kurum İçi Uyum Puanı; ASD= Algılanan Sosyal Destek Puanı; KSE= Kısa Semptom Envanteri Puanı

Şiddet ve mala karşı suç işleyen bireylerin araştırma ölçek ve altboyutları için medyanlar arası fark Mann-Whitney U testi incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda katılımcıların kurum içi uyum toplam puan medyanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur (U=2519,50; p<0,01). Şiddet suçu işleyenlerin kurum içi uyum toplam puan medyanı en yüksektir. Bu sonuca göre şiddet suçundan cezaevinde yatan katılımcılarda iyileştirme faaliyetlerden istenen verim alınmaktadır.

BÖLÜM 4

4. TARTIŞMA

Yapılan çalışmada halen ceza infaz kurumunda bulunan; hüküm almış bireylerin, algıladıkları sosyal desteğin kurum içerisindeki uyumları ve ruhsal durumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma Metris 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü- hüküm özlü bulunan 200 bireye; Sosyodemografik Özellikler ve Veri Formunun, Ziyaret Değerlendirme Formunun, Kısa Semptom Envanterinin, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin cevaplandırılması ve katılımcıların dosyalarından elde edilen bilgilerle oluşturulan kurum içi uyum puanının değerlendirilmesi yürütülmüştür. Araştırmada yaşları 20 ile 64 yaş arasında değişen, 179 hükümlü, 21 hüküm özlü olmak üzere 200 katılımcıya ait veriler incelenmiştir.

Araştırma örnekleme; evli ve nişanlı/ilişki içinde olanlar %44, % 50,5 çocuğu olan, %50'si ortaokul-lise eğitimine sahip, %53,5'i işçi olarak çalışmakta olan bir gruptan oluşmaktadır. Örneklemin sosyodemografik bilgilerine yakından bakıldığında; %61'inin büyükşehir ve ya bir ilde, %72'sinin çekirdek ailesi ile yetişmiş bireylerden oluştuğu görülmektedir. Katılımcıların aile bilgileri incelendiğinde %80'inin annesinin, %63,5'inin babasının hayatta olduğu, annelerinin; %46'sının okuryazar değil ve % 79'unun işsiz; babalarının %64'ünün ilkökul-ortaokul eğitimine sahip, %44'ünün işçi olarak çalışan bir gruptan oluştuğu görülmüştür. Katılımcıların %87,5'i cezaevine girmeden önce ailesi ile yaşıyor olup, %82'sinin halen cezaevinde olan aile üyesi yoktur. Örnekleme oluşturan katılımcıların %88'i cezaevinden çıktıktan sonra, dışarıda onu kabul edecek aile ve yakınları olduğunu ifade etmiştir.

Araştırma örnekleminin; %89'u hükümlü, %70,5'i şiddet suçundan infazı devam eden, %53'ü ise ilk kez cezaevine girmiş bireylerden oluşmaktadır. Geriye kalan %47'lik daha önce cezaevi geçmişi olan kesimin %21'i 3 veya daha fazla kez cezaevine girmiştir. Örnekleme devam eden dava durumu olan % 27'lik bir grup mevcuttur.

Örnekleme oluşturan %80'in daha önce kendi, %85'inin ailesinin psikolojik tedavi görmediği ve %67'nin cezaevine girmeden önce ruh sağlığını iyi-çok iyi şeklinde tanımladığı, %78'inin ise cezaevine girmeden önce beden sağlığını iyi-çok iyi şeklinde tanımladığı bulgular arasındadır. Katılımcıların şu anki ruh ve beden sağlığına bakıldığında; %58'i şuan ki kendi ruh sağlığını, %67,5'i şuan ki kendi beden sağlığını orta-iyi olarak değerlendirmektedir.

Genel özellikleri bahsedilmiş örneklem grubun %71'inin aile ve yakınları ceza infaz kurumunun bulunduğu il ve ilçede ikamet etmekte olup, %86'sı aile ve yakınları tarafından ziyaret edilmektedir. Ek olarak; ziyarete gelenlerin %53,5'i anne/babadan oluşmaktadır. Ziyaret niteliğine bakıldığında; %71,5'lik kısım her ay açık görüşle, %45'lik kısım her hafta kapalı görüşle ziyaret edilmektedir. Ziyaret dışında iletişimin devamlılığını sağlayan; örneklemin telefon görüşmesi ve mektuplaşma sıklıkları incelendiğinde; her hafta telefonla görüşme yapan %60,5'lik bir grup ve hiç mektup almayan/göndermeyen %51,5'lik kısım mevcuttur. Örneklemin %82'si aile ve yakınları maddi destek almaktadır.

Yukarıda özellikleri verilen grubun algılanan sosyal destek ile ruh sağlığı alt boyutları arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı olduğu görülmüştür. Kişinin algıladığı sosyal destek ne kadar yüksek ise; kişiye ait ruh sağlığı ölçütlerinin o kadar olumlu olduğu gözlenmiştir. Beklenildiği gibi, kişinin devam eden sosyal ilişkilerinin, içeride bulunduğu süre boyunca ruhsal sağlığında koruyucu bir etkisi vardır. Literatürde de bulgularımıza eş sonuçlar görmek mevcuttur. Aile ve yakınlarından kabul gören ve destek gören bireylerin fiziksel ve ruhsal olarak daha sağlıklı oldukları (Şahin, 1999) ve kişinin bir başkası tarafından değer görüp sevilmesi, kendini bir yere ve birilerine ait hissetmesinin kişinin ruh ve beden sağlığını koruyucu etki gösterdiği bildirilmiştir (Aksüllü ve Doğan, 2004). Ek olarak; sosyal destek kavramının, kişinin psikolojik dayanıklılığı ile ilişkili olduğu ve kişinin sosyal kaynaklarının fazlalığının, psikolojik dayanıklılığında artışa neden olduğu gözlenmiştir (Groesser, 1998). Özkürkçügil (1998) tarafından 306 hükümlü/tutuklu bireyin katılımı ile yapılmış bir araştırmada; sosyal desteğe sahip olmayan bireylerin, kendilerini daha yalnız hissediyor oldukları ve depresyon düzeylerinin yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir. İnfazı süresince disiplin cezası almış bireyler ile almamış bireyler arasındaki incelenen farklılıkta; disiplin cezası almış bireylerin algıladıkları sosyal desteğin ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinin düşük olduğu bilgisi edinilmiştir (Çıvgın, 2015).

Öngörüldüğü gibi, algılanan sosyal destek üzerinde aile ile temasın açık/kapalı ziyaret yoluyla sürdürülmesi etkilidir. Gerek kapalı gerek açık görüş olsun, ‘her hafta/ her ay’ şeklinde ile ‘hiç’ arasında; kişinin algıladığı sosyal destek düzeyinde farklılık mevcuttur. İlgili literatüre bakıldığında eş sonuçların olduğu görülmüştür. Algılanan sosyal desteğin psikolojik dayanıklılık üzerindeki etkisi bilgisine ek olarak Çıvgın (2015) tarafından yapılan çalışmanın bulgularına göre ise; düzenli olarak ziyaretçisi gelen hükümlü/tutuklu bireylerin, psikolojik olarak daha dayanıklı olduğu gözlenmiştir. Yalnızlık algısının sosyal destek ile bağlantılı olduğunun bulunduğu bir başka çalışmada ise; sosyal destek kişinin ziyaretçisinin gelme durumu, gelme sıklığı ve devam eden ilişkinin ne şekilde devam ediyor olduğu ile ilişkilendirilmiş olup, dış dünya ile ilişkisi devam eden bireyin yalnızlık seviyesinin daha az olduğu saptanmıştır (Aydın, 2010). Çalışmamızda; yukarıda bahsedildiği gibi algılanan sosyal destek ile ruhsal durum arasında beklenen ilişki bulunmuştur ancak katılımcıların aile ve yakınlarının açık/kapalı ziyarete gelme durumuna göre; kısa semptom envanteri ve kurum içi uyum puanlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu durumun kişinin ziyaretçisi gelmiyor olsa dahi; bireyin kurum süresince kurduğu ikili ilişkilerin sağlamlığı ve kendi sağlıklı baş etme mekanizmaları ile açıklanabileceği düşünülmüştür. Literatürde de benzer yorumlar görmek mümkündür. İçağasıoğlu-Çoban ve Akgün’e (2011) göre; ziyaretçisi gelmemesine rağmen sosyal destek algılamayı başaran hükümlü/tutuklu bireyin algıladığı sosyal destek kurum içerisinde personel ve hükümlü/tutuklular ile kurduğu ikili ilişkiden kaynaklanıyor olabilir ki bu durum da kişinin dış dünya ile iletişimi devam etmiyor olsa dahi, kişilerin sağlıklı sosyal ağlarını güçlendirmenin ve topluma kazandırmanın başka yönleri olduğunu destekler niteliktedir. Ek olarak; hükümlü/tutuklu bireyin infazı süresince yaşadığı kaygı ve depresyon semptomlarının, kişinin kendi içsel durumları bağlantılı olabileceği savunulmaktadır (Özdemir, 1999). Önceki bilgilere paralel olarak; infaz süresince aile ve yakınlarından sosyal destek algılayan, kurumun sağladığı rehabilitasyon çalışmalarına katılan ve ailesi tarafından sık sık ziyaret edilen hükümlü/tutukluların ruh sağlığının korunarak, yeni düzenine adapte olmasını kolaylaştırdığı gözlenmiştir (Wooldredge, 1999).

Hükümlü/tutuklu bireyin algıladığı sosyal desteğin; ailesinin ceza infaz kurumundan uzakta bir ilde veya ceza infaz kurumunun bulunduğu ilde olup olmaması ile değişiklik göstermekten ziyade; kişinin aile ve yakınlarından algıladığı sosyal desteği; temasın devam edip etmiyor olması ile değerlendirdiği görülmüştür. İlgili

literatüre bakıldığında bu konu ile doğrudan ilgili bir çalışma bulunamamış olmasına rağmen; algılanan sosyal desteği kişinin inancı ile ilişkili olduğunu savunan Baştürk'e (2002) göre; algılanan sosyal destek kişinin kendini önemli ve değerli hissettiği ilişkilerinin olup olmaması ile ilişkilidir. Bu ilişkilendirme ile bizim bulgularımız düşünüldüğünde; kişinin mesafelerden ziyade temasa ve niteliğine odaklanması anlamlı görünmektedir.

Hükümlü/tutuklu bireyin aile ve yakınlarından algıladığı sosyal desteğe daha yakından bakıldığında ise; anne/baba tarafından algılanan sosyal destek ve eş/çocuklar tarafından algılanan sosyal destek öne çıkmaktadır. Arkadaşlardan algılanan sosyal destekten ziyade en öne anne/baba ile eş/çocuklardan algılanan sosyal desteğin dikkat çekmesi hükümlü/tutukluyu ziyaret edebilecek kişilerin kısıtlılığı ile ilişkili olabileceği düşünülmüştür. Ek olarak bulgularımızda; anne/baba ile temasın devamlılığına kıyasla eş/çocuklar ile temasın devamlılığının kişinin olumsuz benlik algısı üzerinde daha olumlu bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Bu durumun sorumluluk duygusu ile ilişkili olabileceği, kişinin onu yetiştiren aileye ve yetiştirilme değerlerine karşı kendini sorumlu hissetmesine bağlı geliştirdiği bir durum olarak düşünülmüştür. Literatüre bakıldığında; hükümlü/tutukluların algılanan sosyal destek düzeylerinin incelendiği bir çalışmada; aile ve yakınları tarafından düzenli ziyaret edilen katılımcıların algılanan sosyal desteğinin daha yüksek olduğu, katılımcıların bu desteği aile ve hayatındaki özel kişiden hissettiği bilgisi edinilmiştir (İçağasıoğlu-Çoban ve Akgün, 2011). Ek olarak; özel bir kişiden algılanan sosyal desteğin yüksek olmasını kanıtlar nitelikteki bir başka çalışma ise; evli hükümlü/tutuklu bireylerin, bekâr hükümlü/tutuklu bireylere göre daha yüksek sosyal destek algılayarak kurum içi adaptasyonunun daha olumlu olduğunun saptanmış olmasıdır (Jiang ve Winfere, 2006). Bu bilgilere ek olarak; geçmişte suç deneyimi olan hükümlülerin, diğer yakınlarına nazaran anne ve babaları tarafından algıladıkları reddediciliğin çok daha yüksek olduğu saptanmıştır (Oral, 2015). Bizim çalışmamızın örnekleminde de %47'lik bir kısmın geçmişte başka bir suçtan cezaevine girmiş olduğu bilgisi de dikkate alınarak anne babanın kişinin olumsuz benlik algısını tetikliyor olması kısmen anlamlı görünmektedir.

Kişinin sosyal desteği algılama biçimlerine bakılmaya devam edildiğinde; telefon görüşme sıklığı üzerindeki farklılık fark edilmiştir. Hükümlü/tutuklu birey eğer ailesi ile iki haftada bir telefonla görüşüyor ise algıladığı sosyal destek yüksek iken, bu kategorilerden daha seyrek görüşüyor ise algıladığı sosyal desteğin en düşük olduğu

görülmüştür. Bu durumun; kişinin belki hiç aranmamayı belli bir neden ile anlamlandırıp kabullenebilirken; seyrek devam eden iletişimin algıladığı sosyal desteği düşürür nitelikte olduğu düşünülmüştür. Bilgiler paralelinde; sosyal desteğin kişinin beklentisi ile alakalı olduğunu savunan Jiang ve Winfree (2006), aile ve kişi için özel olan bir kimseden alınan sosyal desteğin, kişinin beklentilerini karşıladığı ve geleceğe olumlu bir yaklaşım ile baktığını destekleyerek beklentinin önemini vurgulamıştır. Bizim bulgularımızda telefonla devam eden iletişim ve ruhsal durum arasında ilişki bulunmamış olmasına karşın ilgili literatürde iletişimin sadece telefonla bile devam ediyor olsa dahi, ailesi ve yakınları ile düzenli iletişim halinde kalabilen hükümlü/tutuklu bireylerin yalnızlık algısı daha az olduğu bilgisi desteklenmiştir (Cacioppo ve Patrick, 2008).

Ceza infaz kurumunda bir başka iletişim biçimi olarak kişilerin mektuplaşma sıklığına bakıldığında; iki haftada bir devam eden mektuplaşma sıklığı ile hiç devam etmeyen mektuplaşma durumunun farklılaştığı ve algılanan sosyal desteğin hiç mektup almayanlarda en düşük görülmüştür. Bu durumun; kişinin mektubun teslim edilebilme süresi gibi makul nedenlerle süreye takılmayarak devam eden iletişim şeklinde anlamlandırması ile hiç mektuplaşmama arasındaki farktan kaynaklı olabileceği düşünülmüştür. Cacioppo ve Patrick' e (2008) göre; bir çeşit haberleşme aracı olan mektup almak ve göndermek, kişinin yalnızlık hissetmesi/hissetmemesi ile ilişkilendirilebilir. İnfaz süresince yakınları ile mektuplaşan, yakınlarından mektup alan hükümlülerin yalnızlık algısına bakıldığında; yakınlarından mektup almayan hükümlülerin, haftada bir mektuplaşan hükümlülere göre ve yakınları ile haftada bir mektuplaşan hükümlülerin, ayda bir veya daha uzun süre zarfında mektuplaşan hükümlülere göre yalnızlık algısının fazla olduğu gözlenmiştir (Aydın, 2010).

Maddi kaynakların desteklenmesine bakıldığında ise aile ve yakınları tarafından para yatırılan katılımcıların algıladıkları sosyal desteğin daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durum belki; manevi desteğin yanı sıra somut/maddi olarak aile tarafından destekleniyor olmanın da algılanan sosyal destek üzerindeki etkisini gösterir nitelikte olabileceği düşünülmüştür. Bulgularımızda devam eden maddi desteğin ruhsal durum ile ilişkisi çıkmamasına karşın; ceza infaz kurumunda olan bireylerin, infaz sürelerince hem ekonomik açıdan kayıplar yaşadıkları hem de ruhsal sorunlar yaşadıkları bilinmektedir (Kızılkaya, 1995). Kişinin içeride maddi kaynaklarının desteklenmesi ve içerideki ihtiyaçlarını kendi kaynakları ile tamamlayabilmesi, kişinin kendini idame ettirebilme algısı üzerinde olumlu etki

yaratacağı kuşkusuzdur. Kişinin cezasının infazı sonrası tekrar topluma dönüşü ile birlikte kişinin dışarıda bıraktığı çevresindeki değişiklik, tekrar topluma manevi ve maddi uyumunu sağlayamama kaygıları olduğu bilinmektedir (Palabıyıkoglu, 2000). Ceza infaz kurumunda kendi hayatının maddi sorumluluğunu almaya devam edebilen bireyin (gerek kurum iç hizmetlerinde çalışarak, gerek aile ve yakınlarının sağladığı maddi kaynaklar ile), kurum sonrası topluma uyum sürecini daha az kaygı ile sağlayabileceği düşünülmektedir.

Çalışmamızda; algılanan sosyal destek ile genel ruh sağlığı arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Algılanan yüksek sosyal destek hem anksiyete, hem depresyon, hem olumsuz benlik, hem somatizasyon üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir. Benzer olarak; Özkürkçügil tarafından 1998 yılında yapılan çalışma sonucunda da; aile ve yakınları tarafından ziyaret edilen hükümlü/tutuklu bireylerin algılanan sosyal destek düzeylerinin daha yüksek olduğu bu bilgiye ek olarak depresyon ve yalnızlık seviyelerinde düşüş olduğu bilgisi edinilmiştir. Aile ve yakınları tarafından ziyaret edilmeyen ve destek algılamayan hükümlü/tutukluların ise daha çok depresif semptomlar gösterdikleri Özkürkçügil'in (1998) çalışmasının bulgularıyla desteklenmiştir. Araştırmamızın sonucuna göre; kişinin sosyal destek algılamasının ruh sağlığı üzerinde olumlu etkiler yarattığını biliyoruz ancak bulgularımıza göre; sosyal destek algılamamanın kişinin kurum içerisindeki uyumuna etkisinde anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Literatürde çalışmamızın bulgularından farklı olarak Toch'a (1984) göre; ceza infaz kurumunun genel yapısı, fiziki koşullarına bağlı boş zaman değerlendirilebilir faaliyetleri, kurum içi kurulan sosyal ilişkiler, kurum dışındaki aile ve yakınlarla devam eden sosyal destek; hükümlü/tutuklu bireyin ruhsal ve fiziksel sağlığında önemli rol oynadığı, Ryan ve McCabe'in (1994) bulgularına göre; kurum içerisinde boş zamanlarını kendini geliştirerek değerlendiren hükümlü/tutukluların, kurumda karşılaştıkları zorluklara daha az hostile tutumu ile karşılık verdikleri ve disiplin dışı davranış sergileyerek ceza almanın, algılanan sosyal destek ile ilişkisini ortaya koyan bir başka çalışmada ise evli/çocuklu mahkum bireylerin sosyal desteği daha çok algıladıkları için infazları süresince daha az disiplin problemi yaşadıkları görülmüştür (Acevedo ve Bakken, 2003). Ancak bizim bulgularımıza bakıldığında, ölçeğimizin sadece aile, özel bir kişi ve arkadaşlardan algılanan sosyal desteği ölçtüğü ve kurum içi uyum değişkenimizin toplam bir puandan oluştuğu düşünülerek; kişi aile ve yakınlarından sosyal destek algılamıyorsa dahi; kurum içerisinde sağlanan eğitim ve iyileştirme faaliyetlerine katılımı ile kişisel gelişimi desteklenerek veya kurum iç

hizmetlerinde çalıştırılarak maddi/manevi kazanım ile kuruma uyumu çok yönlü arttırılabilir gözöyle bakmak mümkündür. Yani bir başka deyişle, kişinin sosyal destek algılamaması, çalışmamızda kurum içi uyum kapsamında değerlendirdiğimiz disiplin problemlerini yaşaması bulgularımızla değil literatürle desteklendiği gibi kişi üzerinde olumsuz etki yaratabilecektir ancak yine kurum içi uyum kapsamında değerlendirdiğimiz; kişi için ihtiyaçlarına göre bireyselleştirilmiş uygun eğitim ve iyileştirme yöntem ve programlarla kişi üzerinde olumlu etkide yaratılabilecektir. İlgili literatüre bakıldığında; belli bir eğitim seviyesi ve üzerindeki hükümlü/tutuklu bireyin sosyal destek hissetmiyor olsalar bile kendilerini daha az yalnız hissettikleri, bu durumun kişinin kendi farkındalığı ve doğru baş etme mekanizmaları ile ilişkili olabileceği savunulmuştur (Aydın, 2010). Eğitimin önemini vurgulayan önceki bilgiye paralel olarak; lisans ve üstü eğitim seviyesine sahip bireylerin bir infazları süresince baş etme mekanizmaları, davranışlarının sorumluluğunu alma ve kabullenme becerilerinin daha yüksek olduğu, eğitim seviyesi ilkokul ve altı olan bireylerin ise daha düşük olduğu (Çıvgın, 2015) ve eğitim seviyesi düşük olan bireylerin, suç davranışını sergilemeleri belli bir eğitim seviyesinin üzerindeki bireylere nazaran daha yüksek olduğu gözlenmiştir (Akçan ve ark., 2000). Geçmiş çalışmalardan edindiğimiz profillere bakarak, aile ve yakınlarla ilişkilerin kurum tarafından desteklenerek kolaylaştırılması; özellikle eş ve çocuklarla bağını sürekli kılınması, bireyselleştirilmiş eğitimin ve iyileştirmenin desteklenerek arttırılması; kişilerin kurum içi uyumunu arttıracak gibi infaz sonrası hayatı içinde ek kazanım getireceği düşünülmektedir.

Kişinin ilk suçunu işlediği yaş ile suçun mükerrer olması arasında anlamlı bir ilişki olduğunu, bulgularımızda; ilk suçu 18 yaş ve altında kayda geçen bireylerin 3 veya daha fazla kez ceza infaz kurumu geçmişi olurken, ilk suçu 19 yaş ve üzerinde kayda geçenlerin 1 ve 2 kez cezaevine girdikleri şeklinde saptanmıştı. Bu durumun; farklı yaşın getirdiği farklı tutum ve önem sıralamalarına bağlı olarak, mükerrer suçun alt kültüre alışma tanımlaması olan marjinalleşme cezaevlileşme ile ilişkili olabileceği düşünülmüştür. Hükümlü/tutukluların infazları süresince; cezaevinin genel önleme kapsamında olan kişiyi caydırıcı etkisinden etkilenmelerinden ziyade, suç ve suçluluğun öğrenildiği olumsuz öğretici etkisinden etkilendikleri gözlenmekle beraber bir başka deyişle mükerrer suçluluğa olanak sağladığı savunulmaktadır (Kury ve ark., 2003). Dışarıda devam eden hayattan tamamen kopmadan bir parçası kalmak, özellikle çevre ile şekillenmeye kısmen daha açık sayılabilecek grup olan, 18 yaş ve altı grup için marjinalleşme cezaevlileşme olgusunun önlenmesi adına önem kazanmaktadır.

Aile bağları sağlam olan ve bu bağları devam ettirebilen bireylerin, infaz kurumunda kurum kural ve döngüsüne daha rahat adapte olabildikleri ve cezaevi alt kültürüne alışmaktan ziyade, içeriği verimli geçirme çabası içinde oldukları bilinmektedir (Wright ve ark., 2001). Daha önce cezaevi tecrübesi olmayan ve daha önce cezaevi tecrübesi olan bireyler karşılaştırıldığında; ilk kez suça karışmış ve cezaevine girmiş bireylerin psikolojik dayanıklılık seviyesi daha önce suç geçmişi olan bireylere nazaran daha yüksek bulunmuş olup, bu durum bireylerin yaptığı davranışın yanlılığı ve gerçekliği ile yüzleşip kabullenerek baş etme mekanizmaları geliştirmiş olabileceği ile ilişkilendirilmiştir (Çıvğın, 2015). Bu bilgi ışığında ilk kez cezaevine 18 yaş ve altında giren bireyin psikolojik dayanıklılığının sağlam olmaması ve yeterli sosyal destek kaynağına sahip olmamasının kişiyi cezaevi alt kültürüne yönlendirmesi ve mükerrer suçluluğa öncü olması anlamlı görünmektedir.

18 yaş altı suça sürüklenenlerin kurum içi uyumundaki yoğunluk, ilk suçunu 19 yaş ve üzerinde işleyenlere göre daha düşüktür. Yani suça erken yaşta sürüklenenler, infaz kurumunun sunduğu iyileştirme seçeneklerine daha az ilgi göstermektedirler. İnfaz kurumunun sunduğu eğitimlere ve kurslara katılım gösteren bireylerin; kurs ve eğitimler sayesinde kendilerini geliştirmelerine olanak sağlamasına ek olarak; faaliyetlerin sorunlarından bir nebze de olsa uzaklaşmalarına yardımcı olduğunu ifade ettikleri öğrenilmiş olup kişinin kendisine bir şeyler katma isteğiyle de ilişkilendirilmiştir (Yıldız, 2009). Bu bilgi ışığında 18 yaş altı suça sürüklenenlerin, yaşının getirdiği bilişsel çıkarımlar ile geleceğe yönelik değil bugüne yönelik anlık kazançlar içeren davranışsal örüntüler sergilemesini anlamlı kılmaktadır.

18 yaş altında suça sürüklenen kişilerin sosyal destek algıları, ilk suçu işlediğinde 19'dan büyük olanlara göre daha düşük bulunmuştur. Bulgumuza doğrudan eş veya karşıt bir literatür bulunamamış olmakla beraber bu durum akla temel bir olasılığı getirmiştir. Suça sürüklenen çocuğun zaten var olan sosyal destek kaynakları suç işlemeden önce zedelendiği için erken yaşta suça sürüklenmesine sebep olmuş olabilir ve zedelenmiş aile ve sosyal kaynaklarından destek hissetmiyor olabilir. Olasılık olarak varsayabileceğimiz bu durum Myner (1998) tarafından; 18 yaşından önce kayda geçmiş suçu olan bir grup suça sürüklenen çocuğun aile ile yaşamama, eğitimine düzenli devam etmeme, madde kullanım öyküsü olması ve çete üyeliği gibi durumların mükerrer suçu öngörücü faktörleri bulgusu ile örtüşmektedir. Öter'in (2005) bulgularına göre; birden fazla suç kaydı olan, suça sürüklenen çocukların cezaevi öncesindeki ebeveynleri ilişkileri değerlendirildiğinde; yarısından fazlasının

ailesi ile iyi bir iletişim biçimi olmadığı bilgisi edinilmiştir. Aile ve sosyal kaynaklara ek olarak; suça karışma yaşının erken olmasının mükerrer suçluluğu öngördüğü bilinmektedir (Börekçi, 2012). Ek olarak; ceza infaz kurumuna girmek ve kişinin bildiği tüm düzeninin değişmesi kişi üzerinde olumsuz ruhsal etkiler yaratabilmekle beraber; kişinin bu süreci sağlıklı atlatabilmesi ve sağlıklı baş etme mekanizmaları geliştirebilmesi adına, aile ve yakın desteği önem kazanmaktadır (Akgün ve Duyan, 2013). Bu noktadan hareketle; mükerrer suçu öngördüğü düşünülen hayata yanlış katılımın içeride de devam etmemesi adına, doğru kişilerden algılanacak olan sağlıklı bir sosyal desteğin önemi bir kez daha karşımıza çıkmaktadır.

18 yaş altı suça sürüklenenlerin kısa semptom envanterine göre genel ruhsal durumunun, 19 yaş üstünde suç işleyen bireylere göre daha olumsuz bir profil sergilemektedir. Bu olumsuz profil tüm alt boyutlarda izlenmektedir. İlk suçu 18 yaş altında kayda geçenlerle, 19 yaş üstü kayda geçenler arasında hem anksiyete, hem depresyon, hem olumsuz benlik, hem somatizasyon, hem hostilite üzerinde tablo daha olumsuzdur. Suçu 18 yaş altı ve 19 yaş üstü kayda geçen bireylerden elde edilen verilerin; kişinin cezaevine girdikten sonraki ve infaz süreci boyunca olduğu dikkate alındığında, kişinin ruh sağlığının ilk belirtilerinin cezaevinden önceki durumunun bilinmiyor olması kilit bir noktadır. Bu nokta akla; belki psikopatolojik özellikleri daha yüksek bireyler daha erken suça sürükleniyordur ve daha düşük sosyal destek algılıyordur, ek olarak içeride de kuruma uyum sağlayamayarak iyileştirme faaliyetlerine daha düşük performans gösteriyor olabilirler fikrini getirmektedir. İlgili literatüre bakıldığında; antisosyal kişilerin, normal bireylere göre suça daha yatkın olduğu (Özmenler, 1995), ek olarak antisosyal kişilik bozukluğuna sahip bireylerin erken yaşlarda ve ağırlıklı olarak şiddet içeren suçlardan kaynaklı suça sürüklendiği gözlenmiştir (Forth ve ark., 1990). Suç davranışının psikopatoloji ile ilişkisini açıklayan bir başka çalışmaya göre; çalışmaya katılan, ceza infaz kurumunda kalan bireylerin %25-%50 arasında sınır kişilik bozukluğu tanısı olduğu görülmüştür (Sansone ve ark. 2012). Ruiz-Hernandez'in (2015) bulgularında ise, şiddet uygulama suçundan cezaevinde bulunan erkekler ile mala zarar verme suçundan cezaevinde bulunan erkeklerin karşılaştırıldığı çalışmada; şiddet içeren suç sergileyen bireyler, mala zarar verme suçunu sergileyen bireylere göre yüksek düzeyde sınır kişilik bozukluğu örüntülerine sahip oldukları görülmüştür. Bilgiler ışığında; kişilerin psikopatolojik özelliklerine bağlı olarak suça erken sürüklenmeleri ve gerek dışarıda

gerekse kurum içerisinde uyum konusunda problemler yaşıyor olabilecekleri anlamlı görünmektedir.

Mükerrer suç işleyen bireylerin, ilk suça 18 yaşından önce sürüklendiği çalışmamızda bulunmuştu. Yine bu bireylerin iyileştirmeye katılımında daha az ilgili, sosyal destek algılarının daha düşük, genel ruh sağlığı ölçütlerinde anksiyete ve somatizasyon hariç daha olumsuz bir tablo sergiledikleri görülmüştür. Yani ilk suça 18 yaş altı sürüklenenlerin ve mükerrer suç işleyenlerin, ilk suç yaşı 19 yaş ve üstü olup tek suç işleyen gruba göre farklı bir profilleri olduğunu bulgularımıza dayanarak ifade edebiliriz. Literatürde de benzer bulgular bulmak mümkündür. Suç ve suç işleme davranışına yakından bakıldığında; sosyal destek ve algının öneminin büyük olduğu ve uygun ve doğru sosyal destekteki artışın suç davranışını azaltıcı etki yaratacağı Reid (2006) tarafından savunulmaktadır. Hükümlü/tutukluların algıladıkları sosyal destek ve işledikleri suç arasındaki ilişkiye bakıldığında; daha önce suç geçmişi olan bireylerin sosyal desteği algılamalarını düşük olduğu bilgisi edinilmiştir (Çıvgın, 2015). Suç ve mükerrerliğe yaş bağlamında bakıldığında; Farrington'un (1992) bulgularına göre 10 yaşından 16 yaşına kadar bir süreçte ceza infaz kurumunda kalmış çocukların yarısından fazlası 17 yaşından 25 yaşına kadar bir süreçte tekrar cezaevine girmişlerdir. Ek olarak; Gürlü'nün (2005) çalışma bulgularına göre cezaevinde bulunan çocukların yarıdan fazlasının daha önce suç geçmişi olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Bir başka çalışmaya göre ise; suçu 18 yaşından önce kayda geçen bireylerin, yaşları itibari ile cezaevinin caydırıcı özelliğinden ziyade, pekiştirici etkisinden etkilenerek; alt kültürle sosyalleşmelerinin tekrar suç işleme olgusunun devam etmesine yol açtığı bilinmektedir (Tunceroğlu, 2015). Bu bilgi ışığında bulgularımıza suç 18 yaşından önce kayda geçen bireylerin hayata olmasını beklediğimiz yerden katılım yapmadıkları ve doğru bağlarının erken zedelendiği varsayılarak; suça sürüklenen çocukların kazanımı için doğru desteğin ve iyileştirme politikalarının önemi bir kez daha karşımıza çıkmaktadır.

Mükerrer suçun miktarında göre baktığımızda algılanan sosyal destek, kısa semptom envanteri ve alt boyutları ile ilgili hostilite alboyutu dışında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Ancak literatürde; ilk kez cezaevine giren bireylerin, daha önce cezaevi geçmişi olan bireylere göre daha fazla hostilite semptomları gösterdikleri saptayan Çıvgın (2015), bu durumu; kişinin yeni girdiği ortamı tanımlama ve alışma süresince hissettiği duygular ile bağlantılandırılmıştır. Ek olarak bir başka bulguda ise; daha önce cezaevi tecrübesi olan bireylerin depresif semptomlarının, umutsuzluk

hostilite içeren düşüncelerinin ilk kez cezaevine giren bireylere göre daha fazla ve belirgin olduğu gözlenmiş olup, bu durum kişilerin hürriyetlerinden tekrar yoksun kalmalarının getirdiği semptomlar olarak değerlendirildiği bilgisi mevcuttur (Görgülü, 2009). Bilgiler ışında bizim bulgularımıza bakıldığında; örnekleminin yarısından fazlası ilk kez cezaevine giren kesim olduğu için ve 1'den fazla kez suça karışan bireylerin bulgularımızdaki profillerine bakılarak mükerrer suç işleme tutumu içerisinde oldukları şeklinde değerlendirebileceğimizden literatür ile eş desteklenmiyor olabilir. Özetle; 1 veya 2 defa suça karışanların iyileştirmeye katılıma dair ilgileri hala bulunmaktayken; 3 ve daha fazla suç geçmişi olanlar daha farklı bir alt grup gibi düşünülebilir.

Ruh sağlığına ilişkin ölçütler, algılanan sosyal destek, ilk suç yaşı ve diğer demografik değişkenler arasında hangilerinin kurum içi uyumu yordadığı incelendiğinde; tüm bu sayılan değişkenlerin içerisinde ilk suç yaşının ne kadar erken kayda geçtiği, kurum içi uyumda yani iyileştirme faaliyetlerine katılımında görülen farklılıkların %22'sini açıklamaktadır. Demek ki 18 yaş atlı suça sürüklenen bu araştırma örneğinde ulaşıldığı üzere; bu bireyler yetişkin yaşlarına geldiklerinde artık iyileştirme etkinlikle daha az ilgi gösteriyor olabilirler. Daha önce cezaevi geçmişi olan bireylerin incelendiği bir çalışmada; bireylerin işledikleri suçun niteliği ve sayısına göre kuruma adaptasyon sürelerinde ve ruhsal durumlarında farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (Wooldredge, 2008). Ek olarak; geçmişinde adli bir bağlantısı olanlar ve tekrar suç işleyen bireylerin sorumluluk almaya yaklaşımları (maddi/manevi) ilk kez suç işleyen bireylere göre daha düşük bulunmuştur (Yıldız, 2009). Bulgularımızda ilk suç yaşı 18 ve altında kayda geçen bireylerin, 19 yaş ve üzeri kayda geçen bireylere göre önemli oranda farklılaştığı dikkate alınarak ceza infaz kurumuna defalarca girmenin, literatürün de desteklediği olumsuz etkilerini daha fazla yaşayacak olmaları kaçınılmazdır. Birçok değişken arasında en fazla etkiye sahip olan ilk suç yaşı ise, erken dönemde rehabilitasyona daha fazla ağırlık, 18 yaş altı için hürriyeti kısıtlayıcı tedbirlere alternatif yaklaşımlar seçenek olarak değerlendirilebilir.

Ruh sağlığına ilişkin ölçütler, kurum içi uyum, ilk suç yaşı ve diğer demografik değişkenler arasında hangilerinin algılanan sosyal desteği yordadığı incelendiğinde ise; aile ve yakınları daha sıklıkla para yatıranların, daha sık mektup alan/yollayanların, aile ve yakınları ile daha sık telefonla görüşmelerin ve de depresyon düzeyi daha düşük olanların daha yüksek sosyal destek algıladıkları görülmektedir. Algılanan sosyal destekte görülen farklılıkların yukarıda bahsi geçen değişkenler

%24'ünü açıklamaktadır. Toch ve Adams (1986), infaz süresince kurum kurallarına uymakta güçlük çeken ve disiplin cezası alan hükümlü/tutuklu bireylerin disiplin cezası almayan bireylere göre daha fazla psikolojik semptom gösterdiklerini belirtmiştir. Sosyal destek kaynağı az ve yetersiz bireylerin suç davranışını sergileme olasılıklarının, aile ve yakınları tarafından desteklenen bireylere göre daha yüksek olduğu bilinmektedir (Thomas, 1970). İnfaz süresince aile ve yakınlar ile iletişimin devamlılığı ve tarafından ziyaret ediliyor olmak, hükümlü/tutulu bireyde olumlu etki yaratmaktadır (İçağasıoğlu-Çoban ve Akgün, 2011). Dışarıda devam eden bir hayatın parçası olan, dış dünya ile iletişimi devam eden evli/çocuklu bireylerin, kurum süresince daha disiplinli ve uyumlu oldukları gözlenmiştir (Acevedo ve Bakken, 2003). Tüm bu bulgular ve bilgiler ışığında, kendi aralarında farklı profil sergilediği gözlenen; ilk suçunu 18 yaş altında işlemiş bireyler ile ilk suçunu 19 yaş ve üzerinde işlemiş bireylerin gerek ruhsal durumlarındaki farklılıklar ve sosyal desteği algılama farklılıkları gerekse kurum içerisindeki uyumları anlamlı görünmektedir. O halde aile ile temas vasıtalarının kurum tarafından desteklenmesi ve kolaylaştırılması algılanan sosyal desteği olumlu yönde etkileyecek bir kanaldır.

Mükerrer suç ve suç tipi arasında da anlamlı farklılıklar görülmüştür. Şiddet suçu işleyenler, sıklıkla literatürde de desteklediği üzere tek suç neticesinde ceza evine girmişlerken, mala karşı suç çok daha tekrar eden bir karakterde görülmektedir (Çıvgın, 2015). Bu durum akla gelen ilk fikir olarak; şiddet suçunun bir anlık istek, talep, öfke veya dürtü ile kaynaklanmış olabileceği ancak mala karşı suçların ise daha planlı ve devamlılık ile eyleme geçilerek işlenmiş suç olabileceğini düşündürmüştür. Literatüründe desteklediği gibi; tekrar suç işleme davranışı daha çok mala karşı işlenen suçlarda görülmektedir (Eisenberg, 1986). Suç kaydı 18 yaş altı olan ve tek suç nedeni ile cezaevine giren çocukların anlık dürtüden kaynaklı olabilecek suçlar işlerken, mükerrer suç işleyen grubun plan içeren suçlardan kaynaklı cezaevinde oldukları görülmüştür (Tunceroğlu, 2015). Bulguları sonucu eğitim seviyesi ile suç türleri arasında ilişki olduğu ve bu ilişkinin mükerrer suç yordadığını saptayan Yıldız (2004), eğitim seviyesi düşük bireylerin daha çok mala karşı suç işlediklerini gözlemlemiştir. Bu bilgiler ışığında bulgularımız literatüründe desteklediği gibidir. Mükerrer suç daha detaylandırarak baktığımızda ise; şiddet suçunun genelde tek ve ilk suç kaydı olduğu görülürken, mala karşı suçların daha çok kariyer niteliğinde 3 ve daha fazla tekrarlayan özellikte olduğu görülmüştür. Mükerrer suçun mala karşı suçla başladığını belirten bir başka çalışmada ise; Kızmaz'ın (2006) çalışmasında mükerrer

suç işlemiş katılımcıların yarısından fazlasının ilk suçunun mala karşı suç olduğu ve sonrasında suçun niteliğinin arttırılarak devam ettiği görülmüştür.

Buraya kadar şiddet suçunu işleyenlerle mala karşı suç işleyenlerin farklı özellikler gösterdiklerinden söz etmiştik. Şiddet suçu işleyenlerin kurum içi uyumunun yüksek olduğu ve iyileştirme faaliyetlerine katılımında da mala karşı suç işleyenlere göre daha yoğun katılım gösterdikleri görülmektedir. Bu durum şiddet suçu işleyenlerin bir anlık dürtü ile yaptıkları davranış sonrası pişmanlıkları ve tekrar hayata katılımında bulunmak istemeleri ile ilişkili olabilir. Bir kez suç işlemiş bireylerin ceza infaz kurumu ve personeli ile ilgili algısına bakıldığında; şiddet suçu işlemiş grubun personel ve kurumu daha olumlu ve davranışların görevlerinden kaynaklı yapılan davranışlar olarak değerlendirdikleri görülmüştür (Yıldız, 2009). Şiddet suçu işleyen bireylerin kendi aralarında farklılaştığı bir bulguya göre; şiddet içeren suç türü kapsamında değerlendirilen yaralama ve öldürme suçlarından infazı devam eden bireyler; ceza infaz kurumu kurslarına en çok katılım gösteren bireylerken, bir başka şiddet içeren suç türü kapsamında değerlendiren cinsel suçtan infazı devam eden bireylerin en az katılım gösterdiği saptanmıştır (Yıldız, 2009). Bununla beraber; mala karşı ve şiddet suçu olarak baktığımızda, iki suçlu grubun algılanan sosyal destek ile kısa semptom envanteri ve alt boyutlarında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Ancak Görgülü ve Tutarel-Kışlak (2014) tarafından yapılan çalışmanın bulgularına göre; mala karşı suç olarak değerlendirilen hırsızlık suçundan infazı devam eden bireylerin, diğer suç gruplarına göre daha fazla hostilite içeren tutum ve düşüncelere sahip oldukları gözlenmiştir. Çalışmanın bulgularının, bizim bulgularından farklı olması; katılımcılarımızın yüksek çoğunluğunun şiddet içeren suç gruplarından oluşması ve yalnızca %29,5'inin mala karşı suç işleyen gruptan olması ile ilişkili olabileceği düşünülmüştür.

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmamızda belli sınırlılıklar mevcuttur. Araştırmanın örneklem grubunun; yarısından fazlası hükümlü, yarısından fazlası şiddet suçundan cezaevinde bulunan kimselerden oluşmaktadır. Yine aynı örneklemin; yarısından daha azı evli/devam eden bir ilişkiye sahip ve ziyarete gelen yakınlar ağırlıklı olarak anne-babadan oluşmaktadır. Ek olarak; araştırmamız yalnızca Metris 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan 179 hükümlü, 21 hüküm özlü erkek bireyle ve bu bireylere uygulanan ölçekler ile sınırlıdır. Bu sebepten elde edilen bulgular bu bilgiler ışığında değerlendirilmiştir. Araştırmanın ölçmeyi hedeflediği sosyal desteğin ruh sağlığı üzerindeki etkisi beklenildiği gibi çıkmış olup elde edilen bulgulara bakılarak sosyal desteğin önemi, çok yönlü kazanım açısından bir kez daha vurgulanmıştır. Çalışmamızın bulgularına bakarak; ceza infaz kurumunda kalan bireylerin aile ve yakınları tarafından ziyaret edilmelerinin algıladıkları sosyal destek üzerindeki doğrudan etkiye sahip olduğunu gördük. Bu bilgi ışığında; ziyaretin niteliğinin (açık/kapalı ziyaret) gerekli şartlar ile desteklenmesi ve belki suça sürüklenen çocukların ağırlıklı olarak açık görüş ile aile ve yakınları ile temasının devam edebilmesi topluma kazanım açısından etkili bir adım olacaktır. Ek olarak; aile ve yakınları ile mektup ve telefonla devam eden iletişimin de sosyal desteğin algılanmasındaki etki dikkate alınarak; ücret karşılığı (telefon kartı ücreti, posta ücreti) olan bu iki iletişim biçiminde, yetersiz maddi kaynaklara sahip hükümlü/tutuklu bireylerin kaynaklarına destekte bulunacak çözümler üretmek/üretebilmek, kişinin aile ve yakınları ile temasının devamlılığını destekler nitelikte olacağı düşünülmektedir. Çalışmamıza katılan katılımcıların yarısından fazlasının çocuğu olduğu ancak bu bireylerin yarısından daha azının devam eden bir evliliği olduğu bulgularımız arasındaydı. Devam etmesinde yararı olduğunu bulduğumuz aile ve yakınlar ile teması destekleyici bir başka yöntem ise

çocuklar ile özel görüşme olabilir. Ödül yönetmeliğince; kurum şart ve yönetmeliğine uygun şartlar ile eşleriyle mahrem görüş yapabilen evli hükümlü/tutuklu bireyler gibi, evli olmayan hükümlü/tutuklu bireylerin ise çocukları ile, yine kurum şart ve yönetmeliğine uygun düzenlenebilecek özel bir alanda cezaevi uyarılarına maruz kalmaksızın görüşebilmeleri gerek dışarıdaki çocuk için gerek ise içerideki ebeveyn için iletişimin devamı ve niteliğini arttırıcı etki göstereceği düşünülmektedir. Çalışmamızın bir diğer önemli bulgusu ise ilk suç yaşı ve suç devamının birbiri ile ilişkisiydi. Kişinin sosyal destek kaynaklarının sağlandığı yerin mükerrer suç üzerindeki etkisinden söz etmiştik. Bu bağlamda suça sürüklenen çocukların sağlıklı ve sağlam sosyal destek kaynakları olmasının imkânlar doğrultusunda desteklenmesi, mükerrer suçluluğu azaltıcı etki göstereceği düşünülmektedir. Sonuç olarak çalışmamızın tüm bulgularına göre; ilk suç yaşı ve suç tipi mükerrer suçu yordamakla beraber; kişiyi topluma kazandırma ve ruhsal iyilik hali noktasında, aile ve yakınları ile iletişiminin devam ederek algılayacağı sosyal desteğin ve iyileştirme protokolleri ile kazanımları önem teşkil etmektedir.

KAYNAKLAR

- Acevedo, K. C., Bakken, T. (2003). Women Adjusting To Prison: Disciplinary Behavior And The Characteristics Of Adjustment. *Journal of Health & Social Policy*, 17(4), 37-60.
- Adalet Bakanlığı Hukuk Sözlüğü, <http://www.sozluk.adalet.gov.tr/> Web Adresinden Aralık 2017 Tarihinde Alınmıştır.
- Akçan, A., Akçan, F., Balcıoğlu İ. (2000). İstanbul Kapalı Cezaevlerindeki Erkek Adli Tutuklu ve Hükümlülerde Cezaevi Öncesi Alkol ve Madde Kullanma Sıklıkları. *Bağımlılık Dergisi*, 1:12-16.
- Akdaş Mitrani, A. (2017). Türkiye’de Ceza İnfaz Kurumlarında Psiko-Sosyal Rehabilitasyonun Dünü, Bugünü, Yarını. *Adli Psikoloji* 101-127. İstanbul: Nobel Yayınları.
- Akdaş, A., Oral, G. (2006). Akademik Bir Disiplin ve Uygulama Alanı Olarak Adli Psikoloji. *Türk Psikoloji Yazıları*, 9 (17) 71-90.
- Akgün, R., Duyan, V. (2013). Kadın Hükümlülerin Ceza İnfaz Kurumunda Yaşadıkları Sorunlar ve Başa Çıkma Tarzlarının Belirlenmesi: Eskişehir Çifteler Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Örneği. *Adli Bilimler Dergisi*.
- Akpınar A. (2007). Ergenlik Döneminde Obsesif Kompulsif Bozukluğun Yaygınlığı. Yayınlanmış Uzmanlık Tezi, T.C. Sağlık Bakanlığı Şişli Etfal Eğitim Ve Araştırma Hastanesi Psikiyatri Kliniği, İstanbul.

- Aksüllü, N., Doğan, S. (2004). Huzurevinde Ve Evde Yaşayan Yaşlılarda Algılanan Sosyal Destek Etkenleri İle Depresyon Arasındaki İlişki. *Anatolian Journal Of Psychiatry*, 5, 76- 84.
- Agnew, R. (2006). *Why Do Criminals Offend?: A General Theory of Crime and Delinquency*. Roxbury Los Angeles, CA.
- Ali, A. Ghosh, S., Strydom, A., Hassiotis, A. (2016). Prisoners with Intellectual Disabilities and Detention Status. Findings from a UK Cross Sectional Study of Prisons. *Research in Developmental Disabilities*, 53-54, 189-197.
- Andrews, D. A., Bonta, J. (2010). *The Psychology of Criminal Conduct*. New Jersey: LexisNexis.
- Aral, F. (1997). Suçta Etken Olabilecek Kişilik Boyutlarının İncelenmesi. Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul.
- Aydın, İ. (2010) Cezaevi Hükümlülerinin Yalnızlık Düzeyleri Ve Ruhsal Belirti Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Baştürk, D. (2002). *Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğrencilerde Algılanan Sosyal Desteğin Akademik Başarı Üzerine Etkisi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Benda, Brent B., Robert F., Corwyn Ve Nancy J. Toombs, (2001), Recidivism Among Adolescent Serious Offenders: Prediction Of Entry Into The Correctional System For Adults, *Criminal Justice And Behavior*, Vol.28 No.5, 588-613.
- Boğa, S. (2016). *Cezaevi Hükümlülerinin Ruhsal Belirtileri Ve Stresle Başa Çıkma Tarzlarının İncelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Toros Üniversitesi, Mersin.

- Börekçi E. (2012). *Suçta Sürüklenen Çocuklarda Suç Geçmişi İle Aile Ve Akran Etkisinin Mükerrer Suçluluğa Etkisi: Ankara İli Örneği*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Bilimleri Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Cacioppo J. T., Patrick W. (2008). *Loneliness*. New York London: W. W. Norton&Company.
- Canter, D. (2010). *Forensic Psychology: A Very Short Introduction*. Oxford Press, New York.
- Canter, D. (2011). *Suç Psikolojisi*. Ankara: İmge Kitapevi
- Capaldi, D., Patterson G. (1996). Can Violent Offenders Be Distinguished From Frequent Offenders: Prediction From Childhood To Adolescence, *Journal Of Research In Crime And Delinquency*, 33, 206-231.
- Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun-5275 Sayılı Kanun (2004, Aralık). T.B.M.M.
- Clemmer, D. (1940). *The Prison Community*. Boston: The Christopher Publishing House.
- Clemmer, D. (1970). "Prisonization", *The Sociology Of Punishment And Correction* (Ed. Norman Johnston V.D), New York: John Wiley And Sons, Inc.
- Cottle, C., Ria J.L., Heilbrun K. (2001). The Prediction Of Criminal Recidivism İn Juveniles. *Criminal Justice And Behavior*, 367 – 374.
- CTE. (2017). Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı hakkındaki Kanun, <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/5275.htm/> Web Adresinden Aralık 2017 Tarihinde Alınmıştır.
- CTE. (2017). Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/06/20050617-4.htm/> Web Adresinden Aralık 2017 Tarihinde Alınmıştır.

- CTE. (2017). Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevlerinde Hükümlü ve Tutukluların Dışarıdaki Yakınlarıyla Telefonla Görüşmeleri Hakkında Yönetmelik, https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/belge/um_telefon.pdf/ Web Adresinden Aralık 2017 Tarihinde Alınmıştır.
- CTE. (2017). Hükümlü Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/03/20130330-3.htm/> Web Adresinden Aralık 2017 Tarihinde Alınmıştır.
- CTE. (2017). Ceza İnfaz Kurumlarında Psiko-Sosyal Servis Faaliyetleri, <http://www.cte.adalet.gov.tr/> Web Adresinden Aralık 2017 Tarihinde Alınmıştır.
- CTE. (2017). Ceza İnfaz Kurumlarında Eğitim Servisi Faaliyetleri, <http://www.cte.adalet.gov.tr/> Web Adresinden Aralık 2017 Tarihinde Alınmıştır.
- CTE. (2017). Ceza İnfaz Kurumlarında İş Yurtları Kurumu, <http://www.cte.adalet.gov.tr/> Web Adresinden Aralık 2017 Tarihinde Alınmıştır.
- CTE. (2017). Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/04/20060406-1.htm/> Web Adresinden Aralık 2017 Tarihinde Alınmıştır.
- Çaynak, S., Kutlu Y. (2016). Bir Grup Tutuklu Ve Hükümlünün Ruhsal Belirtileri İntihar Olasılığı Ve Başa Çıkma Yolları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17(2):93-98
- Çeçen, A. (2008). Öğrencilerin Cinsiyetlerine Ve Ana-Baba Tutum Algılarına Göre Yalnızlık ve Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 415-431.
- Çıvgın, U. (2015). *Hükümlülerin Suç Ve Kaldıkları Cezaevleri Türlerine Göre Ruh Sağlıklarının, Psikolojik Başatma ve Psikolojik Dayanıklılıklarının İncelenmesi, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi*. Gediz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, İzmir.
- Demirbaş, T. (2008). *İnfaz Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Demirbaş, H. (2017). Suç ve Psikopatoloji. *Adli Psikoloji*, 153-172. İstanbul: Nobel Yayınları

- Derogatis, Lr. (1992). *The Brief Symptom Inventory-Bsı Administration, Scoring And Procedures Manual-I*. Usa, Clinical Psychometric Research Inc.
- Derogatis Lr., Lazarus L. (1994). Scl 90-R Brief Symptom Inventory And Matching Clinical Rating Scales. *The Use Of Psychological Testing For Treatment Planning And Outcome Assessment (Ed. Maruish M.E.), Lawrence Erlbaum Associates*, 217-248.
- Dönmezer, S., Erman, S. (1987). *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım*. İstanbul: Beta.
- Eisenberg, M. (1986). *Release Outcome: Repeat Offenders Austin: Texas Board Of Pardons And Parole*.
- Eker D., Arkar H., Yıldız H. (2001). 'Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin Gözden Geçirilmiş Formunun Faktör Yapısı, Geçerlilik Ve Güvenilirliği', *Türk Psikiyatri Dergisi*,12:1,17-25.
- Eker, D., Arkar, H., (1995b). Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin Faktör Yapısı, Geçerlik Ve Güvenilirliği. *Türk Psikoloji Dergisi*, 34:45-55.
- Erkunt, A.Ç. (2003). *Associates Of Social Deviance And Violence Among Prisoners, Yüksek Lisans Tezi*, Orta Doğu Teknik Üniversitesi , Ankara.
- Fazel, S. & Danesh, J. (2002). Serious Mental Disorder İn 23000 Prisoners: A Systematic Review Of 62 Surveys, *The Lancet*, 359(9306), 545-50.
- Farrington, David P. (1992). *Predicting Individual Crime Rates, Prediction And Classification*. Chicago: University Of Chicago Press, 53-101.
- Forth Ae., Hart Sd., Hare Rd. (1990). Assessment Of Psychopathy İn Male Young Offenders. *Psychological Assessment. A Journal Of Consulting And Clinical Psychology*, 2: 342- 344.

- Ganellen, R., Blaney, P. H. (1984). Hardiness And Social Support As Moderators Of The Effects Of Life Stress. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 47 (1), 156-163.
- Gendreau, P., Little T., Goggin C. (1996). A Meta-Analysis Of The Predictors Of Adult Offender Recidivism: What Works!. *Criminology*, 4, 575.
- Giddens, A. (2000). *Sosyoloji*. Ankara: Ayraç Yayınları
- Görgülü, T. (2009). *Tutuklu Ve Hükümlü Erkek Bireylerin Depresyon Düzeyleri, Boyun Eğici Davranışları Ve İntihar Olasılıklarının İncelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Görgüllü, T., Tutarel-Kışlak, Ş. (2014). Erkek Hükümlü Tutukluların Boyun Eğici Davranışları, Depresyon Ve İntihar Olasılıkları. *Nöropsikoloji Arşivi*, 51, 40-45.
- Groesser, S. A. (1998). *The Relationship Of Hardiness And Perceived Social Support To Nurses' Appraisals Of Stress*. Master Of Science In Nursing. The Grand Valley State University, Allendale.
- Güngör, A. (1996). *Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Destek, Negatif Yaşam Olayları, Öfkenin İfade Edilme Biçimiyle Kendini Suçlamanın Fiziksel Sağlık Ve Sosyal Uyumla Olan İlişkilerinin İncelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gürler, A. (2005). *Çocuğun Suça Yönelmesinde Aile Faktörünün Ve Akran Gruplarının Rollerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Hamurcu, K. (2008). Türk Hukukunda Hükümlü Ve Tutukluların Çalıştırılması, *Sesleniş Dergisi*, 6, 72.

- Hayes, L. M., Rowan, J. R. (1998). National Study Of Jail Suicides: Seven Years Later. Alexandria, Va: National Center On Institutions And Alternativesç Sponsored By National Institute Of Corrections, *U.S. Department Of Justice*.
- İçağasıoğlu-Çoban, A., Akgün, R. (2011). Ankara Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Kalan Kadın Hükümlülerin Psikososyal Durumlarının Saptanması Ve Sosyal Desteklerinin Belirlenmesi. *Toplum Ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 22(2), 63- 78.
- İçli, T. (1992). *Türkiye 'de Suçlular*. Ankara: Bizim Basımevi.
- İçli, T., Ögün A. (1999). *Türkiye 'de Cezaevlerindeki Rehabilitasyon Faaliyetleriyle İlgili Sosyolojik Bir Analiz*, Ankara: Adalet Bakanlığı Yayınları.
- Jiang, S., Winfree, L. T. (2006). Social Support, Gender, And İnmate Adjustment To Prison Life İnights From A National Sample Shanhe Jiang. *The Prison Journal*, 86(1), 32-55.
- Kamer, V. (2013). Mükerrer Suçluluğa Sosyolojik Bakış. *Adalet Dergisi*, 45:1-16
- Karakaş, S. (2009). *Çalışan Gençlerde Depresyon Ve Anksiyetenin Yordayıcısı Olarak Kişilik Özellikleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Karasar, N. (2006). Bilimsel Araştırma Yöntemi (16. Bs.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, N. Güler. Ö, Çilli, As. (2004). Konya Kapalı Cezaevindeki Mahkumlarda Psikiyatrik Bozuklukların Yaygınlığı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 5:85-91.
- Kılıç, Ö., Balcıoğlu, İ. (2012). Seri Cinayet ve Cinsel Sadizm. *Adli Tıp Dergisi*, 27, 54-62.
- Kızılkaya, S.A. (1995). *Hükümlü Sorunlarını Tarama Envanteri: Geliştirilmesi*,

Güvenilirliği, Geçerliliği. Yayımlanmış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Kızmaz, Z. (2006). Okullardaki Şiddet Davranışının Kaynakları Üzerine Kurumsal Bir Yaklaşım. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 30(1), 47-70.

Kızmaz, Z. (2007). Mükerrer Suçlulukla İntitli Değişkenler. *Fırat University Journal Of Social Science*, 17(2), 227-249.

Kızmaz, Z. (2007). Cezaevinin Ve Hapsetmenin Suçu Engellemedeki Etkisi. *Fırat University Journal Of Social Science*. 17(2), 227-249.

Kury, H, Theodore N. F., Obergfell-Fuchs J. (2003). Does Severe Punishment Mean Less Criminality?, *International Criminal Justice*.

Lindquist, C. H, Lindquist, C. A. (1997). Gender Differences İn Stress: Mental Health Consequences Of Environmental Stress Among Jail İnmates. *Behavioral Science And Law*, 15, 503-523.

Lordoğlu, K., Özkaplan N. (2007), *Çalışma İktisadi*. İstanbul: Der Yayınları.

Mackenzie, D.L., Goodstein.L. (1985). Long-Term İncarceration İmpacts And Characteristics Of Long-Term Offenders. *Criminal Justice And Behaviour*, 12(4):395-414.

Malecki, C. K., Elliott, S. N. (1999). Adolescents Ratings Of Perceived Social Support And İts İmpotrtnance: Validation Of The Student Social Support Scale. *Psychology İn The Schools*, 36 (6), 473- 483.

Martin, M. E., Hesselbrock, M. N. (2001). Women Prisoners' Mental Health: Vulnerabilities, Risks And Resilience. *Journal Of Offender Rehabilitation*, 34(1), 25- 43.

Mitrani, A., Sözen, F. (2017). *Bekleyen Çocuk: Anne Ya Da Babası Cezaevinde Olan Çocuklar Üzerine Bir Proje*.

- Moffitt, T. E. (2005). The New Look Of Behavioral Genetics İn Developmental Psychopathology: Gene-Environment İnterplay İn Antisocial Behaviors. *Psychological Bulletin*, 131(4), 533.
- Myner, J., Santman, J., Cappelletty, G.G., Perlmutter, B.F. (1998). Variables Related to Recidivism Among Juvenile Offender. *International Journal Of Offerder Therapy and Comparative Criminology*, 42(1), 65-80.
- Oral, S. O. (2015). *Mahkumların Algıladıkları Ebeveyn Tutumları İle Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Uygulamalı Psikoloji Programı, İstanbul.*
- Öter, A. (2005). *Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenleri: Antalya Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.*
- Özcan, B. (2007). *Okb'de Hasta Ve Ailesinin Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.*
- Özdemir, H. (1999). *Tutuklu Ve Hükümlülerin Anksiyete Ve Depresyon Düzeylerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.*
- Özkürkçügil, A.Ç. (1998). Cezaevinde Yalnızlık Ve Yalnızlığın Depresyonla İlişkisi, *Kriz Dergisi*, 6(1), 21-31
- Özmenler, K. N. (1995). *Antisosyal Kişilik Bozukluğunda Suç Örüntüsüne Göre Psikososyal Özelliklerin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gülhane Askeri Tıp Akademisi, Ankara.*
- Öztürk, M. O. (1988). *Ruh Sağlığı Ve Bozuklukları. Ankara:Nobel Matbaacılık.*

- Öztürk, M.O., Uluşahin, A. (2015). *Ruh Sağlığı Ve Bozuklukları*, Ankara: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Palabıyıkoglu, R. (2000). *Gelişimsel Yaşam Krizleri*. Ankara: Krize Müdahale Ankara Üniversitesi, Psikiyatrik Kriz Uygulama Ve Araştırma Merkezi Yayınları.
- Reid, S. (2006). Early Explanation of Criminal Behavior and Their Modern Counterparts. *Crime and Criminology*. New York: McGraw Hill.
- Ritchie, D. (2011). Sentencing matters: Does Imprisonment Deter? *A Review of The Evidence*.
- Ruiz-Hernández J. A, García-Jiménez J. J, Llor-Esteban, B., Godoy-Fernández, C. (2015). Risk Factors For İntimate Partner Violence İn Prison İnmates. *International Journal Of Clinical and Health Psychology* , 7: 39-47.
- Ryan, T.A., McCabe, K.A. (1994). Mandatory Versus Voluntary Prison Education and Academic Achievement. *The Prison Journal*, 74(4), 450-461.
- Sağlam, M.Y. (2003b). *Türk İnfaz Sisteminde Ceza İnfaz Kurumları*. Ankara: Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı
- Sansone R. A., Lam, C., Wiederman, M. W. (2012). The Relationship Between İllegal Behaviors and Borderline Personality Symptoms Among İnternal Medicine Outpatients. *Comprehensive Psychiatry*, 53:176-180.
- Saruç, S. (2013). *Kadın Hükümlüler: Cezaevi Yaşantısı Ve Tahliye Sonrası Gereksinimler, Doktora Tezi*. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Savaşır I., Şahin, N. H. (1997) *Bilişsel Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Sezal, İ. (2002). *Sosyolojiye Giriş*, Ankara: Martı Yayıncılık.
- Silverman, M., Vega, M. (1994). Reactions Of Prisoners To Stres As A Function Of

Personality and Demographic Variables. *International Journal Of Offender Therapy and Comparative Criminology*. 34(3):187-196.

Stokes, J. P. (1985). The Relation Of Social Network and Individual Difference Variables To Loneliness. *Journal Of Personality and Social Psychology*, 48, 981-990

Sümer, N. (1994). *Ankara Kapalı Cezaevlerindeki Cinsel Suçtan Hüküm Giymiş Kadın Ve Erkek Mahkumların Suç Antropolojisi Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi*. Ankara Üniversitesi, Ankara.

Şahin, D. (1999). *Sosyal Destek Ve Sağlık, Sağlık Psikolojisi Giriş*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.

Şahin, N. H. (2010). *Stresle Başa Çıkma Olumlu Bir Yaklaşım*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.

Şahin N., Durak A. (1994). Kısa Semptom Envanteri: Türk Gençleri İçin Uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9:44-56.

Şenol-Durak, E., Emiral-Coşkun, E. (2017). Adli Psikolojinin Doğuşu ve Tarihsel Gelişimi. *Adli Psikoloji*, 1-11. İstanbul: Nobel Yayınları

Tardy, C. (1985). Social Support Measurement. *American Journal Of Community Psychology*, 113 (2), 187- 202.

Taysi, E. (2000). *Benlik Saygısı, Arkadaşlardan Ve Aileden Sağlanan Sosyal Destek. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Terzi, Ş. (2008). Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılıkları İle Algıladıkları Sosyal Destek Arasındaki İlişki. *Türk Psikolojik Danışmanlık Ve Rehberlik Dergisi*, 29 (3).

- Thomas, C. W. (1970). Toward A More Inclusive Model Of The Inmate Contraculture. *Criminology*, 8, 251-262.
- Toch, H. (1984). Quo Vadis? *Canadian Journal Of Criminology*, 26, 511-516.
- Toch, H., Adams, K. (1986). Pathology and Disruptiveness Among Prison Inmates. *Journal Of Research In Crime And Delinquency*, 23(1), 7-21.
- Toepfer, S. M. (2010). Family Social Support And Family Intrusiveness In Young Adult Women. *Family Science Review*, 15 (2).
- Tunceroğlu, Z. (2015). *Suça Sürüklenen Çocuklarda Mükerrerliğin İrdelenmesi. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.*
- Tülü, İ. A., Ve Erden, G. (2014). Crime Analysis Regarding Sex Offenders In Turkey: Psychological Profiling, Cognitive Distortions And Psychopathy Among Rapists. *Turkish Journal Of Psychiatry*, 25(1), 19-30.
- Türk Dil Kurumu. (2010). *Türkçe Sözlük (Genişletilmiş Baskı)*. Ankara: TDK.
- Walker, A., Karahaw, C., Nicholas, S. (2006). Crime In England And Wales. *Home Office Statistical Bulletin*.
- Wallace, K. A., Bisconti, T. L., Bergeman, C. S. (2001). The Mediational Effect of Hardiness On Social Support and Optimal Outcomes In Later Life. *Basic And Applied Social Psychology*, 23(4), 267-279.
- World Health Organizations, (1998). Life In The 21st Century:A Vision For All. The World Health Report 1998, Geneve, S.121-130.
- World Health Organizations (2000): Preventing suicide: A resource for prison officers. Geneva (CH): WHO. http://www.who.int/mental_health/media/en/60.pdf/ Web Adresinden Aralık 2017 Tarihinde Alınmıştır.

- Windle, M. (1990). Temperament And Social Support In Adolescence: Interrelations With Depressive Symptoms And Delinquent Behaviours. *Journal Of Youth And Adolescence*, 21(1), 19- 24.
- Wright, D. R., Fitzpatrick, K. M. (2006). Social Capital And Adolescent Violent Behavior: Correlates Of Fighting And Weapon Use Among Secondary School Students. *Social Forces*, 84, 1435–1453.
- Wood, J. (2006). Profiling High Risk Offenders: A Review Of 136 Cases. *The Howard Journal*, 45, 307-320.
- Wooldredge, J. D. (1999). Inmate Experiences And Psychological Well-Being. *Criminal Justice And Behavior*, 26, 235-250.
- Wooldredge, J., Steiner, B. (2009). Comparing Methods For Examining A Link Between Prison Crowding And Inmate Violence. *Justice Quarterly*, Forthcoming.
- Yalçın, İ. (2004). Ailelerinden Algıladıkları Destek Düzeyleri Farklı Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri. *Eurasian Journal Of Educational Research*, 26, 209- 220.
- Yıldırım, İ. (2004). Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Revizyonu. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 17, 221-236.
- Yıldız, Z. (2004). Eğitim Düzeyi İle Suç Türü Arasındaki İlişkinin Araştırılması. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 10(2), 278-291.
- Yıldız, S. (2009). *Hükümlülerde Tehlikelilik Ve Tekrar Suç İşlemeye Etki Eden Faktörler. Doktora Tezi*. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul.
- Zimet, G. D., Dahlem, N. W., Zimet, S. G. & Et All. (1988). The Multidimensional Scale Of Perceived Social Support. *J Pers Assess*, 52, 30-41.

Zimet, G. D., Powell, S. S., Farley, G. K., Werkman, S., Berkoff, K. (1990).
Psychometric Characteristics Of The Multidimensional Scale Of Perceived
Social Support. *Journal Of Personality Assessment*, 55(3-4), 610-617.

EK A

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU

“Ceza İnfaz Kurumlarındaki Mahkumlarda Algılanan Sosyal Desteğin Kurumdaki Uyum ve Ruhsal Durum ile İlişkisinin İncelenmesi”

Başlıklı Tez/Proje Araştırması İçin

Katılımcı için Bilgiler:

Tarih: ...../...../.....

Bu araştırmanın amacı, ceza infaz kurumundaki mahkumların çevrelerinden algıladıkları sosyal destek ile kurumda kaldıkları süre zarfında ruhsal durumları ve kurum uyumları arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmaktadır. Bu yolla infaz süresini rehabilitasyon bağlamında verimli geçirebilmeleri ve suçun tekrarını önlemekle ilgili etkili müdahaleler geliştirebilmek hedeflenmektedir.

Araştırma için sizden yapmanızı istediğimiz, size ilettiğimiz formlardaki her soruyu tek tek okuyarak size en uygun yanıtları vermenizdir. Anlamadığınız sorularda araştırmacıdan yardım isteyebilirsiniz. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırmaya katılmanız halinde kişisel bilgilerinizin gizliliğine saygı gösterilecek, araştırma sonuçlarının bilimsel amaçlarla kullanımı sırasında da özenle korunacaktır. Veriler, kimlik bilgileriniz gizli kalmak koşuluyla bu ve farklı araştırmalarda kullanılacaktır.

Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz.

Bu yazıyı okuduktan sonra araştırmamıza gönüllü olarak katılmak istiyorsanız aşağıdaki onay bölümünü doldurunuz ve imzalayınız.

Katılımcının Beyanı:

Işık Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı'nda Asburçe RAVANOĞLU tarafından yürütülen bu çalışma hakkında verilen yukarıdaki bilgileri okudum. Yapılan tüm açıklamaları ayrıntıları ile anlamış bulunuyorum. Araştırma sonuçlarının eğitim ve bilimsel amaçlarla kullanımı sırasında kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda bana yeterli güven verildi.

Bu koşullarla söz konusu araştırmaya kendi isteğimle katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcı Adı Soyadı:

Tel:

İmza:

Araştırmacı Adı Soyadı:

Tel:

İmza:

EK B

SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLER VE VERİ FORMU

1)Adı Soyadı:

2)Yaş:

3)Cinsiyet:

Kadın ( )

Erkek ( )

4)Medeni Durum:

Evli ( ) Bekâr ( ) Boşanmış ( )

Dul ( )

Eşiyle ayrı ( )

İlişkisi var/ Nişanlı/ Sözlü ( )

5)Çocuğunuz var mı?

Evet ( )

Hayır ( )

6)Evet ise kaç tane;

1 tane ( )

2 tane ( )

3 veya daha fazla ( )

7)Eğitim Durumu:

Okuryazar değil ( )

Okuma yazma bilen ( )

İlkokul mezunu( )

Ortaokul mezunu ( )

Lise mezunu ( )

Lisans mezunu ( )

Yüksek lisans veya Üstü ( )

8)Meslek:

İşsiz ( )

Memur ( )

Esnaf ( )

Öğrenci ( )

Çiftçi ( )

İşçi ( )

9)12 Yaşına kadar çocukluğunuzu geçirdiğiniz yer:

Köy ( )

Kasaba ( )

İl ( )

İlçe ( )Büyükşehir ( )

10)Çocukluğunuzu kimlerle geçirdiniz?

Anne, baba, kardeş ( )

Anne, baba, kardeş ve geniş aile-büyükbaba/anne,dayı,hala vb. ( )

Kurum ya da akranlarla ( )

Düzensiz farklı yerlerde ( )

11)Anne;

Sağ ( )

Vefat ( ) (kaybedilen yıl.....)

12)Anne Eğitim Durumu:

Okuryazar değil ( )

Okuma yazma bilen ( )

İlkokul mezunu ( )

Ortaokul mezunu ( )

Lise mezunu ( )

Lisans mezunu ( )

Yüksek lisans veya Üstü ( )

13)Anne Meslek:

İşsiz ( )

Memur ( )

Esnaf ( )

Öğrenci ( )

Çiftçi ( )

İşçi ( )

14)Baba;

Sağ ( )

Vefat ( ) (kaybedilen yıl.....)

15)Baba Eğitim Durumu:

Okuryazar değil ( ) Okuma yazma bilen ( ) İlkokul mezunu ( )
Ortaokul mezunu ( ) Lise mezunu ( ) Lisans mezunu ( )
Yüksek lisans veya Üstü ( )

16)Baba Meslek:

İşsiz ( ) Memur ( ) Esnaf ( ) Öğrenci ( ) Çiftçi ( ) İşçi ( )

17)Siz dâhil kaç kardeşsiniz?.....

18)Bulduğunuz Ceza İnfaz Kurumu:.....

19)Kurumda ki durumunuz:

Hüküm Özlü ( ) Hükümlü ( )

20)Şuan ki suçunuzdan bugüne kadar cezaevinde kaldığınız toplam süreyi ay olarak değerlendiriniz: .....

21)Şu an cezaevinde bulunduğunuz suçunuz dışında, daha önce başka bir suçtan dolayı cezaevine girmiş miydiniz?

Evet ( ) Hayır ( )

22)Evet ise kaç kez;

1 kez ( ) 2 kez ( ) 3 veya daha fazla ( )

23)Halen başka bir suçtan dolayı devam etmekte olan davanız var mı?

Evet ( ) Hayır ( )

24)İlk suç yaşıınız kaç?.....

25)Şu an hangi suçtan dolayı cezaevindesiniz?

Şiddet ( )..... Mala karşı ( ) .....

26)Cezaevine girmeden önce evinizde kimlerle yaşıyordunuz?

Aile ( ) Tek başına ( ) Diğer ( )

27)İşlediğiniz suçtan sonra aileniz sizi kabul eder mi/ sahiplenir mi?

Evet ( ) Hayır ( )

28)Halen cezaevinde aile üyeniz var mı?

Evet ( ) Hayır ( )

29)Cezaevine girmeden önce psikolojik veya psikiyatrik bir tedavi gördünüz mü?

Evet ( ) Hayır ( )

30)Ailenizde daha önce psikolojik veya psikiyatrik bir tedavi gören kimse var mı?

Evet ( ) Hayır ( )

31)Cezaevine girmeden önceki maddi durumunuzu nasıl tanımlarsınız?

Çok kötü ( ) Kötü ( ) Orta ( ) İyi ( ) Çok iyi ( )

32)Cezaevine girmeden önceki ruh sağlığınızı nasıl tanımlarsınız?

Çok kötü ( ) Kötü ( ) Orta ( ) İyi ( ) Çok iyi ( )

33)Cezaevine girmeden önceki beden sağlığını nasıl tanımlarsınız?

Çok kötü ( )   Kötü ( )   Orta ( )   İyi ( )   Çok iyi ( )

34)Şuan ki ruh sağlığını nasıl tanımlarsınız?

Çok kötü ( )   Kötü ( )   Orta ( )   İyi ( )   Çok iyi ( )

35)Şuan ki beden sağlığını nasıl tanımlarsınız?

Çok kötü ( )   Kötü ( )   Orta ( )   İyi ( )   Çok iyi ( )

EK C

ZİYARET DEĞERLENDİRME FORMU

1. **Aileniz/yakınlarınız sizi ziyarete geliyor mu?**
Evet ( ) Hayır ( )
Evet ise;
2. **Aileniz/yakınlarınız nerede yaşıyorlar?**
İnfaz kurumunun bulunduğu ilçede ( )
İnfaz kurumunun bulunduğu ilde ( )
İnfaz kurumuna yakın bir ilde ( )
İnfaz kurumuna uzak bir ilde ( )
3. **Aileniz/yakınlarınızdan kimler en sık ziyaretinize geliyor?**
Anne-baba ( ) Eş-çocuklar ( ) Arkadaş-akranlar ( )
4. **Aileniz/yakınlarınız ne sıklıkta açık görüşünüze geliyor?**
Her ay ( ) İki ayda bir ( ) Üç ayda bir ve üstü ( ) Daha seyrek ( )
Hiç ( )
5. **Aileniz/yakınlarınız ne sıklıkla kapalı görüşünüze geliyor?**
Her hafta ( ) İki Haftada bir ( ) Üç haftada bir ( ) Daha seyrek ( )
Hiç ( )
6. **Aileniz/yakınlarınızla ne sıklıkla telefon görüşü yapıyorsunuz?**
Her hafta ( ) İki Haftada bir ( ) Üç haftada bir ( ) Daha seyrek ( )
Hiç ( )
7. **Ne sıklıkta aileniz/yakınlarınızdan mektup alıyorsunuz ya da onlara mektup gönderiyorsunuz?**
Her hafta ( ) İki Haftada bir ( ) Üç haftada bir ( ) Daha seyrek ( )
Hiç ( )
8. **Aileniz/yakınlarınız tarafından size para yatırılıyor mu?**
Evet ( ) Hayır ( )

EK D

KISA SEMPTOM ENVANTERİ

ACIKLAMA: Aşağıda zaman zaman herkeste olabilecek yakınma ve sorunların bir listesi vardır. Lütfen her birini dikkatlice okuyunuz. Sonra bu durumun **bugün de dahil olmak üzere son bir ay içinde** sizi ne ölçüde huzursuz ve tedirgin ettiğini göz önüne alarak aşağıda belirtilen tanımlamalardan uygun olanının numarasını karşısındaki boşluğa yazınız. Düşüncelerinizi değiştirirseniz ilk yazdığınız numarayı tamamen siliniz.

0: Hiç 1: Çok Az 2: Orta Derecede 3: Oldukça Fazla 4: İleri Derecede

MADDELER	CEVAPLAR
1 İçinizdeki sinirlilik ve titreme hali	
2 Baygınlık , baş dönmesi	
3 Bir başka kişinin sizin düşüncelerinizi kontrol edeceği fikri	
4 Başınıza gelen sıkıntılardan dolayı başkalarının suçlu olduğu duygusu	
5 Olayları hatırlamada güçlük	
6 Çok kolayca kızıp öfkelenme	
7 Göğüs (kalp) bölgesinde ağrılar	
8 Meydanlık(açık) yerlerden korkma duygusu.	
9 Yaşamınıza son verme düşüncesi.	
10 İnsanların çoğuna güvenilemeyeceği hissi.	
11 İştahta bozukluklar.	
12 Hiçbir nedeni olmayan ani korkular.	
13 Kontrol edemediğiniz duygu patlamaları.	
14 Başka insanlarla beraberken bile yalnızlık hissetme.	
15 İşleri bitirme konusunda kendini engellenmiş hissetme.	
16 Yalnızlık hissetme.	
17 Hüzünlü, kederli hissetme.	
18 Hiçbir şeye ilgi duymamak.	
19 Kendini ağlamaklı hissetme.	
20 Kolayca incinebilme , kırılma.	
21 İnsanların sizi sevmediğini, size kötü davrandığına inanma.	
22 Kendini diğer insanlardan daha aşağı görmek.	
23 Mide bozukluğu, bulantı.	
24 Diğer insanların sizi gözlediği ya da hakkınızda konuştuğu duygusu.	
25 Uykuya dalmada güçlük.	
26 Yaptığınız şeyleri tekrar tekrar doğru mu diye kontrol etmek.	
27 Karar vermede güçlükler.	
28 Otobüs, tren, metro gibi umumi vasıtalarla seyahatlerden korkma.	
29 Nefes darlığı , nefessiz kalma.	
30 Sıcak, soğuk basmaları.	

31	Sizi korkuttuğu için bazı eşya yer ya da etkinliklerden uzak kalmaya çalışmak.	
32	Kafanızın bomboş kalması.	
33	Bedeninizin bazı bölgelerinde uyuşmalar, karıncalanmalar.	
34	Hatalarınız için cezalandırılmanız gerektiği düşüncesi.	
35	Gelecekle ilgili umutsuzluk duyguları.	
36	Dikkati bir şey üzerine toplamada güçlük.	
37	Bedenin bazı bölgelerinde ,zayıflık, güçsüzlük hissi.	
38	Kendini gergin ve tedirgin hissetme.	
39	Ölme ve ölüme üzerine düşünceler.	
40	Birini dövme, ona zarar verme yaralama isteği.	
41	Birşeyleri kırma ,dökme isteği.	
42	Diğer insanların yanında iken yanlış bir şey yapmamaya çalışmak.	
43	Kalabalıklardan rahatsızlık duymak.	
44	Başka insanlara hiç yakınlık duymamak.	
45	Dehşet ve panik nöbetleri.	
46	Sık sık tartışmaya girmek.	
47	Yalnız kaldığında sinirlilik hissetme.	
48	Başarılarınıza rağmen diğer insanlardan yeterince takdir görmemek.	
49	Kendini yerinde duramayacak kadar tedirginlik hissetmek.	
50	Kendini değersiz görme duygusu.	
51	Eğer izin verirsiniz insanların sizi sömüreceği duygusu.	
52	Suçluluk duyguları.	
53	Aklınızda bir bozukluk olduğu fikri.	

EK E

ÇOK BOYUTLU ALGILANAN SOSYAL DESTEK ÖLÇEĞİ

Aşağıda 12 cümle ve her bir cümle altında da cevaplarınızı işaretlemeniz için 1'den 7'ye kadar rakamlar verilmiştir. Her cümlede söylenenin sizin için ne kadar çok doğru olduğunu veya olmadığını belirtmek için o cümle altındaki rakamlardan yalnız bir tanesini daire içine alarak işaretleyiniz. Bu şekilde 12 cümlenin her birine bir işaret koyarak cevaplarınızı veriniz. Lütfen hiçbir cümleyi cevapsız bırakmayınız. Sizce doğruya en yakın olan rakamı işaretleyiniz.

1. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve ihtiyacım olduğunda yanımda olan bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.

Kesinlikle hayır 1   2   3   4   5   6   7 kesinlikle evet

2. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.

Kesinlikle hayır 1   2   3   4   5   6   7 kesinlikle evet

3. Ailem (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) bana gerçekten yardımcı olmaya çalışır.

Kesinlikle hayır 1   2   3   4   5   6   7 kesinlikle evet

4. İhtiyacım olan duygusal yardımı ve desteği ailemden (örneğin, annemden, babamdan, eşimden, çocuklarımdan, kardeşlerimden) alırım.

Kesinlikle hayır 1   2   3   4   5   6   7 kesinlikle evet

5. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve beni gerçekten rahatlatan bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.

Kesinlikle hayır 1   2   3   4   5   6   7 kesinlikle evet

6. Arkadaşlarım bana gerçekten yardımcı olmaya çalışırlar.

Kesinlikle hayır 1   2   3   4   5   6   7 kesinlikle evet

7. İşler kötü gittiğinde arkadaşlarıma güvenebilirim.

Kesinlikle hayır 1   2   3   4   5   6   7 kesinlikle evet

8. Sorunlarımı ailemle (örneğin, annemle, babamla, eşimle, çocuklarımla, kardeşlerimle) konuşabilirim.

Kesinlikle hayır 1   2   3   4   5   6   7 kesinlikle evet

9. Sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim arkadaşlarım var.

Kesinlikle hayır 1   2   3   4   5   6   7 kesinlikle evet

10. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve duygularıma önem veren bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.

Kesinlikle hayır 1   2   3   4   5   6   7 kesinlikle evet

11. Kararlarımı vermede ailem (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) bana yardımcı olmaya isteklidir.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 kesinlikle evet

12. Sorunlarımı arkadaşlarımla konuşabilirim.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 kesinlikle evet

EK F

ADALET BAKANLIĞI İZİN YAZILARI

T.C.
BAKIRKÖY
CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI
Bakanlık Muhabere Bürosu

Sayı : B.M. 2017/30399
Konu : Psikolog Asburçe RAVANOĞLU

06/10/2017

Metris 1 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda psikolog olarak görev yapan, aynı zamanda Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Asburçe Ravanoğlu'nun, "Ceza İnfaz Kurumlarındaki Mahkumlardaki Algılanan Sosyal Desteğin Kurumdaki Uyum ve Ruhsal Durumu ile İlişkinin İncelenmesi" konulu araştırmayı, Metris 2 Nolu T ve R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında yapma talebine ilişkin, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün 06/10/2017 tarih ve 125421 sayılı yazısı ve eki ilişikte sunulmuştur.

Bilgilerinize arz olunur.

T.C. ADALET BAKANLIĞI	
ADALET BAKANLIĞI İZİN YAZISI	
☐ 2 Mühür	☐ Tescil Kayıt Birimi
☐ Görev Memuru	☐ Mektup Okuma Komisyonu
☒ Eğitim Birimi	☐ Muhasebe Yetkilisi
☒ İnfaz Kalemi	☐ Ambar İdarisi
☐ Dr. Ravat	☐ Başmemuruk
☐ Diğer	☐ Mutfak

30399 05-10-2017

Sırrı TOPLUYILDIZ
Cumhuriyet Başsavcısı
E-İmzalıdır.

Ek: TK

Dağıtım:

Metris 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Metris 2 No.lu T ve R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Zabıt Katibi : Oğuzhan ERDEM
C.Başsavcı Vekili : Zülkarneyin KISIK

Not: Bu Evrak elektronik imza ile imzalanmış ve DYS üzerinden gönderilmiştir. Ayrıca fiziki olarak gönderilmeyecektir.

Adalet Sarayı	34144 – Bakırköy	İstanbul	Ayrıntılı bilgi için irtibat: Oğuzhan ERDEM
Sant. Tel.	: 0 (212) 414 54 00 – 50	Dâhili	: 56 73 Bekir Tayyip ŞEN
Sant. Tel. (AveA)	: 0 (505) 582 12 21-22-23	Faks	: 0 (212) 543 54 94
E-Posta	: bakirkoycbs@adalet.gov.tr	E-Ağ	: www.adalet.gov.tr

UYAP Bilgi Sistemindeki bu dokümana http://vatandas.uyap.gov.tr adresinden TILZQTp - jkfc8Z8 - h5bkN3a - fgCjwQ= ile erişebilirsiniz.

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Sayı : 57292265-204.06.03-E.1413/125421
Konu : Psikolog Asburçe RAVANOĞLU

06/10/2017

BAKIRKÖY CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞINA

İlgi :12/09/2017 tarihli ve B.M. 2017/30399 sayılı yazı.

Metris 1 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda psikolog olarak görev yapan, aynı zamanda Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Asburçe Ravanoğlu'nun, "Ceza İnfaz Kurumlarındaki Mahkumlardaki Algılanan Sosyal Destoğün Kurumdaki Uyum ve Ruhsal Durumu ile İlişkinin İncelenmesi" konulu araştırmayı, Metris 2 Nolu T ve R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında yapma talebine ilişkin, ilgi yazı ve ekleri incelendi.

Talebe konu araştırmanın; 09 Ekim - 10 Kasım 2017 tarihleri arasında, kurumun belirleyeceği gün ve saatlerde, yukarıda anılan ceza infaz kurumlarında, çalışmaya katılacak hükümlü ve tutukluların rızaları alınarak, bilgilendirme onam formu doldurulması, terör hükümlü ve tutukluları hariç, yapılacak olan araştırma konusuyla sınırlı kalması, ses kaydı ve görüntü alınmaması, çalışma sonucunun iki örneği ile CD'sinin, araştırmayı yapacak kişi tarafından, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne gönderilmesi, araştırma sonucunun Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün izni olmaksızın yayınlanmaması koşullarıyla, mesai saatleri aksatılmadan gerçekleştirilmesi uygun görülmüştür.

Gereği ile ilgili kişiye bu yönde bilgi verilmesini rica ederim.

Burhanettin ESER
Hâkim
Bakan a.
Genel Müdür Yardımcısı

Konya Yolu No:70 - 06330 Beşevler/ANKARA

Ayrıntılı bilgi için iritibat: Yetiştin İyileştirme Birosu

Tel: 0 312 204 13 97-1453-1168-1451

Faks: 0 312 223 43 93

Web:www.etc.adalet.gov.tr

UYAP Bilgin Sistemindaki bu dokümanı <http://vatandas.uyap.gov.tr/adresinden> **tyMqBCZ - yh4WdNj - QESYkpu - 9TMKH8=** ile erişebilirsiniz.

ÖZGEÇMİŞ

Asburçe RAVANOĞLU; 1992 yılında Ankara’da doğdu. Lisans eğitimini 2011-2014 yılları arasında Işık Üniversitesi, Fen edebiyat Fakültesi, Psikoloji bölümünde tamamladı. Lisans eğitimi süresince; yurtiçi projelerde gönüllü olarak yer almış olup akademik çalışmalara da katkıda bulunmuş. Lisans eğitiminde; Dostluk Denizi Eğitim - Danışmanlık merkezinde ve Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi AMATEM Kliniğinde gönüllü olarak stajlar yapmıştır. Çocuk değerlendirme testleri adı altında, Ankara Gelişim Tarama Envanteri, Peabody Resim Kelime Tanıma Testi, Resim Çizme Testleri, Bender Gestalt Görsel Motor Algı Testi, Cümle Tamamlama Testi (Beier), Duygu Durumu Ölçekleri eğitimi ve Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri (MMPI) eğitimi Türk Psikologlar Derneği’nden onaylı uygulayıcı belgesi ile aldı. Adalet Bakanlığı bünyesinde Öfke Kontrol Programı, Sigara Alkol Madde Bağımlılığı Programı eğitimlerini tamamlayarak yine Adalet Bakanlığı işbirliği ile yapılan ve Emre Konuk ve Ekibi tarafından verilen Çözüm Odaklı Terapi eğitimi tamamlamıştır. 2015 yılında Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri bünyesine atanarak ceza infaz kurumlarında psikolog olarak çalışmaya başlamış ve halen çalışmaya devam etmektedir. 2016 yılında Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Bilim Dalı’nda yüksek lisans programına başladı. Yüksek Lisans eğitimi süresince Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesinde uzmanlık stajlarını tamamlamış olup yüksek lisansının son senesinde süpervizyon eşliğinde danışan görmeye başlamıştır.